

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Πολυτεχνική Σχολή
Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας & Περιφερειακής Ανάπτυξης

Διπλωματική εργασία

**Θέμα: «Στρατηγικός σχεδιασμός ανάπτυξης
εναλλακτικού τουρισμού, η περίπτωση της Σαμοθράκης.»**

Επιβλέπων: Σκάγιαννης Παντολέον
Μέλη εξεταστικής επιτροπής: Δέφνερ Μ. Αλέξιος, Χριστοπούλου Όλγα

Επιμέλεια: Κόνσουλα Παρασκευή

Βόλος, Ιούνιος 2015

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ & ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 13941/1
Ημερ. Εισ.: 12-05-2017
Δωρεά: Συγγραφέας
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ – ΜΧΠΠΑ
2015
ΚΟΝ

“Το νησί όλων των καιρών, από τότε που το ηφαίστειο ξεπρόβαλε από το πέλαγος και υψώθηκε μονομιάς κατά τον ουρανό και έσβησε και σωριάστηκε και πετρώθηκε, μη μπορώντας ψηλότερα ν’ ανέβει κι έγινε γης πλούσια από μέταλλα, βρύσες ζεστές και κρύες, κατάμαυρες σπηλιές, κακοτοπιές και βράχια και πλούσια από φυτά, φυτρώνοντας άθελα στο πλούσιο χώμα και γέννησε τα αγριοκάτσικα, τους ανθρώπους και τους Κάβειρους, τους μεγάλους θεούς κι ύστερα οι μεγάλοι θεοί απόστασαν και στη θέση τους μπήκαν οι Άγιοι με τις εικόνες και ξεφύτρωσαν χίλιες εκκλησιές και παρεκκλήσια στο νησί.”

Δραγούμης, Ίων, (1906) «Σαμοθράκη»

ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Σαμοθράκη αποτελεί έναν ιδανικό προορισμό για εναλλακτικό τουρισμό. Παρόλα αυτά δεν έχει αξιοποιήσει τους ιδιότυπους πόρους που διαθέτει στα πλαίσια του τουρισμού, με αποτέλεσμα να παρουσιάζει μειωμένη τουριστική κίνηση σε σχέση με τα υπόλοιπα νησιά του Αιγαίου. Στόχος της διπλωματικής αποτελεί ο επαναπροσδιορισμός και ο εμπλουτισμός του υφιστάμενου τουριστικού μοντέλου, τηρουμένων των αρχών της αειφορίας. Στο θεωρητικό μέρος της εργασίας παρουσιάζεται πλήθος εναλλακτικών τρόπων ανάπτυξης του τουρισμού στο νησί και ποικίλες επιλογές που μπορούν να γίνουν προς την κατεύθυνση αυτή καθώς και το βασικό θεσμικό πλαίσιο και οι προδιαγραφές που θα πρέπει να ακολουθηθούν. Ο τελικός τρόπος ανάπτυξης που θα επιλεγεί θα πρέπει να είναι ανάλογος με τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής μελέτης αλλά και αποδεκτός από τους φορείς που δραστηριοποιούνται στο χώρο και την τοπική κοινωνία, οι οποίες θα εμπλακούν ενεργά στην διαδικασία δημιουργίας και προώθησης του τουριστικού μοντέλου.

Λέξεις κλειδιά:

Εναλλακτικός τουρισμός, στρατηγικός σχεδιασμός, Σαμοθράκη

ABSTRACT

Samothrace is an ideal destination for alternative tourism. Still has not reclaimed the specific resources available within the tourism, thus presenting fewer tourists compared to other Aegean islands. The aim of the thesis is to redefine and enrich the existing tourist model, while respecting the principles of sustainability. In the theoretical part of the work are presented many alternative ways of tourism development on the island and a variety of options that can be done in this direction as well as the basic institutional framework and standards that should be followed. The final way of development chosen should be proportionate to the relative merits of the study area and accepted by entities operating in space and the local community, which will be actively involved in the creation process and promotion of the tourism model.

Key words:

Alternative tourism, strategic planning, Samothrace

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την ολοκλήρωση αυτής της εργασίας θα ήθελα να ευχαριστήσω τους ανθρώπους που συμμετείχαν με κάθε τρόπο στην αποπεράτωσή της. Πρώτα απ' όλα θα ήθελα να ευχαριστήσω τους γονείς μου για την υποστήριξη (οικονομική και ψυχολογική) που μου προσέφεραν όλα αυτά τα χρόνια. Ιδιαίτερες ευχαριστίες θα ήθελα να εκφράσω και στους καθηγητές μου για τα πολύτιμα εφόδια που μου παρείχαν και ιδιαίτερα στον επιβλέποντα της εργασίας κ. Παντολέοντα Σκάγιαννη, για την υπομονή και την πολύτιμη βοήθεια και καθοδήγηση που μου προσέφερε. Ξεχωριστές ευχαριστίες οφείλω και σε μια ομάδα ανθρώπων από διαφορετικούς χώρους για την βοήθεια και τις γνώσεις που μου παρείχαν συμβάλλοντας έτσι στην διεκπεραίωση της παρούσας διπλωματικής εργασίας. Ένα μεγάλο ευχαριστώ λοιπόν:

- Στην κα Μαρί Νοέλ Ντυκέν (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας), καθηγήτρια στατιστικών & οικονομετρικών μεθόδων χωρικής ανάλυσης
- Στην κα Εύη Κολοβού (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας), υπεύθυνη της βιβλιοθήκης του μεταπτυχιακού του ΤΜΧΙΠΙΑ
- Στον Δήμο Σαμοθράκης, και συγκεκριμένα τον δήμαρχο κ. Αθανάσιο Βίτσα και τους δημοτικούς συμβούλους κα Ευγενία Κορδώνια (επιτροπή τουρισμού Δ. Σαμοθράκης) και κ. Μανώλη Στεργίου (επιτροπή περιβάλλοντος Δ. Σαμοθράκης)
- Στους εκπροσώπους των φορέων που συμμετείχαν στην συμπλήρωση των ερωτηματολογίων μέσω προσωπικών συνεντεύξεων: κ. Ιωάννη Αντωνίου, κ. Πέτρο Αποστολούδια, κ. Ιωάννη Γλήνια, κ. Αθανάσιο Δεληγιάννη, κα Μαρίνα Παπαστεφάνου, κ. Εμμανουήλ Στεργίου, κα Μαρίνα Χάιλα
- Στους ντόπιους για την φιλικότητα και την βοήθεια στην συμπλήρωση των ερωτηματολογίων και ιδιαίτερα την κα Ξένια Βάβαλου

Τέλος, στους «συμπάσχοντες» και φίλους για όλη την συμπαράσταση που μου προσέφεραν.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΕΩΝ	3
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ	5
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	6
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΚΡΩΝΥΜΙΩΝ & ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
ΜΕΡΟΣ Ι: ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	11
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11
2. ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	15
2.1. ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ.....	15
2.2. ΕΙΔΗ & ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	17
2.3. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ & ΑΕΙΦΟΡΙΑ	21
3. ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΔΙΕΘΝΟΥΣ & ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ	27
3.1. ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑ	27
3.2. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ.....	29
4. ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	31
4.1. ΣΤΟΝ ΔΙΕΘΝΗ ΧΩΡΟ	31
4.2. ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	32
ΜΕΡΟΣ ΙΙ: ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ (Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ)	35
5. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	35
6. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ.....	37
6.1. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	37
6.2. ΔΙΚΤΥΟ ΟΙΚΙΣΜΩΝ.....	39
6.3. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	41
6.4. ΤΕΧΝΙΚΕΣ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ.....	43
7. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ	48
7.1. ΦΥΣΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΕΛΞΗΣ	48
7.1.1. Βιότοποι Natura	48
7.1.2. Προστατευόμενα τοπία	49
7.1.3. Ακτές και παραλίες.....	50
7.1.4. Περιβαλλοντικοί κίνδυνοι και προβλήματα	52
7.2. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΕΛΞΗΣ.....	53
7.2.1. Ιστορική αναδρομή.....	53
7.2.2. Αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία	53

7.2.3. Εκδηλώσεις και λοιπά πολιτιστικά δρώμενα	57
7.2.4. Γαστρονομία	59
7.3. ΛΟΙΠΟΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ	61
8. ΣΥΝΟΨΗ ΠΡΟΫΠΑΡΧΟΥΣΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ	63
9. S.W.O.T. ΑΝΑΛΥΣΗ	66
10. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	68
11. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ & ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ.....	71
11.1. ΑΡΜΟΔΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ	71
11.2. ΚΑΤΟΙΚΟΙ	75
11.3. ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ	79
12. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ & ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	91
12.1. ΟΡΑΜΑ	91
12.2. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	91
12.3. ΣΕΝΑΡΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	94
12.4. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ & ΜΕΣΑ ΕΠΙΤΕΥΞΗΣ ΣΤΟΧΩΝ	98
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	103
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	104
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	108
Παράρτημα ερωτηματολογίων	108
Ερωτηματολόγιο φορέων.....	108
Ερωτηματολόγιο μόνιμων κατοίκων	112
Ερωτηματολόγιο επισκεπτών	116
Παράρτημα πινάκων	121
Παράρτημα χαρτών	124
Χάρτης Ανάλυσης.....	124
Χάρτης USE-it - προσχέδιο	125

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΕΩΝ

ΜΕΡΟΣ Ι

Διάγραμμα 1.1: Διαχρονική εξέλιξη αφίξεων τουριστών στην Ελλάδα.....13

Διάγραμμα 1.2: Διακύμανση τουρισμού το 2013 – Εποχικότητα.....13

ΜΕΡΟΣ ΙΙ

Ανάλυση περιοχής μελέτης:

Διάγραμμα 6.3.1: Τομεακή διάρθρωση της απασχόλησης και της ανεργίας.....41

Διάγραμμα 6.4.1: Κίνηση λιμένα Σαμοθράκης.....45

Έρευνα πεδίου:

Φορείς:

Διάγραμμα 11.1.1: Σύνδεση τουριστών με τοπικό πληθυσμό.....71

Διάγραμμα 11.1.2: Βαθμός συμβολής στην προσέλκυση τουριστών, σύμφωνα με φορείς.....72

Διάγραμμα 11.1.3: Βέλτιστη κατεύθυνση τουριστικής ανάπτυξης σύμφωνα με τους φορείς.....73

Διάγραμμα 11.1.4: Προτάσεις αναβάθμισης του τουριστικού προϊόντος σύμφωνα με τους φορείς.....75

Κάτοικοι:

Διάγραμμα 11.2.1: Κατανομή δείγματος κατά φύλο.....76

Διάγραμμα 11.2.2: Ηλικιακή κατανομή δείγματος.....76

Διάγραμμα 11.2.3: Εκπαιδευτικό επίπεδο δείγματος.....76

Διάγραμμα 11.2.4: Ιδιότητα δείγματος.....76

Διάγραμμα 11.2.5: Εισοδηματικό επίπεδο δείγματος.....77

Διάγραμμα 11.2.6: Περιοχή διαμονής εντός Σαμοθράκης.....77

Διάγραμμα 11.2.7: Θέση μόνιμων κατοίκων για το κάμπινγκ.....78

Διάγραμμα 11.2.8: Υπάρχον και επιθυμητός βαθμός ανάπτυξης των επιμέρους παραγόντων του τουριστικού προϊόντος του νησιού.....79

Επισκέπτες:

Διάγραμμα 11.3.1: Κατανομή δείγματος κατά φύλο.....80

Διάγραμμα 11.3.2: Ηλικιακή κατανομή δείγματος.....80

Διάγραμμα 11.3.3: Εκπαιδευτικό επίπεδο δείγματος.....80

Διάγραμμα 11.3.4: Ιδιότητα δείγματος.....	80
Διάγραμμα 11.3.5: Εισοδηματικό επίπεδο δείγματος.....	81
Διάγραμμα 11.3.6: Περιοχή διαμονής εντός Σαμοθράκης.....	81
Διάγραμμα 11.3.7: Συχνότητα επίσκεψης.....	81
Διάγραμμα 11.3.8: Κύριος λόγος επίσκεψης.....	81
Διάγραμμα 11.3.9: Διάρκεια διαμονής στο νησί.....	82
Διάγραμμα 11.3.10: Πηγές πληροφόρησης για τον προορισμό.....	82
Διάγραμμα 11.3.11: Τρόπος επίσκεψης.....	83
Διάγραμμα 11.3.12: Μετακίνηση εντός του νησιού.....	83
Διάγραμμα 11.3.13: Κύριο κατάλυμα.....	83
Διάγραμμα 11.3.14: Συνολικές δαπάνες.....	83
Διάγραμμα 11.3.15: Επισκεψιμότητα των αξιοθέατων της Σαμοθράκης.....	84
Διάγραμμα 11.3.16: Αξιολόγηση κριτηρίων επιλογής ενός προορισμού από τους τουρίστες και βαθμός ικανοποίησής τους στο νησί.....	85
Διάγραμμα 11.3.17: Κύριες δραστηριότητες των μόνιμων κατοίκων & των τουριστών.....	86
Διάγραμμα 11.3.18: Τα βασικά πλεονεκτήματα του νησιού.....	87
Διάγραμμα 11.3.19: Τα βασικά προβλήματα του νησιού.....	88
Διάγραμμα 11.3.20: Προτεινόμενη κατεύθυνση τουριστικής ανάπτυξης.....	89
Διάγραμμα 11.3.21: Προτεινόμενες δράσεις για την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος του νησιού.....	90

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ II

Ανάλυση περιοχής μελέτης:

Εικόνα 6.2.1: Παραδοσιακός οικισμός Χώρας.....	40
Εικόνα 6.2.2: Καμαριώτισσα.....	40
Εικόνα 6.4.1: Ιαματικά λουτρά (εξωτερική πισίνα).....	47
Εικόνα 6.4.2: Κέντρο Υγείας.....	47
Εικόνα 6.4.3: Φιδέλειο κέντρο.....	47
Εικόνα 6.4.4: Πνευματικό Κέντρο.....	47
Εικόνα 7.1.2.1: Γριά Βάθρα.....	49
Εικόνα 7.1.2.2: Καταρράκτης του Φονιά.....	50
Εικόνα 7.1.3.1: Παχιά Άμμος.....	50
Εικόνα 7.1.3.2: Κρεμαστό Νερό.....	51
Εικόνα 7.1.3.3: Πανιά της Γριάς.....	51
Εικόνα 7.2.2.1: Ιερό των Μεγάλων Θεών.....	54
Εικόνα 7.2.2.2: Γραφική αναπαράσταση Αρσινόειου.....	54
Εικόνα 7.2.2.3: Στασίδι Απ. Παύλου.....	55
Εικόνα 7.2.2.4: Πύργοι Γατελούζι.....	56
Εικόνα 7.2.2.5: Πύλη του Ήλιου.....	56
Εικόνα 7.2.2.6: Πύργος του Φονιά.....	56
Εικόνα 7.2.2.7: Παναγιά Κρεμνιώτισσα.....	57
Εικόνα 7.2.3.1: Πανηγύρι στη Χώρα.....	58
Εικόνα 7.2.3.2: Περιφορά 5 Νεομαρτύρων, Χώρα.....	58
Εικόνα 7.2.4.1: Γοργόβραστο.....	60
Εικόνα 7.2.4.2: Τοπικά προϊόντα συνεταιρισμού.....	60

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΜΕΡΟΣ Ι

Πίνακας 1.1: Διεθνείς τουριστικές εισπράξεις και δαπάνες το 2013.....	12
Πίνακας 1.2: Βασικά μεγέθη του ελληνικού τουρισμού.....	12
Πίνακας 1.3: Κατάταξη του ελληνικού τουρισμού βάσει των διεθνών αφίξεων.....	14
Πίνακας 1.4: Μερίδια αγοράς των 5 κυριότερων αγορών προέλευσης στο σύνολο των διεθνών τουριστικών αφίξεων.....	14

ΜΕΡΟΣ ΙΙ

Ανάλυση περιοχής μελέτης:

Πίνακας 5.1: Χρήσεις γης.....	36
Πίνακας 6.1.1: Μόνιμος πληθυσμός & πυκνότητα πληθυσμού.....	37
Πίνακας 6.1.2: Σύνθεση πληθυσμού κατά φύλο (το 2011).....	38
Πίνακας 6.1.3: Δημογραφικοί δείκτες.....	38
Πίνακας 6.1.4: Επίπεδο εκπαίδευσης κατοίκων Σαμοθράκης.....	39
Πίνακας 6.1.5: Στοιχεία εκπαίδευσης Δ. Σαμοθράκης (2012).....	39
Πίνακας 6.3.1: Τουριστικά καταλύματα με άδεια λειτουργίας το 2011.....	42
Πίνακας 6.3.2: Τουριστική κίνηση Δήμου Σαμοθράκης το 2009.....	43
Πίνακας 7.1.3.1: Σημαντικότερες διαδρομές πεζοπορίας & ορειβασίας	52
Πίνακας 7.3.1: Συνεταιρισμοί, σύλλογοι, επιχειρήσεις.....	61
Πίνακας 7.3.2: Κατάταξη φορέων Σαμοθράκης σύμφωνα με το όφελος & την επιρροή.....	62
Πίνακας 9.1: S.W.O.T. ανάλυση.....	59

Έρευνα πεδίου:

Πίνακας 10.1: Κατανομή δείγματος κατοίκων.....	69
Πίνακας 11.2.1: Επαφή μόνιμων κατοίκων με τουρίστες.....	77

Πρόταση:

Πίνακας 12.4.1: Ενδεικτικές δράσεις προτεινόμενου φεστιβάλ	61
--	----

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΚΡΩΝΥΜΙΩΝ & ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

ΑΕΠ: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΚΤ: Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΛ.ΣΤΑΤ.: Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία

ΕΟΤ: Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού

ΕΠΧΣΑΑ: Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης

ΕΤΠΑ: Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης

ΚΕΠ: Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών

κ.κ.: κατά κεφαλήν

ν.μ.: ναυτικά μίλια

ΟΤΑ: Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης

ΠΓΔΜ: Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία Μακεδονίας

ΠΕ: Περιφερειακή Ενότητα

ΠΕΡΠΟ: Περιοχές Ειδικά Ρυθμιζόμενης Πολεοδομησης

ΠΟΑΠΔ: Περιοχές Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων

ΠΟΤΑ: Περιοχές Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης

ΠΠΧΣΑΑ: Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης

ΣΔΙΤ: Σύμπραξη Δημόσιου & Ιδιωτικού Τομέα

ΣΜΠΕ: Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων

ΤΙΦΚ: Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους

ΤΚ: Τοπική Κοινότητα

ΤΠΕ: Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνίας

ΦΕΚ: Φύλλο Εφημερίδας της Κυβέρνησης

ΧΥΤΑ: Χώρος Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων

ΧΥΤΥ: Χώρος Υγειονομικής Ταφής Υπολειμμάτων

SWOT: Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία με θέμα «Στρατηγικός σχεδιασμός ανάπτυξης εναλλακτικού τουρισμού, η περίπτωση της Σαμοθράκης» διερευνά τις δυνατότητες αξιοποίησης των υφιστάμενων πόρων της Σαμοθράκης για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη της περιοχής, εστιάζοντας στον τουριστικό τομέα. Η επιδιωκόμενη ανάπτυξη θα είναι με βάσει τις αρχές της αειφορίας οπότε και δίνεται βαρύτητα και στους τρεις βασικούς πυλώνες της, που δεν είναι άλλοι από την κοινωνία, το περιβάλλον και την οικονομία. Στόχος της εργασίας είναι ο λεπτομερής προσδιορισμός του βέλτιστου τουριστικού προϊόντος για την Σαμοθράκη, όπως προκύπτει από την ανάλυση της περιοχής, το όραμα της τοπικής κοινωνίας αλλά και τις διεθνείς τάσεις στον τομέα του τουρισμού.

Το συγκεκριμένο θέμα επιλέχθηκε με κυρίαρχη την πεποίθηση ότι αφενός ο τουρισμός αποτελεί έναν οικονομικό τομέα με πολλές προοπτικές ανάπτυξης, και διάχυσης της ανάπτυξης αυτής και σε άλλους οικονομικούς και όχι μόνο τομείς, και αφετέρου η Σαμοθράκη διαθέτει πλήθος αξιόλογων πόρων που βρίσκονται σε πλήρη είτε μερική αχρησία. Η συγκεκριμένη εργασία έχει στρατηγικό χαρακτήρα και αποτελεί ουσιαστικά μια πρόταση ανάπτυξης για την περιοχή χωρίς όμως να δεσμεύει με κανονιστικούς όρους και προϋποθέσεις για την πλήρη υιοθέτηση και εφαρμογή της. Εφόσον η εργασία δεν αποτελεί κάποιο θεσμικά κατοχυρωμένο κείμενο προς εφαρμογή, η αξία της συναρτάται από τον βαθμό που καταφέρνει να αξιολογήσει τις δυνατότητες καθώς και τις ανάγκες και επιθυμίες της περιοχής, ώστε να προτείνει ένα εφικτό, υλοποιήσιμο και αποτελεσματικό σχέδιο δράσης. Η πρόκληση συνεπώς έγκειται στην αποδοχή και εφαρμογή του σχεδίου από τους αρμόδιους φορείς, με σκοπό την επίτευξη και των αντίστοιχων αποτελεσμάτων.

Η εργασία αναλύεται σε δύο μέρη. Το πρώτο μέρος εστιάζει στο απαραίτητο θεωρητικό υπόβαθρο και περιλαμβάνει τους απαραίτητους ορισμούς, μια ανασκόπηση της διεθνούς και εγχώριας εμπειρίας και την παρουσίαση του θεσμικού πλαισίου ανάπτυξης του εναλλακτικού τουρισμού. Το δεύτερο μέρος της εργασίας είναι το ερευνητικό. Σε αυτό το μέρος παρουσιάζονται δευτερογενή και πρωτογενή δεδομένα για την Σαμοθράκη με στόχο την αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης και την ακόλουθη διαμόρφωση προτάσεων σύμφωνων με την ανάλυση που προηγήθηκε.

Πιο αναλυτικά:

Στο πρώτο κεφάλαιο επιχειρείται η παρουσίαση βασικών μεγεθών του διεθνούς τουρισμού καθώς και της συμβολής του τουρισμού στην ελληνική οικονομία, που μας

οδηγεί στο συμπέρασμα ότι ο τουρισμός αποτελεί μεν την βαριά βιομηχανία της Ελλάδας αλλά για την διατήρησή του απαιτείται συνεχής εγρήγορση και συντονισμένη προσπάθεια αντιμετώπισης δομικών κυρίως μειονεκτημάτων που εντοπίζονται διαχρονικά όπως ο περιορισμός του προσφερόμενου προϊόντος σε συμβατικές μορφές τουρισμού και η έντονη εποχικότητα που τον διέπει.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύονται τα βασικά χαρακτηριστικά του εναλλακτικού μέσα από την αντιπαράθεσή του με το αμέσως προηγούμενο είδος τουρισμού, τον συμβατικό τουρισμό και μέσα από την ανάλυση των ειδών και ειδικών μορφών αυτού που συναντώνται· ενώ στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται παραδείγματα τουριστικής ανάπτυξης από τον διεθνή και ελληνικό χώρο. Τα δυο αυτά κεφάλαια είναι απαραίτητα για την μετέπειτα πρόταση καθώς θέτουν τις βάσεις για την απόκτηση κοινού εννοιολογικού υπόβαθρου και παρουσιάζουν τις σύγχρονες τάσεις στον εναλλακτικό τουρισμό.

Το τέταρτο κεφάλαιο αποτελείται από το θεσμικό πλαίσιο ανάπτυξης εναλλακτικού τουρισμού σε διεθνές και τοπικό επίπεδο, δηλαδή θέτει τις προδιαγραφές που πρέπει να πληρούνται στο πλαίσιο μιας αειφορικής ανάπτυξης του τουριστικού τομέα.

Τα κεφάλαια πέντε – εφτά αφορούν την παράθεση των απαραίτητων δεδομένων για την ανάλυση της περιοχής μελέτης ως προς τα δημογραφικά και κοινωνικά της στοιχεία, την οικονομική της δομή και τους διαθέσιμους τουριστικούς πόρους αυτής. Η συγκέντρωση όλων αυτών των δεδομένων οδηγεί στο συμπέρασμα που αναφέρθηκε και προηγουμένως ότι το νησί είναι πλούσιο σε δυνητικά τουριστικά αξιοποιήσιμους πόρους, οι οποίοι δεν προβάλλονται με κάποιο τρόπο.

Ο εμπλουτισμός των δεδομένων για την Σαμοθράκη επιτυγχάνεται με την παράθεση των σημαντικότερων μελετών που εντοπίστηκαν και σχετίζονται με τον τουρισμό στο κεφάλαιο οχτώ και την επιτόπια έρευνα, της οποίας παρουσιάζονται η μεθοδολογία και τα συμπεράσματα στα κεφάλαια δέκα και έντεκα αντίστοιχα.

Στο ένατο κεφάλαιο πραγματοποιείται η σύνθεση των πλεονεκτημάτων, αδυναμιών, ευκαιριών και απειλών (SWOT ανάλυση) που σχετίζονται με την τουριστική ανάπτυξη του νησιού, όπως προκύπτουν από την ανάλυση της περιοχής.

Στο τελευταίο κεφάλαιο (δωδέκατο), που αποτελεί και το προτασιακό μέρος της εργασίας, προτείνεται με βάσει: α) την ανάλυση SWOT, β) τα αποτελέσματα των ερωτηματολογίων, γ) τα υφιστάμενα σχέδια για το νησί και δ) τις γενικές τάσεις στον

τουριστικό τομέα, η κατεύθυνση τουριστικής ανάπτυξης που θεωρείται καταλληλότερη για την Σαμοθράκη καθώς και ορισμένα στοιχεία του προτεινόμενου τουριστικού προϊόντος.

Η αντίφαση που εντοπίστηκε στην προσπάθεια συγγραφής της συγκεκριμένης εργασίας συνοψίζεται στην αναντιστοιχία μεταξύ της ογκώδους βιβλιογραφίας, σχετικά με τον τουρισμό και της περιορισμένης και δυσεύρετης πληροφορίας, που σχετίζεται με τα δεδομένα του τουριστικού τομέα, όπου το εγχείρημα εύρεσης δεδομένων¹ δυσκολεύει όσο στοχεύουμε σε μικρότερη χωρική κλίμακα· γεγονός που συντέλεσε στην διεξαγωγή επιτόπιας έρευνας πεδίου για την συλλογή των αναγκαίων παραμέτρων για τον τουρισμό της Σαμοθράκης. Ακόμα οφείλει να αναγνωριστεί ο σημαντικός βαθμός δυσκολίας στην προσέγγιση ενός σχεδίου τουριστικής ανάπτυξης με συγκεκριμένα και αναμενόμενα αποτελέσματα, δεδομένης της πολυσύνθετης διάστασης του τουριστικού τομέα, και συνεπώς στην επιλογή του βέλτιστου προτασιακού σχεδίου.

¹ Για την μετέπειτα σύνθεση της πληροφορίας μέσα από μια διαδικασία επεξεργασίας

ΜΕΡΟΣ Ι: ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ακολουθώντας μια διαδρομή από το γενικό στο ειδικό θεωρείται απαραίτητη αρχικά η απόκτηση ενός κοινού εννοιολογικού υπόβαθρου γύρω από τον τουρισμό και τις σύγχρονες πρακτικές αυτού, που εν συνεχεία θα συνεισφέρει στην βέλτιστη αντίληψη του προτασιακού μέρους για την περιοχή μελέτης, δηλαδή την μετάβαση στο ειδικό. Τα επιμέρους κεφάλαια που αναλύονται στο μέρος Ι στοχεύουν στην παρουσίαση εννοιολογικών τοποθετήσεων ως προς τον τουρισμό και τις τουριστικές δραστηριότητες, την ανασκόπηση της διεθνούς και ελληνικής εμπειρίας στον εναλλακτικό τουρισμό και στην σύντομη παρουσίαση του θεσμικού πλαισίου ανάπτυξης εναλλακτικού τουρισμού.

Ο τουρισμός αποτελεί δημοφιλή τρόπο αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου σε παγκόσμιο επίπεδο, σε σημείο που θεωρείται περισσότερο αναγκαιότητα παρά πολυτέλεια και για πολλές χώρες αποτελεί και μέσο εισροής χρημάτων στην οικονομία. Ως τομέας ο τουριστικός επηρεάζεται έντονα από τις διάφορες πολιτικές, κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές συνθήκες που επικρατούν τόσο στην χώρα προέλευσης των τουριστών όσο και στην χώρα υποδοχής αυτών καθώς και από τις διεθνείς τάσεις και τις μεταβολές που συνεπάγονται στα κριτήρια επιλογής τουριστικού προορισμού. Σήμερα για παράδειγμα οι αγορές χαρακτηρίζονται ως περιβαλλοντικά και κοινωνικά ευαισθητοποιημένες με αποτέλεσμα την αυξημένη ζήτηση για εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Το 2008 περίπου στο πλαίσιο της οικονομικής επιβράδυνσης, λόγω της γενικευμένης οικονομικής ύφεσης, παρουσιάζεται πτώση και στον τουρισμό. Σε σχετικά μικρό χρονικό διάστημα ανακάμπτει ο τουριστικός τομέας και τα διεθνή έσοδα από τον τουρισμό αυξάνονται το 2011 κατά 3,8% σε σχέση με το προηγούμενο έτος, που αντιστοιχεί σε 740 δισεκατομμύρια € και ξεπερνά τα 983 εκατομμύρια τουριστών. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (WTO) προβλέπεται ακόμα μέση ετήσια αύξηση του διεθνούς τουρισμού με ρυθμό 4% τουλάχιστον μέχρι το 2020 (<https://en.wikipedia.org/?title=Tourism>).

Παρά το μεγάλο ποσό που αντιστοιχεί στις τουριστικές εισπράξεις από τον διεθνή τουρισμό, αυτός δεν κατανέμεται με τον ίδιο τρόπο στις επιμέρους χώρες. Οι κυρίαρχες χώρες στις οποίες καταλήγουν τα υψηλότερα έσοδα είναι οι ΗΠΑ, η Ισπανία και η Γαλλία ενώ οι χώρες που παρουσιάζουν τις υψηλότερες δαπάνες στον τουριστικό τομέα είναι η Κίνα, οι ΗΠΑ και η Γερμανία (πίνακας 1.1).

Πίνακας 1.1: Διεθνείς τουριστικές εισπράξεις και δαπάνες το 2013

Χώρα	Διεθνείς Τουριστικές Εισπράξεις (2013)	Χώρα	Διεθνείς Τουριστικές Δαπάνες (2013)
ΗΠΑ (Β. Αμερική)	139.6 δις \$	Κίνα (Ασία)	128.6 δις \$
Ισπανία (Ευρώπη)	60.4 δις \$	ΗΠΑ (Β. Αμερική)	86.2 δις \$
Γαλλία (Ευρώπη)	56.1 δις \$	Γερμανία (Ευρώπη)	85.9 δις \$
Κίνα (Ασία)	51.7 δις \$	Ρωσία (Ευρώπη)	53.5 δις \$
Ιταλία (Ευρώπη)	43.9 δις \$	Ην. Βασίλειο (Ευρώπη)	52.6 δις \$
Ταϊλάνδη (Ασία)	42.1 δις \$	Γαλλία (Ευρώπη)	42.4 δις \$
Γερμανία (Ευρώπη)	41.2 δις \$	Καναδάς (Β. Αμερική)	35.2 δις \$
Ην. Βασίλειο (Ευρώπη)	40.6 δις \$	Αυστραλία (Ωκεανία)	28.4 δις \$
Αυστραλία (Ωκεανία)	30.9 δις \$	Ιταλία (Ευρώπη)	27.0 δις \$
Τουρκία (Ασία)	27.9 δις \$	Βραζιλία (Ν. Αμερική)	25.1 δις \$

Πηγή: <https://en.wikipedia.org/?title=Tourism>, Ιδία επεξεργασία

Η ελληνική οικονομία στηρίζεται κυρίως στον δημόσιο τομέα (σε ποσοστό 40% του ΑΕΠ της χώρας), ενώ ο τουρισμός θεωρείται ως βαριά βιομηχανία για την χώρα στον οποίο αποδίδεται το 16,3% του ΑΕΠ καθώς και πλήθος εργαζομένων για το 2013 (http://sete.gr/_fileuploads/tourism_Facts_Figures/FactsFigures2012teliko.pdf).

Στον ακόλουθο πίνακα (1.2) συνοψίζονται τα κυριότερα μεγέθη που σχετίζονται με το τουριστικό προϊόν της Ελλάδας για το 2013.

Πίνακας 1.2: Βασικά μεγέθη του ελληνικού τουρισμού

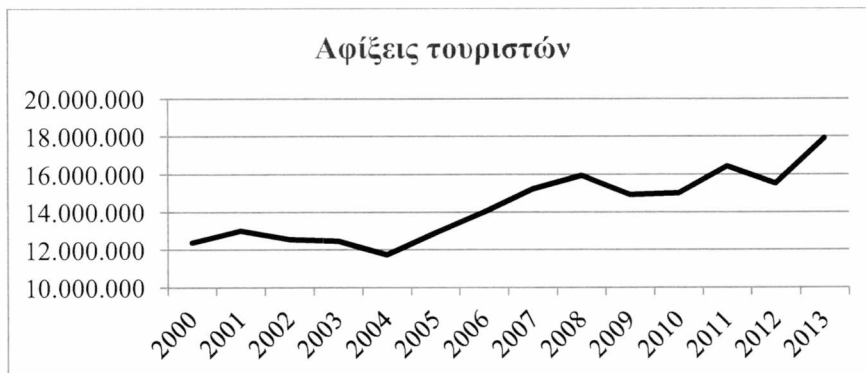
Συμμετοχή στο ΑΕΠ	16,3%
Συμμετοχή στην απασχόληση	18,2%
Απασχολούμενοι	657.100
Διεθνείς ταξιδιωτικές εισπράξεις*	11,7 δις. €
Διεθνείς τουριστικές αφίξεις*	17,9 εκατομ.
Μέση κ.κ. δαπάνη*	653 €
Μερίδιο ευρωπαϊκής αγοράς	3,2%
Μερίδιο παγκόσμιας αγοράς	1,6%
Συγκέντρωση προσφοράς ξενοδοχείων	66% των κλινών σε Κρήτη, Δωδεκάνησα, Μακεδονία & Στερεά Ελλάδα
Ξενοδοχειακό δυναμικό	9.677 ξενοδοχεία
	773.445 κλίνες

* δεν συμπεριλαμβάνονται τα στοιχεία κρουαζιέρας

Πηγή: http://sete.gr/_fileuploads/tourism_Facts_Figures/FactsFigures2012teliko.pdf

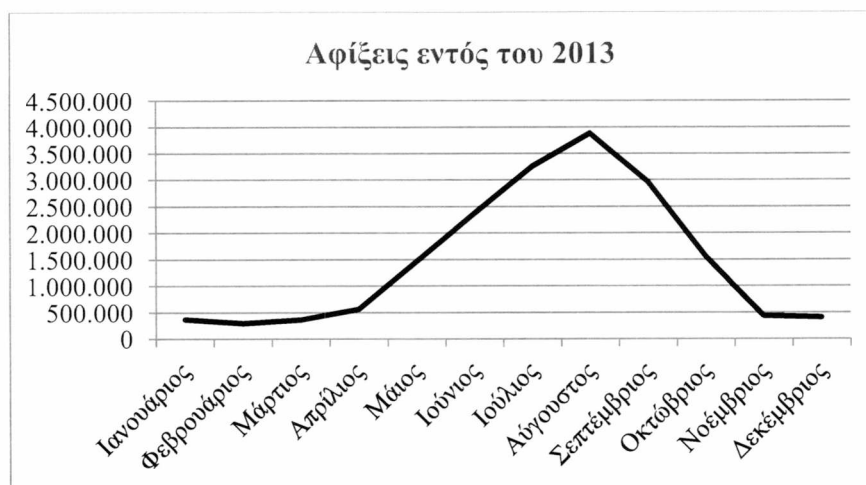
Διαχρονικά οι αφίξεις τουριστών στην Ελλάδα παρουσιάζουν μια ανοδική τάση, η οποία εντείνεται τα δύο τελευταία έτη. Παρατηρείται ακόμα μια σχέση μεταξύ αφίξεων και οικονομικής κρίσης και γενικότερα κοινωνικο-πολιτικών συνθηκών (διάγραμμα 1.1). Η αύξηση των τουριστών παρατηρώντας το διάγραμμα 1.2 προκύπτει ότι δεν οφείλεται σε επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου αλλά σε μαζικότερη προσέλευση τουριστών (διάγραμμα 1.2).

Διάγραμμα 1.1: Διαχρονική εξέλιξη αφίξεων τουριστών στην Ελλάδα

Πηγή: http://sete.gr/_fileuploads/tourism_Facts_Figures/FactsFigures2012teliko.pdf, Ιδία επεξεργασία

Διάγραμμα 1.2: Διακύμανση τουρισμού το 2013 - Εποχικότητα

Πηγή: http://sete.gr/_fileuploads/tourism_Facts_Figures/FactsFigures2012teliko.pdf, Ιδία επεξεργασία

Ποσοτικά οι αφίξεις τουριστών στην Ελλάδα, όπως αναφέρθηκε και πρωτότερα, παρουσιάζουν μια αυξητική πορεία. Παρόλα, αυτά η κατάταξη της χώρας σε παγκόσμιο επίπεδο είναι χαμηλότερη σήμερα κατά 4 θέσεις από αυτή του 2000 και σε ευρωπαϊκό επίπεδο μία με δύο θέσεις χαμηλότερη (πίνακας 1.3). Οι κύριοι ανταγωνιστικοί προορισμοί, με βάση των ομοιοτήτων των προσφερόμενων τουριστικών προϊόντων (οι γειτονικές Ιταλία, Κύπρος και Τουρκία, η Μάλτα και η Ισπανία), διατηρούν την υψηλή

τους θέσει με τον εμπλουτισμό του προϊόντος με εναλλακτικές μορφές. Η διαφορά της κατάταξης δεν χαρακτηρίζεται σημαντική αλλά ούτε και αμελητέα, ιδίως αν διατηρηθεί. Παράλληλα παρατηρείται και μια διαφοροποίηση στις αγορές προέλευσης των τουριστών με αύξηση των ποσοστών των τουριστών που προέρχονται από ΠΓΔΜ, Ρωσία και Γαλλία και σημαντική μείωση αυτών από Γερμανία και Ηνωμένο Βασίλειο (πίνακας 1.4).

Πίνακας 1.3: Κατάταξη του ελληνικού τουρισμού βάσει των διεθνών αφίξεων

Έτος Year	Διεθνείς αφίξεις* (εκατ.) International arrivals* (mi.)	Σειρά κατάταξης - Κόσμος World Ranking	Σειρά κατάταξης - Ευρώπη Rank in Europe
2000	12,4	12	8
2001	13,0	12	8
2002	12,6	15	10
2003	12,5	14	9
2004	11,7	18	12
2005	14,4	17	11
2006	15,2	17	11
2007	16,2	16	10
2008	15,9	16	10
2009	14,9	16	10
2010	15,0	17	10
2011	16,4	17	10
2012	15,5	17	10
2013	17,9	16	9

Πηγή: http://sete.gr/_fileuploads/tourism_Facts_Figures/FactsFigures2012teliko.pdf

Πίνακας 1.4: Μερίδια αγοράς των 5 κυριότερων αγορών προέλευσης στο σύνολο των διεθνών τουριστικών αφίξεων

Χώρα	Αφίξεις ανά χώρα			Μερίδιο		
	2012	2011	2000	2012	2011	2000
Γερμανία	2.108.787	2.240.481	2.395.185	13,6%	13,6%	19,4%
Ηνωμένο Βασίλειο	1.920.794	1.758.093	2.772.256	12,4%	10,7%	22,4%
ΠΓΔΜ	1.300.000	1.356.000	234.464	8,4%	8,3%	1,9%
Γαλλία	977.376	1.149.388	602.253	6,3%	7,0%	4,9%
Ρωσία	874.787	738.927	102.071	5,6%	4,5%	0,8%
Σύνολο	7.181.744	7.242.889	6.106.229	43,6%	44,1%	49,4%

Πηγή: http://sete.gr/_fileuploads/tourism_Facts_Figures/FactsFigures2012teliko.pdf

Αν και ο τουρισμός είναι ένας οικονομικός τομέας στον οποίο η Ελλάδα έχει ήδη εξειδικευτεί και έχει και περαιτέρω περιθώρια ανέλιξης δεν πρέπει να λησμονήσουμε ότι «η μονοκαλλιέργεια είναι επικίνδυνη σε οποιαδήποτε μορφή» (www.citybranding.gr/2014_08_01_archive.html) και οδηγεί σε ασταθείς οικονομίες.

2. ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

2.1. ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ

Ο τουρισμός συνιστά την φυσική μετακίνηση ενός ατόμου ή ατόμων με σκοπούς αναψυχής, ξεκούρασης, επαγγελματικούς, οικογενειακούς ή θρησκευτικούς. Η μετακίνηση αυτή έχει συγκεκριμένη και πεπερασμένη διάρκεια. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού ως τουρίστας χαρακτηρίζεται το άτομο που ταξιδεύει σε προορισμούς πέρα από το συνηθισμένο του περιβάλλον με κύριους σκοπούς που να μην αμείβονται (Baud-Bovy & Lawson, 1997). Ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του τουρίστα συναντώνται κάποιες διακρίσεις των τουριστών. Έτσι, οι τουρίστες μπορούν να διακριθούν σε: διεθνείς επισκέπτες, όταν ο τουριστικός προορισμός είναι σε χώρα διαφορετική από αυτήν που κατοικούν οι επισκέπτες, και σε αντίθετη περίπτωση σε εγχώριους επισκέπτες. Μια ακόμα διάκριση που συνηθίζεται είναι με βάση τον κύριο σκοπό του ταξιδιού ή την διάρκεια παραμονής στον προορισμό. Ανάλογα με τον σκοπό του ταξιδιού χαρακτηρίζονται ως: α) εκδρομείς εκείνοι που πραγματοποιούν μονοήμερες εξορμήσεις σε μέρη διασκέδασης και β) επισκέπτες αναψυχής εκείνοι που επισκέπτονται κατάλληλα μέρη για την χρήση ειδικών εγκαταστάσεων αθλητισμού, υπαίθριων δραστηριοτήτων και άλλων χόμπι για χρονικό διάστημα το πολύ μιας ημέρας. Οι υποδιαιρέσεις των επισκεπτών με κριτήριο την χρονική διάρκεια της παραμονής στον προορισμό είναι: α) τουρίστες, των οποίων η διάρκεια παραμονής είναι τουλάχιστον μια διανυκτέρευση, β) οι επισκέπτες της ίδιας ημέρας, των οποίων η διάρκεια παραμονής είναι μικρότερη των 24 ωρών και γ) οι επιβάτες κρουαζιέρας, οι οποίοι ανεξάρτητα από την παραμονή σε ένα μέρος διανυκτερεύουν εντός του πλοίου (Baud-Bovy & Lawson, 1997).

Ο τουρισμός σήμερα αποτελεί μια σημαντική πηγή εσόδων για πολλές χώρες – τουριστικούς προορισμούς παγκοσμίως. Ο τουριστικός τομέας είναι ιδιαίτερα σύνθετος καθώς περιλαμβάνει κοινωνικο-πολιτικές παραδόσεις, συνέργειες μεταξύ πολλών τομέων της οικονομίας και πολιτικές εθνικού, περιφερειακού και τοπικού επιπέδου. Θέμα του κειμένου, όπως προαναφέρθηκε, αποτελεί ο εναλλακτικός τουρισμός οπότε και κρίνεται αναγκαία μια συνοπτική αναφορά στο πώς οδηγηθήκαμε στην υφιστάμενη μορφή τουρισμού καθώς και οι ειδοποιούσες διαφορές του συγκεκριμένου τουρισμού από τον αμέσως προηγούμενο (συμβατικό τουρισμό).

Ταξίδια πραγματοποιούνται από την αρχαιότητα ακόμα για διάφορους σκοπούς και από τις αρχές του 17^{ου} αι. μέχρι τα μέσα του 19^{ου} περίπου (μια περίοδος που χαρακτηρίζεται από την γαλλική επανάσταση καθώς και από σημαντικές εθνικές και κοινωνικο-οικονομικές αλλαγές), που βελτιώνονται οι υποδομές μεταφοράς, δημιουργούνται τα πρώτα οργανωμένα καταλύματα για ξεκούραση (ξενοδοχεία) καθώς και καταστήματα εστίασης και ταυτόχρονα γράφονται οι πρώτοι τουριστικοί οδηγοί και εμφανίζονται τα πρώτα οργανωμένα τουριστικά πακέτα, ξεκινά η πραγματοποίηση ταξιδιών να γίνεται πιο συχνή και να πραγματοποιείται με πιο οργανωμένο τρόπο. Η τάση αυτή συνεχίζεται μέχρι τα μέσα του 20^{ου} αι. όπου πλέον ο τουρισμός γνωρίζει μια ραγδαία μεγέθυνση (τουριστικό boom) με την καθιέρωση του τουριστικού ταξιδιού ως μέρος των ετήσιων δαπανών μιας οικογένειας (Σφακιανάκης, 2000). Ο μαζικός αυτός τουρισμός περιγράφεται ως μια σκληρή² και απρόσωπη βιομηχανία.

Την ίδια χρονική περίοδο και παράλληλα με την ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού γίνονται κινήσεις μεταβολής του τουριστικού προϊόντος. Κάποιες από αυτές είναι: 1) η θεσμική κατοχύρωση του τουριστικού ταξιδιού ως κοινωνικό αγαθό οπότε ξεκινά να επιδοτείται για κάποιες ομάδες, 2) η αύξηση της περιόδου διακοπών που οδήγησε στην διεύρυνση της τουριστικής περιόδου και 3) το κίνημα επιστροφής στην φύση που δημιούργησε ζήτηση και για διαφορετικές μορφές τουρισμού από τις υφιστάμενες (Κοκκώσης, Τσάρτας, Γκρίμπα, 2011).

Η σύγχρονη τουριστική περίοδος έχει ως ζητούμενο την άρση της τουριστικής εποχικότητας και μαζικότητας με τις συνέπειές τους, μέσω της προώθησης ενός νέου και ήπιου μοντέλου τουριστικής ανάπτυξης. Ο εναλλακτικός αυτός τουρισμός, όρος που προκύπτει από την αλλαγή που σημειώνεται σε σχέση με τον συμβατικό, στοχεύει στην διαφύλαξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου που φιλοξενεί τον τουρισμό και την ικανοποίηση των αναγκών τόσο των τουριστών όσο και των τοπικών κοινωνιών. Η προσπάθεια μεταβολής του τουριστικού προτύπου δεν καταβάλλεται αποκλειστικά από τις επιμέρους κοινωνίες αλλά και από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), τους επιμέρους εθνικούς τουριστικούς φορείς και άλλους ιδιωτικούς φορείς (Κοκκώσης, Τσάρτας, Γκρίμπα, 2011).

Ο συμβατικός τουρισμός βασίζεται σήμερα σε μια παρωχημένη αντίληψη και οργάνωση του τουριστικού προϊόντος με κυρίαρχο χαρακτηριστικό τον άμετρο καταναλωτισμό και

² Στο παράρτημα πινάκων παρατίθεται και πίνακας με τις διαφορές μεταξύ του σκληρού και ήπιου τουρισμού

εμπορευματοποίηση τόσο των αγαθών όσο και των πόρων μιας περιοχής. Συχνά μάλιστα ταυτίζεται με τον μαζικό τουρισμό μιας και οι υφιστάμενες αναπτύξεις του συμβατικού τουρισμού όχι μόνο έχουν οδηγήσει σε μαζικά και τυποποιημένα τουριστικά προϊόντα αλλά η μαζικότητα αυτή συχνά αποτελούσε και επιδίωξή τους. Στόχος του εναλλακτικού τουρισμού δεν αποτελεί η μαζικότητα, που συχνά συνεπάγεται και υπέρβαση της φέρουσας ικανότητας του τόπου, αλλά η προσφορά στους τουρίστες μιας ολοκληρωμένης και αυθεντικής εμπειρίας (Σκάγιαννης, 2004). Η αγορά που απευθύνεται επομένως ο εναλλακτικός τουρισμός δεν ταυτίζεται με αυτή του συμβατικού τουρισμού. Ο εναλλακτικός τουρίστας αναζητά την βίωση συγκεκριμένων και πρωτόγνωρων εμπειριών και την γνώση του τόπου με απώτερο σκοπό την αναψυχή και όχι την απλή διασκέδαση. Όντας πιο συνειδητοποιημένος και προετοιμασμένος ο τουρίστας έχει και υψηλότερες προσδοκίες από τον τουριστικό προορισμό, καθώς δεν επιδιώκει την αναβίωση της καθημερινότητάς του σε έναν διαφορετικό τόπο που θα προσφέρει όμως τις ίδιες γεύσεις, εικόνες και προσλαμβάνουσες με την μόνιμη κατοικία του. Σε μια επιτυχημένη μορφή ανάπτυξης εναλλακτικού τουρισμού ο τουρίστας αναπτύσσει σταθερές και ουσιαστικές σχέσεις και δεσμούς με τον τόπο που επισκέπτεται και τους κατοίκους αυτού, οι οποίες δεν χαρακτηρίζονται ως πελατειακές όπως στον συμβατικό τουρισμό (Ανδριώτης, 2003).

Τα απαραίτητα στοιχεία που πρέπει να διαθέτει ο τουριστικός σχεδιασμός εναλλακτικών μορφών είναι: η συμμετοχή των κατοίκων και των φορέων της περιοχής, η υποστήριξη και ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων οικογενειακού χαρακτήρα, η δημιουργία συνδέσεων μεταξύ των παραγωγικών κλάδων της περιοχής (συνέργειες), η προστασία των αξιόλογων πόρων της περιοχής και η δημιουργία συνθηκών ενδογενούς κοινωνικο-οικονομικής ανάπτυξης (Ανδριώτης, 2003).

2.2. ΕΙΔΗ & ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Σύμφωνα με έρευνες που πραγματοποιήθηκαν στον ευρωπαϊκό χώρο (και συγκεκριμένα από το ESPON – ευρωπαϊκό παρατηρητήριο) προκύπτει ότι η μερίδα των τουριστών που προτιμά και αναζητά εναλλακτικές μορφές τουρισμού βασισμένες σε ένα ιδιότυπο και ποιοτικό τουριστικό προϊόν έχει ξεπεράσει το 25% των ταξιδιωτών που διαθέτουν χρήματα και υψηλή μόρφωση. Η Ελλάδα φιλοξενεί περίπου 17 εκατομμύρια τουρίστες ετησίως, βασισμένη σε συμβατικές μορφές τουρισμού κυρίως. Η χώρα εντούτοις διαθέτει πλήθος φυσικών και ανθρωπογενών πόρων που μπορούν να εξυπηρετήσουν ολόκληρη ή μέρος της προαναφερθείσας ζήτησης για ένα εναλλακτικό και ιδιαίτερο

τουριστικό προϊόν. Με βάση αυτή τη ζήτηση έχουν γίνει κινήσεις τόσο στο εξωτερικό όσο και από την Ελλάδα διεύρυνσης του υφιστάμενου προϊόντος ώστε να καλύπτονται οι ανάγκες και αυτών των τουριστών. Με στόχο την διεύρυνση και ποιοτική αναδιάρθρωση στον τουρισμό δίνεται προτεραιότητα στην ανάπτυξη τουριστικών υποδομών για τον εναλλακτικό τουρισμό και την διευκόλυνση των επενδύσεων στον ελληνικό χώρο (www.investingreece.gov.gr/default.asp?pid=36§orID=47&la=2).

Στις ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού στο άρθρο 6 του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΠΧΣΑΑ) Τουρισμού αναφέρονται ως πιο βασικές για την Ελλάδα οι ακόλουθες: α) συνεδριακός τουρισμός, β) αστικός τουρισμός, γ) θαλάσσιος τουρισμός, δ) πολιτισμικός τουρισμός, ε) αθλητικός τουρισμός, στ) ιαματικός και θεραπευτικός τουρισμός, ζ) τουρισμός υπαίθρου και η) γεωτουρισμός.

Λόγω του μεγάλου πλήθους των ειδών και ειδικών μορφών εναλλακτικού τουρισμού θεωρείται ιδιαίτερα δύσκολο εγχείρημα η πλήρης αποτύπωση αυτών. Παρόλα αυτά επιχειρείται η παρουσίαση των κυριότερων και πιο γνωστών ειδών και ειδικών μορφών εναλλακτικού τουρισμού, όπως συναντώνται στην βιβλιογραφία:

ι. Πολιτισμικός τουρισμός: το συγκεκριμένο είδος τουρισμού στηρίζεται στην επαφή του επισκέπτη με τον πολιτισμό του προορισμού. Ο πολιτισμός αντικατοπτρίζει τον τρόπο ζωής των κατοίκων ενός τόπου (την γλώσσα, την θρησκεία, τα ήθη και έθιμα, την ιστορία, τις τέχνες και την εκπαίδευση, τους νόμους και θεσμούς κ.α.) και ο πολιτιστικός τουρισμός μπορεί να επικεντρωθεί σε κάποια από τις διαστάσεις του πολιτισμού. Λόγω της ευρείας γκάμας δραστηριοτήτων που συμπεριλαμβάνονται στον συγκεκριμένο τουρισμό καθίσταται ιδιαίτερα δύσκολος ο υπολογισμός της τάξης μεγέθους της αγοράς που καλύπτει αν και θεωρείται ότι ο συνδυασμός πολιτισμού και τουρισμού διαθέτει μια δυναμικότητα (Δέφνερ, 2006). Από τις πιο γνωστές μορφές πολιτισμικού τουρισμού είναι: ο αρχαιολογικός, ο θρησκευτικός, ο γαστρονομικός, ο αρχιτεκτονικός, ο αστικός, ο εκθεσιακός, ο εκπαιδευτικός, ο συνεδριακός και ο τουρισμός επιστροφής στον τόπο καταγωγής. Μια σχετικά νέα αλλά ενδιαφέρουσα μορφή που συναντάται είναι αυτή του ανασκαφικού τουρισμού, στα πλαίσια του οποίου οι τουρίστες που συνήθως είναι σχετικοί με το αντικείμενο ασχολούνται με την ανασκαφή αρχαιολογικών χώρων, υπό την επίβλεψη ενός αρμόδιου φορέα. Τα ειδικά γεγονότα, τα μουσεία, τα θεματικά πάρκα και τα συνέδρια αποτελούν δυναμικούς πολιτιστικούς - ψυχαγωγικούς πόρους που μπορούν να αναπτυχθούν από τις επιμέρους περιοχές με στόχο την προσέλκυση τουριστών καθ' όλη τη διάρκεια του έτους

(Δέφνερ, 2012). Η δημιουργία οργανωμένων μορφών θεματικών πάρκων ή μουσείων ως μέσο προσέλκυσης τουριστών χρησιμοποιείται ευρέως στον θεματικό τουρισμό.

ii. Περιβαλλοντικός τουρισμός: δεδομένης της τάσης του σύγχρονου ανθρώπου να προστατεύει την φύση και να έρχεται σε επαφή με αυτήν συναντάται ο περιβαλλοντικός τουρισμός. Ως περιβαλλοντικός τουρισμός θεωρείται αυτός που βασίζεται στις αρχές της αειφορίας και διαχέει τα θετικά τουριστικά αποτελέσματα και σε μέρη εκτός του άμεσα τουριστικού συστήματος, όπως η κοινωνία και το περιβάλλον. Γνωστές μορφές τουρισμού υπό την κατηγορία του περιβαλλοντικού τουρισμού είναι: ο οικοτουρισμός ή φυσιολατρικός τουρισμός, ο γεωτουρισμός, ο ορεινός τουρισμός, ο περιηγητικός και ο φυσιογνωστικός τουρισμός, ενώ θεωρείται ότι ανήκουν σε αυτή και μη αμιγείς μορφές όπως: ο τουρισμός της υπαίθρου και ο αγροτουρισμός. Το συγκεκριμένο είδος τουρισμού προσελκύει ετησίως μεγάλη μάζα τουριστών, με τα Εθνικά Πάρκα των ΗΠΑ να ξεπερνούν το 1 εκατομμύριο επισκέπτες (εσωτερικού τουρισμού κυρίως) ετησίως (Δέφνερ, 2006). Οι τουρίστες που επιλέγουν αυτόν τον τουρισμό αναζητούν την απόκτηση εμπειριών και γνώσεων σχετικών με το περιβάλλον με τρόπο ήπιο, την ηρεμία και ησυχία, την συμμετοχή σε έρευνες και μελέτες σχετικές με το περιβάλλον, την φυσική άσκηση απολαμβάνοντας το φυσικό τοπίο και τον καθαρό αέρα ή την συμμετοχή σε δράσεις ευαισθητοποίησης για την προστασία του. Η ανάπτυξή του είναι τοπικά προσανατολισμένη και για την ανάπτυξή του δεν απαιτούνται εξειδικευμένες υποδομές αλλά κυρίως ένα υψηλής αξίας φυσικό περιβάλλον (Σφακιανάκης, 2000).

iii. Τουρισμός υπαίθρου και αγροτουρισμός: και οι δύο αποτελούν εξειδίκευση του περιβαλλοντικού τουρισμού που αφορά σε αγροτικές περιοχές. Ανάλογα με τους πόρους που διαθέτει ή αναπτύσσει ένας τόπος, καθώς και με την ποιότητα αυτών, δημιουργείται και η αντίστοιχη ζήτηση για αυτόν στην αγορά (Δέφνερ, 2006). Οι τουρίστες που επιλέγουν αυτό το είδος τουρισμού ουσιαστικά, και ανάλογα με τα χαρακτηριστικά της ορεινής συνήθως περιοχής, δραστηριοποιούνται στην φύση και έρχονται σε επαφή με τον τρόπο ζωής των ντόπιων. Πιο συγκεκριμένα, κάποιος που επιλέγει αυτόν τον τουρισμό μπορεί να ζήσει σε ένα αγρόκτημα και να ασχοληθεί με την αγροτική ζωή, να συμμετάσχει σε περιηγήσεις ή εκδρομές στην φύση, να ασχοληθεί με αθλήματα της υπαίθρου όπως η ιππασία, η ποδηλασία, το κυνήγι κ.α. ή να εστιάσει στον τουρισμό περιπέτειας που περιλαμβάνει στοιχεία επιβίωσης στην φύση, προσανατολισμού, διάβαση φαραγγιών και περιήγηση σε δυσπρόσιτα μέρη (Σφακιανάκης, 2000). Όσον αφορά στις διάφορες υπο-κατηγορίες του τουρισμού της

υπαίθρου και του αγροτουρισμού που συναντώνται, η ταξινόμησή τους μπορεί να γίνει είτε μέσω των δράσεων που περιλαμβάνονται σε αυτούς, είτε μέσω της αγοράς στόχου, είτε μέσω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του τόπου που αναπτύσσονται ή τέλος μέσω του είδους και της τοποθεσίας του τουριστικού καταλύματος (Δέφνερ, 2006). Έτσι, μεταξύ άλλων συναντάται ο αγροτουρισμός σε νησιωτικές περιοχές, σε παραδοσιακούς οικισμούς ή σε καταλύματα συνεταιριστικής μορφής (Κοκκώσης, Τσάρτας, Γκρίμπα, 2011).

iv. Θαλάσσιος τουρισμός: πρόκειται για ένα είδος περιβαλλοντικού τουρισμού μιας και το νερό είναι στοιχείο της φύσης, που συγκεντρώνεται χωρικά σε περιοχές με άμεση επαφή με την θάλασσα. Ο λόγος που εξετάζεται ξεχωριστά είναι οι πολλές ιδιαιτερότητες που παρουσιάζει ως προς τους τουρίστες που συνήθως προσελκύει και τον τρόπο που αναπτύσσεται. Μέχρι και σήμερα το πιο συχνό πρότυπο που ακολουθείται σε τέτοιες περιοχές είναι το sea – sun που βασίζεται στην διασκέδαση και τον συμβατικό, μαζικό τουρισμό. Παρόλα αυτά ως εναλλακτική μορφή τουρισμού προτείνει την ποιοτική αναδιάρθρωση του παράκτιου χώρου. Ο παράκτιος τουρισμός περιλαμβάνει άθληση στην παραλία ή στην θάλασσα, καταδύσεις, κωπηλασία, surfing, θαλάσσιο σκι, ερασιτεχνική αλιεία κ.α.. Ο θαλάσσιος τουρισμός συμπεριλαμβάνει ειδικές μορφές όπως ο τουρισμός κρουαζιέρας, με φουσκωτά σκάφη ή με yachts – κότσα (Κοκκώσης, Τσάρτας, Γκρίμπα, 2011).

v. Αθλητικός τουρισμός: αφορά τους τουρίστες που είτε για λόγους υγείας είτε για διασκέδαση επιλέγουν να συνδυάσουν την διαμονή τους στον τουριστικό προορισμό με άθληση και παιχνίδια ή με την παρακολούθηση κάποιου αθλητικού γεγονότος. Ορισμένα γνωστά αθλητικά γεγονότα παγκοσμίως (Mega Events) είναι οι Ολυμπιακοί αγώνες, τα Μουντιάλ και η Φόρμουλα. Σχετικά με τα αθλήματα κατηγοριοποιούνται σε χειμερινά (χιονοδρομία, πεζοπορία, ορειβασία, ορεινή ποδηλασία, κανό, ράφτινγκ και καταδύσεις) και καλοκαιρινά (ιστιοσανίδα, ιστιοπλοΐα, καταδύσεις, γκολφ, spa κ.α.). Η ανάπτυξη ενός τέτοιου τουρισμού προϋποθέτει αθλητικές εγκαταστάσεις και εξοπλισμό.

vi. Τουρισμός υγείας: αποτελεί ένα συνεχώς αναπτυσσόμενο είδος τουρισμού με θέμα την φροντίδα της υγείας που στοχεύει στην πρόληψη, διατήρηση, διάγνωση και θεραπεία. Μορφές που μπορεί να πάρει ο τουρισμός υγείας αποτελούν ο θεραπευτικός τουρισμός, ο ιαματικός - θερμαλιστικός τουρισμός, ο τουρισμός φυσικοθεραπείας, ο τουρισμός υγιεινής διαβίωσης και ο τουρισμός ομορφιάς. Το συγκεκριμένο είδος τουρισμού μπορεί να συνδυαστεί με πλήθος άλλων μορφών τουρισμού. Ο τουρισμός

υγείας, όπως αναπτύσσεται στις περισσότερες ελληνικές πόλεις δεν ικανοποιεί τις σύγχρονες ανάγκες και συχνά περιορίζεται στην ανάπτυξή τους ως λουτροπόλεις, το οποίο είναι παρωχημένο σαν προϊόν (Παπαγεωργίου, 2010). Ζητούμενο αποτελεί πέρα από την θεραπεία παθήσεων και η χρήση των σύγχρονων μέσων (υποδομών, κατάλληλου εξοπλισμού και εξειδικευμένου προσωπικού) για σκοπούς ηρεμίας - ψυχολογικής ευεξίας, αναψυχής, άσκησης και φροντίδας του σώματος.

vii.Κοινωνικός τουρισμός: είναι «το σύνολο των σχέσεων και διεργασιών που προκύπτουν από την πολιτεία βάσει ορισμένων προγραμμάτων, συμμετοχής στον τουρισμό κοινωνικών στρωμάτων με χαμηλό εισόδημα» (Σφακιανάκης, 2000: 57). Δικαιούχοι κοινωνικού τουρισμού αποτελούν άτομα με ειδικές ανάγκες, άτομα τρίτης ηλικίας, μαθητές και σπουδαστές, άνεργοι, πολύτεκνοι κ.α.. Ο κοινωνικός τουρισμός έχει κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και εξασφαλίζει την πρόσβαση στο κοινωνικό αγαθό του τουρισμού σε άτομα που δεν μπορούν από μόνα τους να το κάνουν.

viii.Επαγγελματικός τουρισμός: ο κύριος σκοπός του ταξιδιού είναι επαγγελματικός καθώς ο εργοδότης καθορίζει τον προορισμό με βάσει εργασιακά ζητήματα, ενώ μπορεί να πραγματοποιηθεί είτε ατομικά είτε με συνεργάτες και να συνδυαστεί με είδη τουρισμού όπως ο πολιτισμικός ή ο τουρισμός υγείας (Κοκκώσης, Τσάρτας, Γκρίμπα, 2011). Διάφορες ειδικές μορφές που μπορεί να πάρει αποτελούν αυτές του: συνεδριακού τουρισμού, εκθεσιακού τουρισμού, τουρισμού σεμιναρίων, συμποσίων, συσκέψεων ή κινήτρων (Σφακιανάκης, 2000). Ο τουρισμός κινήτρων δεν ικανοποιεί άμεσα κάποιο επαγγελματικό σκοπό αφού αποτελεί την επιβράβευση του εργαζομένου αλλά σχετίζεται με το επάγγελμα του τουρίστα (Κοκκώσης, Τσάρτας, Γκρίμπα, 2011).

Κάθε τύπος διαθέτει πόρους που ενδείκνυνται για την ανάπτυξη ενός ή και παραπάνω ειδών και ειδικών μορφών τουρισμού. Παρόλα αυτά το μείγμα που θα επιλέξει να συνθέσει και να προβάλει ένας τόπος, με στόχο την τουριστική του καθιέρωση και ανάπτυξη, επηρεάζεται σε ένα βαθμό από: τους υπάρχοντες φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους και τις τεχνικές υποδομές, τα υφιστάμενα και δυνητικά επενδυτικά κεφάλαια, την ενεργοποίηση και την εξειδίκευση της τοπικής κοινότητας και την ζήτηση της αγοράς.

2.3. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ & ΑΕΙΦΟΡΙΑ

Η έννοια της αειφορίας χρησιμοποιείται συχνά σε μελέτες και θεσμικά κείμενα χωρίς όμως να υποστηρίζεται από τις αντίστοιχες δράσεις. Στην συγκεκριμένη ενότητα

αναλύεται ο τρόπος ενσωμάτωσης της αειφορίας στον σχεδιασμό ενός τόπου και κατ' επέκταση και της μελετώμενης νήσου, ενώ σε παρακάτω κεφάλαιο εξετάζεται για την Σαμοθράκη (μέρος II, κεφ.6.3).

Ένα εργαλείο μέτρησης της αειφορίας αποτελεί η φέρουσα ικανότητα ενός τόπου. Πρόκειται για το ανώτατο όριο: 1) επισκεπτών (κοινωνική και ψυχολογική φέρουσα ικανότητα), 2) τουριστικής δραστηριότητας (οικονομική φέρουσα ικανότητα) και 3) περιβαλλοντικών επιβαρύνσεων (οικολογική φέρουσα ικανότητα), που μπορεί να δεχτεί ένας τόπος χωρίς να υποστεί σοβαρές αλλοιώσεις στο οικοσύστημα, στην ταυτότητά και στο τουριστικό προϊόν του (Ανδριώτης, 2009).

Η φέρουσα ικανότητα συναρτάται από μια ομάδα παραγόντων που αφορούν το προσφερόμενο τουριστικό προϊόν. Τέτοιοι είναι το πλήθος των τουριστών και η χρονική και χωρική κατανομή τους, το είδος των τουριστών και κατά συνέπεια οι ανάγκες που θέλουν να ικανοποιήσουν στον προορισμό, οι δραστηριότητες που προτιμούν, η συμπεριφορά τους στον χώρο και οι σχέσεις που αναπτύσσουν με αυτόν, οι φυσικοί πόροι της περιοχής και η διαμόρφωσή τους, οι υποδομές, τα κοινωνικοπολιτιστικά και δημογραφικά στοιχεία της κοινότητας (Ανδριώτης, 2009, Λάγος & Διακομιχάλης, 2011).

Η φέρουσα ικανότητα μπορεί να θεωρηθεί τόσο ως το ανώτατο όριο, το οποίο δεν πρέπει να ξεπεραστεί όσο και ως όριο στόχος, το οποίο πρέπει να φτάσει ένας προορισμός για να προσκομίζει θετικά αποτελέσματα από τον τουριστικό τομέα (Λάγος & Διακομιχάλης, 2011). Αντικείμενο ενός αειφόρου τουρισμού αποτελεί συνεπώς η προσέλκυση τουριστών, που δεν θα υπερβαίνουν την φέρουσα ικανότητα, ενώ παράλληλα μέσα από την κινητοποίηση κυρίως της τοπικής κοινωνίας θα προστατεύεται το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον για την διατήρηση της ελκυστικότητας της περιοχής.

Ο τουρισμός είναι μια δραστηριότητα που απαιτεί την φυσική παρουσία του επισκέπτη στον εκάστοτε προορισμό. Οπότε η επιλογή ενός εναλλακτικού και φιλικού προς το περιβάλλον τρόπου ανάπτυξης τουρισμού οδηγεί σε μείωση των αρνητικών επιπτώσεων στον προορισμό, σε σχέση με ένα μαζικό τρόπο, αλλά όχι και στην απαλοιφή τους. Στόχος οποιουδήποτε σχεδιασμού θα πρέπει να αποτελεί η ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων με χρήση συμπληρωματικών εργαλείων και η μεγιστοποίηση και διάχυση των θετικών επιπτώσεων.

Προληπτικό μέτρο για την προστασία του περιβάλλοντος από αρνητικές συνέπειες που μπορούν να επιφέρουν μεγάλα αναπτυξιακά έργα αποτελούν και οι Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, που είναι απαραίτητες πριν την υλοποίηση ενός έργου.

Στη σημείο αυτό κρίνεται απαραίτητη η σύντομη παρουσίαση των θετικών και αρνητικών επιπτώσεων που δύναται να προκαλέσει η ανάπτυξη οποιασδήποτε μορφής τουρισμού σε έναν τόπο (στο παράρτημα βρίσκεται και συγκεντρωτικός πίνακας αυτών). Ανάλογα βέβαια με το είδος και την μορφή του τουρισμού αλλά και την περιοχή υποδοχής (έκταση και λοιπά μεγέθη) καθορίζεται και η ένταση των επιπτώσεων (Κοκκώσης, Τσάρτας, Γκρίμπα, 2011: 45). Επίσης πρέπει να αναφερθεί ότι οι επιμέρους επιπτώσεις που εντοπίζονται δεν χαρακτηρίζονται από στεγανά διαχωριστικά όρια αλλά από την ύπαρξη πολυσύνθετων σχέσεων και αλληλεξαρτήσεων, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται αλληλεπιδράσεις μεταξύ αυτών (Κοκκώσης & Τσάρτας, 2001: 28). Έτσι πχ. οι οικονομικές επιπτώσεις της απώλειας θέσεων εργασίας σε μια ορεινή περιοχή θα οδηγήσει σε κοινωνικές επιπτώσεις μετακίνησης των πληθυσμών (ιδίως των δυναμικών ηλικιών) και σε περιβαλλοντικές επιπτώσεις λόγω της αδυναμίας διαφύλαξης και προστασίας των περιβαλλοντικών πόρων.

Οικονομικές επιπτώσεις:

«Ο τουρισμός είναι τομέας έντασης εργασίας και δημιουργεί συχνά πολλές θέσεις εργασίας» (Κοκκώσης & Τσάρτας, 2001: 29) συντελώντας στην αύξηση των χρηματικών εισροών της περιοχής. Ο εναλλακτικός τουρισμός σε αντίθεση με τον μαζικό οδηγεί σε αύξηση της απασχόλησης που σχετίζεται με τον ντόπιο πληθυσμό, καθώς ενεργοποιούνται οικογενειακές επιχειρήσεις και επιλέγονται εργαζόμενοι από το οικείο περιβάλλον συνεπώς η αύξηση των χρηματικών εισροών δεν περιορίζεται σε έναν εξωγενή παράγοντα – επιχειρηματία αλλά διαχέεται σε επιμέρους επιχειρήσεις που δεν ανήκουν αποκλειστικά στον τριτογενή παραγωγικό κλάδο. Τα οικονομικά οφέλη από την ανάπτυξη εναλλακτικού τουρισμού επομένως είναι πολλαπλασιαστικού χαρακτήρα και συμβάλλουν στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας. Οι πολλαπλασιαστικές επιδράσεις στην τοπική κοινωνία μέσω της στήριξης της τοπικής αγοράς οδηγούν στην αύξηση των εσόδων του κράτους μέσα από την φορολογία και την δυνατότητά του να χρηματοδοτήσει επιπλέον υποδομές και έργα στην περιοχή και κατ' επέκταση να βελτιωθεί η ποιότητα ζωής των κατοίκων και των επισκεπτών. Ταυτόχρονα ελλοχεύει ο κίνδυνος η ανεξέλεγκτη τουριστική ανάπτυξη να συντελέσει στην αύξηση του κόστους ζωής και των τιμών γης (Κοκκώσης & Τσάρτας, 2001: 30).

Η άντληση επιπλέον οικονομικών εισροών στην περιοχή μπορεί να επιτευχθεί με διάφορα μέσα όπως: τα εισιτήρια εισόδου σε τοποθεσίες πολιτιστικής ή περιβαλλοντικής σημασίας, η επιβολή φόρου με στόχο την ενίσχυση του Οργανισμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ), οι εθελοντικές εισφορές, οι άδειες παραχώρησης εκμετάλλευσης χώρων και δικαιωμάτων πώλησης ειδών σχετικών με το τουριστικό προϊόν της περιοχής (Ανδριώτης, 2009). Με όλα τα προαναφερθέντα μέσα ενισχύονται οι διάφορες υποδομές της περιοχής, προστατεύονται οι αξιόλογοι τουριστικοί και όχι μόνο πόροι, αυξάνονται τα έσοδα του ΟΤΑ και το βιοτικό επίπεδο του ντόπιου πληθυσμού.

Προϋπόθεση για την επίτευξη των παραπάνω αποτελεί η αντιμετώπιση ανασταλτικών παραγόντων όπως: η φοροδιαφυγή, οι αυξημένες εισαγωγές προϊόντων και ιδίως προϊόντων που μπορούν να αντικατασταθούν από ντόπια παραγωγή και τα υψηλά ποσοστά εποχικής και ανειδίκευτης απασχόλησης και απασχόλησης αλλοδαπών.

Περιβαλλοντικές επιπτώσεις:

Καταρχήν ως περιβάλλον δεν θεωρείται αποκλειστικά το φυσικό περιβάλλον αλλά και το ανθρωπογενές. Οι πιέσεις, ως απόρροια της ανάπτυξης τουρισμού, διαχέονται σε όλο το τοπικό σύστημα που καλείται να ικανοποιήσει αυξημένες βασικές ανάγκες (όπως ύδρευσης, αποχέτευσης και παροχής ενέργειας) για επιπλέον πληθυσμό, να διευθετήσει ζητήματα άναρχης τουριστικής ανάπτυξης και δόμησης (ιδίως σε περιοχές χωρίς σαφή χωροταξικό σχεδιασμό) και αλλοίωσης του δομημένου περιβάλλοντος (ιδίως των παραδοσιακών οικισμών) και των φυσικών πόρων υψηλής αξίας και ευαισθησίας (εθνικοί δρυμοί, φαράγγια κ.α.) (Κοκκώσης & Τσάρτας, 2001). Χρήσιμο εργαλείο στις όποιες προσπάθειες του τόπου αποτελεί το ΕΠΧΣΑΑ Τουρισμού, το οποίο πέρα από την παράθεση συγκεκριμένων στρατηγικών επιλογών ανάπτυξης παραθέτει ολόκληρο κεφάλαιο (κεφάλαιο 9) για την ρύθμιση και την αποφυγή συγκρούσεων των επιμέρους χρήσεων γης.

Ο εναλλακτικός τουρισμός από την φύση του είναι προορισμένος να σέβεται και να προστατεύει το υφιστάμενο περιβάλλον και τοπίο. Βέβαια η προστασία αυτή δεν περιορίζεται στην φάση κατανάλωσης του τουριστικού προϊόντος αλλά καθ' όλη την διάρκεια του κύκλου ζωής των τουριστικών δραστηριοτήτων. Έτσι, μέτρα που προτείνονται πέρα από την ενεργοποίηση των αρμόδιων φορέων για την προστασία της περιοχής και την οργάνωση των χρήσεων γης με στόχο την βέλτιστη λειτουργία της θεωρούνται και η μείωση των εκπομπών CO₂ και άλλων αερίων που συμβάλλουν στο

φαινόμενο του θερμοκηπίου κατά τις μετακινήσεις των τουριστών μέσω της χρήσης εναλλακτικών μέσων μεταφοράς και μορφών ενέργειας (Ανδριώτης, 2009).

Κοινωνικές επιπτώσεις:

Οι κοινωνικές και πολιτιστικές συνέπειες του τουρισμού γίνονται αντιληπτές κυρίως από τον ντόπιο πληθυσμό της περιοχής υποδοχής τουριστών. Η σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ του τουρίστα και του κατοίκου της περιοχής παρόλα αυτά μεταβάλλεται ανάλογα με το πρότυπο ανάπτυξης τουρισμού που έχει προτιμηθεί για την περιοχή. Έτσι, στον μαζικό τουρισμό ο τουρίστας συχνά δεν σέβεται τον κάτοικο και τον τρόπο ζωής αυτού αλλά τον αντιμετωπίζει σαν έμπορο ή εργαζόμενο (σε περίπτωση που οι επιχειρήσεις ανήκουν σε ξένους επενδυτές). Αποτέλεσμα αυτής της σχέσης αποτελεί η σταδιακή διαστρέβλωση της τοπικής παράδοσης με την εισαγωγή ξενικών στοιχείων σε αυτή και η μεταβολή της κοινωνικής δομής της κοινωνίας εφόσον παρατηρείται μια επαγγελματική και κοινωνική μετατόπιση των κατοίκων από την γεωργία (και άλλα παραδοσιακά επαγγέλματα) με τις χαμηλές απολαβές και την σε μεγάλο βαθμό χειρωνακτική εργασία στον τουρισμό, συνήθως ως εργαζόμενοι υπό ξένα συμφέροντα (Ανδριώτης, 2009, Κοκκώσης & Τσάρτας, 2001). Παράλληλα με την εγκαθίδρυση κοινωνικών και παραγωγικών δομών αστικού τύπου σε περιοχές της υπαίθρου συντελείται μια μορφή εμπορευματοποίησης των δραστηριοτήτων και προϊόντων του τοπικού πολιτισμού και παράδοσης (Δέφνερ, 2006). Στον εναλλακτικό τουρισμό ο τουρίστας επιθυμεί την γνωριμία με τον ντόπιο πληθυσμό και τις ιδιαιτερότητες του τρόπου ζωής του και ταυτόχρονα την διατήρηση των στοιχείων του κοινωνικο-πολιτιστικού περιβάλλοντος. Η σχέση που αναπτύσσεται στην συγκεκριμένη περίπτωση δεν διέπεται από συγκρούσεις. Αντιθέτως μέσω του εναλλακτικού τουρισμού η τοπική κοινωνία συνειδητοποιεί την αξία της πολιτιστικής της κληρονομιάς και ενεργοποιείται για την διαφύλαξη και αναβίωση αυτής.

Για τις διάφορες αναλύσεις του τουριστικού προϊόντος χρησιμοποιούνται, σύμφωνα με τους Κομίλη και Βαγιόνη, οι ακόλουθοι δείκτες: α) δείκτης τουριστικής λειτουργίας $Ta = (B/P) \cdot 100$, όπου B = σύνολο κλινών και P = πληθυσμός της περιοχής, β) δείκτης τουριστικής πυκνότητας (i) $Tb = B \cdot 100 / (P \cdot S)$, όπου B = σύνολο κλινών, P = πληθυσμός της περιοχής και S = έκταση της περιοχής σε km^2 , γ) δείκτης τουριστικής έντασης $Tc = (A/P) \cdot 100$, όπου A = αφίξεις τουριστών και P = πληθυσμός της περιοχής, δ) δείκτης τουριστικής διείσδυσης $Td = (Nf \cdot 100) / (S \cdot 360)$, όπου Nf = διανυκτερεύσεις αλλοδαπών και S = έκταση της περιοχής σε km^2 , ε) δείκτης τουριστικής πυκνότητας (ii) $Te =$

$(N*100)/(S*360)$, όπου N = σύνολο διανυκτερεύσεων και S = έκταση της περιοχής σε km^2 , στ) δείκτης τουριστικής πυκνότητας (iii) $T_s = (N*1000)/(P*360)$, όπου N = σύνολο διανυκτερεύσεων και P = πληθυσμός της περιοχής (Π. Κομίλης & Ν. Βαγιονής, 1999: 105). Για τον προσδιορισμό του τουριστικού δυναμικού μιας περιοχής και της τάσης αυτής χρησιμοποιούνται ακόμα τέσσερις δείκτες: α) δείκτης καθαρής τουριστικής τάσης $Tf(1)$ = ποσοστιαία αναλογία κατοίκων που κάνει τουλάχιστον ένα ταξίδι ετησίως στο σύνολο του πληθυσμού, β) δείκτης μεικτής τουριστικής τάσης $Tf(2)$ = ποσοστιαία αναλογία του συνόλου των ταξιδιών που κάνουν οι κάτοικοι της περιοχής στον συνολικό πληθυσμό, γ) δείκτης τουριστικής συχνότητας $Tf(3) = Tf(2) / Tf(1)$, δ) δείκτης τουριστικού δυναμικού $Tf(4) = (T/Tw) / (P/Pw)$, όπου T = ταξίδια των κατοίκων, Tw = ταξίδια παγκοσμίως, P = πληθυσμός και Pw = πληθυσμός παγκοσμίως (Κομίλης & Βαγιονής, 1999: 107).

Ενδεικτικά για τον δείκτη T_b τουριστικής πυκνότητας, που υποδηλώνει την ένταση τουριστικής ανάπτυξης μιας περιοχής (πληθυσμός) σε σχέση με τα αναπτυξιακά του χαρακτηριστικά (κλίνες), διακρίνονται από τους Λάγος & Διακομιχάλης (2011) τα ακόλουθα όρια:

- $T_b > 500$: υπερβολική/ εντατική τουριστική ανάπτυξη
- $T_b = 100 - 500$: μεγάλη/ σχεδόν αποκλειστική τουριστική ανάπτυξη
- $T_b = 40 - 100$: κύρια ανάπτυξη σε σχέση με άλλους τομείς/ κλάδους
- $T_b = 10 - 40$: σημαντική αλλά όχι κύρια ανάπτυξη
- $T_b = 4 - 10$: μικρή ή πολύ μικρή τουριστική ανάπτυξη

3. ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΔΙΕΘΝΟΥΣ & ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ

Στόχος της συγκεκριμένης ενότητας αποτελεί η παράθεση ορισμένων επιτυχημένων παραδειγμάτων τουριστικής ανάπτυξης με εναλλακτικές μορφές τουρισμού τόσο σε διεθνές όσο και σε εγχώριο επίπεδο. Ο λόγος που είναι απαραίτητο το κεφάλαιο αυτό δεν είναι άλλος από την μετέπειτα αξιοποίηση των καλών πρακτικών, εφόσον οι τουριστικοί προορισμοί τείνουν να ακολουθούν παρόμοια πρότυπα ανάπτυξης, για την επίτευξη του βέλτιστου συνδυασμού αποτελέσματος και κόστους (οικονομικού, κοινωνικού και περιβαλλοντικού).

Για την διεθνή εμπειρία χρησιμοποιούνται περισσότερο επιτυχημένες πρακτικές προώθησης του εναλλακτικού τουρισμού χωρίς να δίνεται έμφαση στα χαρακτηριστικά της περιοχής που εφαρμόζονται, δεδομένης της δυσκολίας παράθεσης παρόμοιων τόπων με τα ελληνικά νησιά και ειδικότερα την Σαμοθράκη. Στην ελληνική εμπειρία θεωρείται πιο εύκολη η σύγκριση με την Σαμοθράκη μιας και πολλά από τα ζητούμενα και τα δεδομένα ενός στρατηγικού σχεδιασμού για τα ελληνικά νησιά είναι κοινά, οπότε και γίνεται αναφορά συγκεκριμένων παραδειγμάτων νησιών.

3.1. ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

Στο διεθνές επίπεδο σε ένα πρώτο στάδιο εντοπίζονται και αναφέρονται συνοπτικά ορισμένες τάσεις σχετικά με τον τουριστικό σχεδιασμό και σε ένα δεύτερο στάδιο αναφέρονται συγκεκριμένες πρακτικές στις Μπαχάμες, στην Δημοκρατία Τρινιντάντ και Τομπάγκο και στη Β. Γιουτλάνδη.

Διεθνείς τάσεις στον σύγχρονο τουριστικό σχεδιασμό αποτελούν:

- Η ευρεία χρήση στρατηγικών σχεδίων μάρκετινγκ για την προβολή των τόπων
- Ο προγραμματισμός και η διαχείριση του τουρισμού με συντονισμένο τρόπο μέσω ενός αρμόδιου φορέα ή η δημιουργία φορέα για το σκοπό αυτό (Κοκκώσης & Τσάρτας, 2001: 102)
- Η αποκέντρωση των δραστηριοτήτων και η μετάβαση σε μια μορφή διακυβέρνησης με έντονη την συμμετοχή των ντόπιων κατοίκων και φορέων στον τουριστικό σχεδιασμό (Κοκκώσης & Τσάρτας, 2001: 27)
- Η ενσωμάτωση περιβαλλοντικών παραμέτρων και δεικτών (Κοκκώσης & Τσάρτας, 2001: 101)

- Η ανάγκη διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος και εξυπηρέτησης στοχευμένης ζήτησης - αγοράς, που οδηγούν στην προσφορά ήπιων και ειδικών μορφών τουρισμού
- Η αυξανόμενη άνοδος του τουρισμού εμπειριών που συνιστά την ενεργό συμμετοχή του τουρίστα σε ιδιότυπα δρώμενα (Σκάγιαννης, 2004)
- Η ένταξη και χρήση ΤΠΕ (Τεχνολογίες Πληροφοριών & Επικοινωνίας) (Skayannis & Stamboulis, 2003)

Οι **Μπαχάμες**, νησιωτικό σύμπλεγμα του δυτικού Ατλαντικού ωκεανού, έχουν διακριθεί τόσο για τον τουριστικό σχεδιασμό και προγραμματισμό όσο και για την ανάπτυξη καινοτόμων πρακτικών σχετικών με τον τουρισμό. Διάφορες δράσεις που συμπεριλαμβάνονται στον σχεδιασμό αποτελούν: η δημιουργία τεχνικών έργων υποδομής βασισμένων στην χρήση διαδικτύου, η ανανέωση του τουριστικού προϊόντος και των επιμέρους τουριστικών διαδρομών, η ποιοτική αναβάθμιση του τουρισμού με την λειτουργία εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τους ξενοδοχοϋπαλλήλους και η διοργάνωση ειδικών γεγονότων και φεστιβάλ. Με στόχο την συλλογή δεδομένων σχετικών με τα χαρακτηριστικά των τουριστών και τις επιθυμίες τους δημιουργήθηκε και η «one-stop» πλατφόρμα διαδικτυακών κρατήσεων. Πέρα από τις κρατήσεις στην συγκεκριμένη πλατφόρμα δίνεται η δυνατότητα πλήρους σχεδιασμού και εκτύπωσης του προγράμματος διακοπών που διαμορφώνουν οι ίδιοι οι χρήστες αλλά και η συμπλήρωση ερωτηματολογίων που αφορούν στην τουριστική εμπειρία που αποκομίζουν μετά την επίσκεψή τους (Williams & associates, 2004: 11).

Στην **Δημοκρατία Τρινιντάντ και Τομπάγκο**, νησιωτική χώρα της Καραϊβικής θάλασσας, στα πλαίσια αναβάθμισης του τουριστικού προϊόντος και προώθησης των ντόπιων προϊόντων και υπηρεσιών δημιουργήθηκε και λειτουργεί από το 2001 πρόγραμμα πιστοποίησης της τουριστικής βιομηχανίας. Όλα τα προϊόντα και οι υπηρεσίες που σχετίζονται με τον τουρισμό πρέπει να πληρούν τις συμφωνημένες προδιαγραφές ώστε να λάβουν την πιστοποίηση ότι πρόκειται για ποιοτικά και παραδοσιακά προϊόντα της περιοχής (Williams & associates, 2004: 3). Με αυτό τον τρόπο εγγυάται η γνησιότητα του τουριστικού προϊόντος.

Τέλος, πολλές είναι και οι περιοχές που βασίζουν την οικονομία τους στον πρωτογενή τομέα και για την ανάπτυξη ήπιου τουρισμού στρέφονται στον αγροτουρισμό ή τον γαστρονομικό τουρισμό. Τέτοια περίπτωση αποτελεί και η περιοχή της **Β. Γιουτλάνδης** στη Δανία που, με στόχο την προσέλκυση επισκεπτών και την διατήρηση και προβολή της ταυτότητας της περιοχής, επιλέγει την διοργάνωση ετήσιου φεστιβάλ μυδιών. Το

εγχείρημα θεωρείται προσοδοφόρο αλλά απαιτεί καλό συντονισμό και συνεργασία ανάμεσα στους εταίρους – φορείς που θα δραστηριοποιηθούν και για την διοργάνωση του φεστιβάλ και την δημιουργία διεθνών δικτύων για την γνωστοποίησή του (Blichfeldt & Halkier, 2012: 5).

3.2. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

Στην αναζήτηση των τουριστικών επιλογών που πραγματοποίησαν ελληνικά νησιά για την ανάπτυξη εναλλακτικού τουρισμού εντοπίστηκαν και παρουσιάζονται τα παραδείγματα της Κω και της Θάσου.

Η **Κως**, νησί των Δωδεκανήσων, παρουσιάζει τα περισσότερα κοινά χαρακτηριστικά με την Σαμοθράκη. Για την αξιοποίηση των ιδιότυπων πόρων της προτιμά την ανάπτυξη ενός πολυθεματικού τουρισμού αντί να δώσει έμφαση σε ένα συγκεκριμένο είδος τουρισμού. Έτσι, οι προσφερόμενες μορφές τουρισμού που διατίθενται στο νησί είναι: πολιτισμικός, περιβαλλοντικός (οικοτουρισμός) και ιαματικός τουρισμός ενώ το νησί θεωρείται κατάλληλο για την ανάπτυξη τουρισμού κινήτρων, συνεδριακού και ορειβατικού τουρισμού. Η Κως για την επίτευξη του πολυθεματικού τουρισμού έχει ξεκινήσει από το 1994 έργα όπως μια σύγχρονη μαρίνα, η κατασκευή νέων ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων και ένα διεθνούς εμβέλειας συνεδριακό κέντρο, υπό την αιγίδα της τοπικής αυτοδιοίκησης και του ενιαίου φορέα τουρισμού (αστική μη κερδοσκοπική επιχείρηση). Ακόμα το νησί διεκδικεί τουρίστες έστω και για μικρή χρονική περίοδο μέσω των island hopping και country hopping, όπου οι τουρίστες συνδυάζουν την επίσκεψη του νησιού με την κυρίως διαμονή τους σε γειτονικά ελληνικά νησιά ή τα γειτονικά τουρκικά παράλια αντίστοιχα. Η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού στο νησί συνέβαλε στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και στον εμπλουτισμό των αγορών στόχων - target group (www.kos.gr).

Η γειτονική στη Σαμοθράκη **Θάσος** αξίζει να αναφερθεί για δυο λόγους. Ο πρώτος είναι ώστε να αποτυπωθούν οι θετικές πρακτικές που έχει ακολουθήσει και ο δεύτερος γιατί αποτελεί ανταγωνιστικό προορισμό προς την Σαμοθράκη, σε περίπτωση που δεν επιλεγεί η δημιουργία δικτύου συνεργασίας μεταξύ αυτών των δύο ή δεν διαφοροποιηθούν τα επιμέρους τουριστικά προϊόντα που προσφέρουν. Η Θάσος έχει θέσει ως στόχο να γίνει ο πρώτος τουριστικός προορισμός του Β. Αιγαίου και για την επίτευξη αυτού έχει οδηγηθεί σε δράσεις όπως: η αναβάθμιση του τουριστικού οδηγού του νησιού, η διαφήμιση μέσω τουριστικών πρακτορείων, συνεδρίων και εκδηλώσεων, η φιλοξενία στο νησί

δημοσιογράφων και πρακτόρων και η δημιουργία ιστοσελίδας για την προβολή του νησιού. Η Θάσος διαθέτει ήδη έναν νεοσύστατο οργανισμό τουρισμού και μια ηλεκτρονική περιήγηση του νησιού με στόχο την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού και την προσέλκυση των αντίστοιχων τουριστών (www.thassos.gr). Αξίζει τέλος να αναφερθεί ότι το κύριο συγκριτικό πλεονέκτημα της Θάσου σε σχέση με την Σαμοθράκη δεν είναι άλλο από την σύντομη και οικονομική ακτοπλοϊκή σύνδεση.

4. ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

4.1. ΣΤΟΝ ΔΙΕΘΝΗ ΧΩΡΟ

Στα πλαίσια της διαχείρισης και ορθολογικής ανάπτυξης του τουρισμού σε παγκόσμιο επίπεδο δημιουργήθηκαν κείμενα σχετικά με τις αρχές που πρέπει να διέπουν την τουριστική ανάπτυξη και τις υποχρεώσεις των κρατών για έναν αειφορικό τουρισμό. Σημεία σταθμοί στην προσπάθεια αυτή διεθνώς αποτελούν η Διακήρυξη της Μαννίλας για τον παγκόσμιο τουρισμό (1980), η Διάσκεψη του Ρίο για το περιβάλλον (1992), η Agenda 21, όπως ενσωματώνεται αργότερα στη Συνθήκη Μάαστριχτ (1992) και στον Παγκόσμιο Κώδικα Δεοντολογίας για τον Τουρισμό (1999). Τα παραπάνω κείμενα είναι δεσμευτικού χαρακτήρα για την Ελλάδα.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο ο τουρισμός αναγνωρίζεται ως θέμα διερεύνησης το 1990 που χαρακτηρίζεται και ως Ευρωπαϊκό έτος τουρισμού. Στόχο της Ένωσης με αυτόν τον χαρακτηρισμό αποτελεί η ενθάρρυνση του διαλόγου και η ευαισθητοποίηση των κρατών μελών γύρω από το συγκεκριμένο θέμα. Πιο συγκεκριμένα επιδιώκεται: η προώθηση ενός τουρισμού στα πρότυπα της ενιαίας αγοράς, η αύξηση του τουρισμού με παράλληλη ισόρροπη χρονική κατανομή αυτού κατά τη διάρκεια του έτους, η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού και η χρηματοοικονομική υποστήριξη του τουριστικού τομέα μέσω Κοινών Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων (Παπουτσή, 2012: 19). Δυο χρόνια αργότερα με την Συνθήκη του Μάαστριχτ ζητούμενο της ένωσης αποτελούν η άνοδος του βιοτικού επιπέδου, η κοινωνικο-οικονομική συνοχή και αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών και η επίτευξη ενός υψηλού επιπέδου απασχόλησης και κοινωνικής προστασίας, τα οποία θα επιτευχθούν και μέσω της λήψης μέτρων στον τουριστικό τομέα (Παπουτσή, 2012: 17). Το ίδιο έτος (1992) υιοθετείται το «Σχέδιο Κοινοτικών Δράσεων υπέρ του τουρισμού» (τριετούς διάρκειας) με τομείς δράσης όπως: άρση της εποχικότητας του τουρισμού, συνεχής κατάρτιση, βελτίωση των γνώσεων στον τουριστικό τομέα, ενέργειες συσχέτισης με τρίτες χώρες και έμφαση σε ειδικές μορφές τουρισμού (πολιτιστικό, περιβαλλοντικό, κοινωνικό τουρισμό, αγροτουρισμό και τουρισμό των νέων). Κύριοι τομείς της τουριστικής πολιτικής προκύπτει ότι αποτελούν οι μεταφορές, η ελεύθερη μετακίνηση και ασφάλεια των τουριστών, το πλαίσιο εργασίας των επαγγελματιών που σχετίζονται με τον τουρισμό και η διάχυση των πλεονεκτημάτων του τουρισμού (Παπουτσή, 2012: 23).

Το 2004 υπογράφεται από τους αρχηγούς των κρατών στη Ρώμη το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα, το οποίο «διέπεται από κανόνες του Διεθνούς Δικαίου και Συντάγματος καθώς περιέχει στοιχεία συνταγματικής φύσης» (Παπουτσή, 2012: 29). Το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα καθορίζει τους τομείς δράσης της ένωσης, είτε μόνη της είτε σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, αλλά και τις επιμέρους δράσης. Η ΕΕ στον τουριστικό τομέα αποσκοπεί στην δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών ανάπτυξης ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος για τις επιχειρήσεις (τουριστικού χαρακτήρα) και στην συνεργασία και ανταλλαγή ορθών πολιτικών μεταξύ των επιμέρους κρατών-μελών (Παπουτσή, 2012: 30).

Η Συνθήκη της Λισαβόνας (ψηφίζεται το 2007 και τίθεται σε ισχύ δυο χρόνια αργότερα) ασχολείται με τον τουριστικό τομέα και ορίζει στρατηγικές επιλογές και κανόνες στα πλαίσια μιας ενιαίας ευρωπαϊκής πολιτικής. Η Συνθήκη έχει κανονιστικού χαρακτήρα ισχύ για τα επιμέρους κράτη-μέλη, οπότε και για την Ελλάδα, και στοχεύει στην «διασφάλιση της ανταγωνιστικότητας και την μεγιστοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Ευρώπης και των επιμέρους χωρών αυτής» (Παπουτσή, 2012: 32). Ο απολογισμός της Συνθήκης δεν προσέγγιζε τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα, οπότε και δημιουργείται μια ανανεωμένη Συνθήκη – Στρατηγική της Λισαβόνας. Άμεση προτεραιότητα στα πλαίσια της νέας Συνθήκης τίθεται η ανάπτυξη και η απασχόληση βάσει των κοινωνικών και περιβαλλοντικών αρχών. Συνέπεια της Στρατηγικής είναι η δημιουργία της Ατζέντας 21 αλλά και μιας Ομάδας για την Αειφορία του Τουρισμού³, η οποία εστιάζει σε περιβαλλοντικά ζητήματα (Παπουτσή, 2012: 37).

4.2. ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στην Ελλάδα έχουν θεσμοθετηθεί πλαίσια σχετικά με την οργάνωση και ρύθμιση ορισμένων παραγωγικών κλάδων, σημαντικών σε εθνικό επίπεδο. Μεταξύ αυτών είναι και το ΕΠΧΣΑΑ Τουρισμού. Το 2009 δημιουργείται το πρώτο ΕΠΧΣΑΑ Τουρισμού, ενώ σε πολύ μικρό διάστημα το 2013 αναθεωρείται το μέχρι τότε υφιστάμενο πλαίσιο. Στόχος για τον τουρισμό αποτελεί η μετάβαση από το μαζικό προϊόν που παρέχεται σε ένα πιο ποιοτικό μοντέλο αειφορικού και εναλλακτικού τουρισμού. Το συγκεκριμένο πλαίσιο δίνει κατευθύνσεις, κανόνες και κριτήρια για τη χωρική διάρθρωση, οργάνωση και ανάπτυξη του τουρισμού στον ελληνικό χώρο καθώς και των αντίστοιχων τουριστικών υποδομών και ενός ολοκληρωμένου προγράμματος δράσης. Βάσει του ΕΠΧΣΑΑ Τουρισμού ο ελληνικός χώρος κατηγοριοποιείται ανάλογα με τα

³ Απαρτίζεται από εμπειρογνώμονες, εκπροσώπους τουριστικών προορισμών, τις διοικήσεις των κρατών, συνδικαλιστικές ενώσεις και διεθνείς οργανισμούς

χαρακτηριστικά του. Πιο αναλυτικά: οι κατηγορίες Α-Γ σχετίζονται με το είδος και την ένταση του τουρισμού, οι κατηγορίες Δ-ΣΤ είναι ανάλογες με τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά και οι κατηγορίες Ζ-Ι με την ευαισθησία των υφιστάμενων πόρων. Το χωρικό πρότυπο που προκύπτει δεν είναι ιδιαίτερα σαφές γεγονός που δικαιολογείται από τις δυσκολίες που θα αντιμετώπιζαν οι ιδιωτικές επενδύσεις από κάτι τέτοιο. Στο ίδιο νομοθετικό πλαίσιο περιλαμβάνονται κατευθύνσεις για τις απαραίτητες υποδομές και για την συμβατότητα των τουριστικών δραστηριοτήτων με υπόλοιπες χρήσεις που αναπτύσσονται στον χώρο καθώς και κατευθύνσεις για τις κατηγορίες του χώρου με ειδικό καθεστώς.

Παρά το μεγάλο πλήθος νέων νομοθεσιών σχετικών με τον τουρισμό θεμελιώδης Νόμος είναι ο 2160/93 (ΦΕΚ Α' 118) με την ονομασία «Ρυθμίσεις για τον τουρισμό και άλλες διατάξεις». Μεταξύ των ρυθμίσεων που αναφέρονται σε αυτόν είναι και οι σχετικές με τον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού (ΕΟΤ), τις τουριστικές επιχειρήσεις και υποδομές.

Σημαντικό εργαλείο για την οργάνωση των τουριστικών δραστηριοτήτων αποτελεί και ο Νόμος 4179/ ΦΕΚ Α' 175/2013 για την απλούστευση των διαδικασιών και την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας στον τουρισμό, την αναδιάρθρωση του ΕΟΤ και άλλες διατάξεις που παρουσιάζει συγκεντρωμένα εργαλεία και άλλων νόμων που συντελούν στην τουριστική ανάπτυξη όπως: α) οργανωμένοι υποδοχείς τουριστικών δραστηριοτήτων (ΠΟΤΑ, ΠΟΑΠΔ, ΠΕΡΠΟ), β) σύνθετα τουριστικά καταλύματα, γ) ξενοδοχεία φιλοξενίας ξένων και δ) θέματα ειδικών τουριστικών υποδομών.

Αν και δεν είναι νομικά δεσμευτικό κείμενο σημαντική εισροή για τον τουρισμό αποτελεί και η μελέτη της McKinsey «Greece 10 years ahead». Επιδιώξεις της μελέτης για την αναδιάρθρωση του ελληνικού τουριστικού προϊόντος αποτελούν: α) η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, β) η αύξηση των εισροών από τον τουρισμό, γ) η ποιοτική αναβάθμιση του τουρισμού, δ) η δημιουργία οικονομιών κλίμακας και επαρκών υποδομών υψηλής ποιότητας και η βελτίωση των συνδέσεων με ανερχόμενες τουριστικές αγορές. Τα μέτρα που προτείνονται από την μελέτη για την επίτευξη των ανωτέρω στόχων ομαδοποιούνται σε 4 θεματικές ενότητες και παρουσιάζονται συνοπτικά: α) διεύρυνση σε νέες αγορές και εκτός Ευρώπης και μεταβολή του μίγματος τουριστών σε όφελος των υψηλότερων εισοδηματικών τάξεων, β) βελτίωση υφιστάμενων και δημιουργία νέων ποιοτικών υποδομών και διευκόλυνση των διαδικασιών επενδύσεων και δημιουργίας οργανωμένων μορφών τουρισμού (πχ. σε ΠΟΑΠΔ, ΠΟΤΑ), γ) άρση των εμποδίων εισόδου τουριστών από μακρινές περιοχές μέσω της βελτίωσης των

μεταφορικών συνδέσεων και των διαδικασιών αδειοδότησης εισόδου στην χώρα και δ) βελτίωση της τεχνογνωσίας σε θέματα τουρισμού και εξειδίκευση του απασχολούμενου προσωπικού.

Το πρώτο ΕΠΧΣΑΑ Τουρισμού (2009) περιλαμβάνει την Σαμοθράκη σε δυο κατηγορίες. Η πρώτη σχετίζεται με την μορφή τουρισμού που θεωρείται καταλληλότερη να αναπτυχθεί και η δεύτερη με τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά και την ιδιαιτερότητα των υφιστάμενων πόρων. Συνεπώς οι κατευθύνσεις που προβλέπονται για το νησί με το συγκεκριμένο πλαίσιο είναι αυτές των περιοχών με περιθώρια ανάπτυξης ήπιου και εναλλακτικού τουρισμού και αυτές που αφορούν νησιά με σημαντική τουριστική δραστηριότητα ή νησιά που αναπτύσσονται τουριστικά (στα 2^α ανήκει η Σαμοθράκη).

Το τροποποιημένο ΕΠΧΣΑΑ Τουρισμού (2013) αναφέρει την Σαμοθράκη μόνο σε μια κατηγορία ανάλογη με τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά της, αντίστοιχη της δεύτερης κατηγορίας του πρώτου ΕΠΧΣΑΑ. Έτσι, ως νησί ανήκει στην κατηγορία Δ) νησιά και παράκτιες περιοχές και στην υπο-ομάδα Ι: τουριστικά ανεπτυγμένα και αναπτυσσόμενα νησιά, όπου συνεχίζει να είναι στα αναπτυσσόμενα. Τα νησιά αυτής της κατηγορίας που εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τον τουρισμό έχουν να αντιμετωπίσουν τις συγκρούσεις χρήσεων γης και πιέσεις στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον.

Οι στρατηγικές κατευθύνσεις χωρικής οργάνωσης και ανάπτυξης των νησιών της Ομάδας Ι στις οποίες δίνεται έμφαση από το ειδικό πλαίσιο είναι: α) η αντιμετώπιση των συγκρούσεων χρήσεων γης, β) ο περιβαλλοντικός έλεγχος και προστασία, γ) η προώθηση εναλλακτικών μορφών ενεργειακής κάλυψης των αναγκών, δ) τα μέτρα για την αποφυγή μονοκαλλιέργειας τουρισμού μέσω ανάπτυξης συνεργειών μεταξύ των τομέων, ε) η δημιουργία και αξιοποίηση υποδομών εναλλακτικών μορφών τουρισμού, στ) η ένταξη νέων εγκαταστάσεων στο υπάρχον τοπίο, ζ) η προτίμηση οργανωμένων υποδοχέων για την εγκατάσταση και η ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων.

ΜΕΡΟΣ II: ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ (Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ)

5. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Σαμοθράκη⁴ γνωστή και ως το νησί της Νίκης, των Ανέμων, των Μεγάλων Θεών, του Αποστόλου Παύλου και των υδάτων βρίσκεται στο βορειοανατολικό Αιγαίο (βλ. χάρτη 1 παραρτήματος) και κατά τον Ηρόδοτο η πρώτη κατοίκηση του νησιού χρονολογείται στα τέλη της 6^{ης} χιλιετίας π.Χ. από τους Πελασγούς. Η ιστορία του νησιού από τότε μετρά πλήθος κατακτητών, καταστροφών αλλά και σπουδαίων επιτευγμάτων. Σήμερα το νησί ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα (ΠΕ) Έβρου (της Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας & Θράκης) και η σύνδεσή του επιτυγχάνεται μέσω του λιμανιού της Καμαριώτισσας με την Αλεξανδρούπολη, που βρίσκεται σε απόσταση 25 ν.μ. (αντιστοιχεί σε 2 ώρες και 15 λεπτά με το πλοίο). Σε μικρή απόσταση από το νησί, αλλά χωρίς κάποια ακτοπλοϊκή σύνδεση, είναι η Θάσος και η Λήμνος, ενώ παλαιότερα πραγματοποιούνταν δρομολόγια από και προς Λαύριο (11 ώρες), Λήμνο (3 ώρες και 30 λεπτά) και Καβάλα (4 ώρες) και η σύνδεση με την Αλεξανδρούπολη ήταν πιο συχνή και γινόταν και με δελφίνι (1 ώρα) εκτός από το συμβατικό πλοίο.

Το νησί διακρίνεται για τα διαφορετικά μικροκλίματα, που επιτρέπουν την ανάπτυξη μεγάλης ποικιλίας βιοτόπων και οικοθέσεων. Το κλίμα συνολικά χαρακτηρίζεται ως μεσογειακό με ήπιους χειμώνες και δροσερά καλοκαίρια. Τα καλοκαίρια η θερμοκρασία σπάνια ξεπερνούσε τους 27 βαθμούς Κελσίου αν και τα τελευταία χρόνια με την κλιματική αλλαγή η θερμοκρασία αυτή έχει αυξηθεί 2-3 βαθμούς. Ο σημαντικός ορεινός όγκος του νησιού οδηγεί σε συχνές χιονοπτώσεις και ιδιαίτερα χαμηλές θερμοκρασίες επικεντρωμένες στις ηπειρωτικές περιοχές. Αξίζει να σημειωθεί ακόμα ότι παρά το νησιωτικό χαρακτήρα της Σαμοθράκης το κρύο δεν συνδυάζεται με υγρασία και εντονότερη αίσθησή του.

Το νησί έχει συνολική έκταση 178 τ.χλμ.⁵ η οποία καλύπτεται στο μεγαλύτερο μέρος της από δάση φυλλοβόλα με πλατάνια, βελανιδιές, κουμαριές και άλλα, κέδρους, πεύκα και ελαιόδενδρα. Ιδιαίτερο γνώρισμα του νησιού είναι τα πολλά αλλά αναξιοποίητα νερά του. Μορφολογικά χαρακτηρίζεται από τον ορεινό της όγκο, ο οποίος μάλιστα είναι ο πιο

⁴ Σαμοθράκη (αρχαιοελληνικό Σάμος, που σημαίνει υψηλή + Θράκη) = υψηλή Θράκη

⁵ Εκ των οποίων 99,5 τ.χλμ. αντιστοιχούν στον ορεινό όγκο και τα υπόλοιπα 82,5 στην πεδινή και παράκτια ζώνη

ψηλός στο Αιγαίο (εξαιρώντας την Κρήτη και την Εύβοια) με το υψόμετρο του βουνού Σάος να φτάνει τα 1.611 μέτρα. Η Σαμοθράκη αποτελεί ένα νησί που μπορεί κάποιος να συνδυάσει τόσο το βουνό όσο και το υγρό στοιχείο είτε μέσω των καταρρακτών και των καθαρών πηγών είτε μέσω της θάλασσάς της και των βραβευμένων ακτών της (<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CE%B1%CE%BC%CE%BF%CE%B8%CF%81%CE%AC%CE%BA%CE%B7>).

Μορφολογικά (χάρτης 5.1) η Σαμοθράκη διακρίνεται για τον ορεινό της όγκο και τις απότομες κλίσεις αυτού, δίνοντας την εντύπωση ενός βουνού που ξεπροβάλλει μέσα από την θάλασσα. Η ψηλότερη κορυφή του βουνού είναι το Φεγγάρι με υψόμετρο 1.611 μ., με γνωστές και τις κορυφές Λουλούδι (1.475 μ.), Αγ. Γεώργιος (1.455 μ.), Αϊ Ηλίας (1.403 μ.), Ακόνισμα (1.224 μ.) και Πυργούδης (1.260 μ.) (Δίκτυο αειφόρων νήσων «Δάφνη», 2011). Λόγω και των μορφολογικών χαρακτηριστικών του νησιού επικρατούσα χρήση είναι αυτή των βοσκοτόπων και των δασών και με μικρότερα ποσοστά ακολουθούν οι καλλιεργούμενες εκτάσεις, οι υδάτινες, οικιστικές και λοιπές επιφάνειες.

Πίνακας 5.1: Χρήσεις γης

Χρήση γης	Έκταση (στρ.)	Ποσοστό
Καλλιεργούμενες εκτάσεις	30.800	17,3%
Βοσκότοποι	63.600	35,7%
Δάση	59.000	33,2%
Εκτάσεις καλυπτόμενες από νερά	5.000	2,8%
Εκτάσεις οικισμών	4.600	2,6%
Άλλες εκτάσεις	15.000	8,4%

Πηγή: Αναγνωριστική έκθεση για τη Σαμοθράκη, 2011

Χάρτης 5.1: Ανάγλυφο της Σαμοθράκης

Πηγή: <http://www.samothraki-tourism.gr/cgs.cfm?areaid=1&id=74>

6. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ

6.1. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ο Δήμος Σαμοθράκης μετά το πρόγραμμα «Καλλικράτης» συνεχίζει να υφίσταται ως ανεξάρτητος και να υπάγεται στην ΠΕ Έβρου της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης. Εντός του Δήμου διακρίνονται δεκαπέντε Τοπικές Κοινότητες (ΤΚ) και μετριοούνται 19 οικισμοί με πιο γνωστούς και σημαντικούς από αυτούς την Καμαριώτισσα, την Χώρα, τα Θέρμα, την Παλαιάπολη, τον Προφήτη Ηλία, το Λάκκωμα, τους Καρυώτες και τα Αλώνια. Αν και η Χώρα ή αλλιώς Σαμοθράκη αποτελεί πρωτεύουσα του Δήμου η Καμαριώτισσα, το λιμάνι του νησιού, συγκεντρώνει εκτός πολλές βασικές λειτουργίες και τους περισσότερους μόνιμους κατοίκους. Όπως παρουσιάζεται και στον πίνακα 6.1.1 διαχρονικά η Χώρα εμφανίζει πτώση των μόνιμων κατοίκων σε αντίθεση με την Καμαριώτισσα.

Πίνακας 6.1.1: Μόνιμος πληθυσμός & πυκνότητα πληθυσμού

	1991	2001	2011
<i>Χώρα</i>	10.223.392	10.934.097	10.815.197
<i>ΠΕ Έβρου</i>	144.464	149.283	147.947
<i>Δήμος Σαμοθράκης</i>	3.080	2.712	2.859
<i>ΤΚ Σαμοθράκη</i>	769	698	653
<i>ΤΚ Αλώνια</i>	555	254	291
<i>ΤΚ Άνω Καρυώται</i>	8	13	22
<i>ΤΚ Άνω Μεριά</i>	98	52	57
<i>ΤΚ Δάφνες</i>	13	11	16
<i>ΤΚ Θέρμα</i>	65	73	106
<i>ΤΚ Καμαριώτισσα</i>	777	940	1.069
<i>ΤΚ Κατσαμπάς</i>	11	10	15
<i>ΤΚ Κάτω Καρυώται</i>	38	38	41
<i>ΤΚ Λάκκωμα</i>	373	329	317
<i>ΤΚ Μακρυλιές</i>	18	9	12
<i>ΤΚ Ξηροπόταμος</i>	76	41	29
<i>ΤΚ Παλαιάπολις</i>	21	25	36
<i>ΤΚ Ποταμιά</i>	0	3	6
<i>ΤΚ Προφήτης Ηλίας</i>	258	216	189
<i>Πυκνότητα πληθυσμού</i>	17,3	15,2	16,1

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Ιδία επεξεργασία

Ο πληθυσμός μεταξύ των απογραφών του 1991 και 2001 παρουσιάζει σημαντική μείωση, η οποία δεν καταφέρνει να αναπληρωθεί την επόμενη δεκαετία. Με άλλα λόγια κατά την απογραφή του 2011 εμφανίζεται αύξηση του πληθυσμού αλλά μικρότερη από την μείωση της προηγούμενης δεκαετίας με παράλληλες εσωτερικές μετακινήσεις πληθυσμών. Παρά την συνολική μείωση του πληθυσμού του νησιού διατηρείται ένα σημαντικό ποσοστό ενεργών πολιτών, όπως αποδεικνύεται από την ύπαρξη και λειτουργία πλήθους συλλόγων στην περιοχή.

Η κατανομή των κατοίκων κατά φύλο παρουσιάζει μια διαφορετική αναλογία από αυτή που επικρατεί σε επίπεδο χώρας και περιφέρειας. Ο Δήμος Σαμοθράκης μετρά στην απογραφή του 2011 περισσότερους άρρενες σε ποσοστό 57%.

Πίνακας 6.1.2: Σύνθεση πληθυσμού κατά φύλο (το 2011)

Χωρικό επίπεδο	Άρρενες	Ποσοστό (%)	Θήλεις	Ποσοστό (%)
Χώρα	5.303.690	49,2%	5.484.000	50,8%
Περιφέρεια Α.Μ.Θ.	299.100	49,3%	307.070	50,7%
Δήμος Σαμοθράκης	1.623	57,0%	1.227	43,0%

Πηγή: Επιχειρησιακό πρόγραμμα Δ. Σαμοθράκης 2012-15

Ο δείκτης εξάρτησης δηλώνει την αναλογία του μη οικονομικά ενεργού πληθυσμού με τον συνολικό. Όπως φαίνεται και από τον πίνακα 6.1.2 η Σαμοθράκη βρίσκεται σε καλύτερη κατάσταση από την χώρα με μικρότερο ποσοστό μη οικονομικού πληθυσμού στο σύνολό της. Παρόλα αυτά η διαφορά δεν είναι ιδιαίτερα μεγάλη αν αναλογιστούμε ότι πρόκειται για μια μη αστική περιοχή που επηρεάζεται λιγότερο από την περιρρέουσα οικονομική κρίση λόγω της οικονομικής της βάσης, που στηρίζεται στον πρωτογενή τομέα. Όσον αφορά στον δείκτη γήρανσης (η αναλογία του γεροντικού πληθυσμού (>65) προς ηλικιακά νεότερο πληθυσμό (0-14)) προκύπτει ότι είναι πολύ μεγαλύτερος από αυτόν της χώρας. Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι η Σαμοθράκη αντιμετωπίζει προβλήματα και χαμηλά ποσοστά στην πιο δυναμική ηλικία.

Πίνακας 6.1.3: Δημογραφικοί δείκτες

Χωρικό επίπεδο	Δείκτης	2001	2011
ΧΩΡΑ	Εξάρτησης	48,3	51,8
	Γήρανσης	112,4	133,1
ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ	Εξάρτησης	47,2	Μη διαθέσιμα
	Γήρανσης	155	Μη διαθέσιμα

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Ιδία επεξεργασία

Οι ντόπιοι θεωρούνται ιδιαίτερα φιλικοί και φιλόξενοι. Μεταξύ των αξιών αυτών εντάσσεται η μερική χρήση της τοπικής διαλέκτου και η έντονη θρησκευτικότητα και συμμετοχή στα εκκλησιαστικά δρώμενα. Αυτό δικαιολογείται από την μικρή κοινωνία στην οποία ζουν και την διατήρηση των παραδοσιακών αξιών. Οι συνθήκες απομόνωσης και οι αντιξοότητες της καθημερινής ζωής έκαναν τους κατοίκους να εναποθέτουν τις ελπίδες τους στο μεταφυσικό/ θείο. Από την αρχαιότητα ακόμα (λατρεία των Μεγάλων Θεών) μέχρι και σήμερα (999 ξωκκλήσια) επιβεβαιώνεται το βαθύ αυτό θρησκευτικό συναίσθημα των κατοίκων. Οι γλωσσικές ιδιοτυπίες της σαμοθρακίτικης διαλέκτου έχουν επιρροές από γλωσσικές ομάδες της αιγαιοπελαγίτικης και της θρακικής διαλέκτου. Η

σημερινή κατάσταση του ιδιώματος εμφανίζει διαρκή συρρίκνωση, ιδιαίτερα στις νεαρές ηλικίες, με τις μεγαλύτερες ηλικίες να διατηρούν όσο μπορούν και να αναπαράγουν τη διάλεκτο, η οποία έχει ευρεία χρήση και στα παραδοσιακά επαγγέλματα όπως του κιαχαγιά (κτηνοτρόφου) (Κατσάνης, 1996).

Το μορφωτικό επίπεδο των κατοίκων, όπως προκύπτει από τον πίνακα 6.1.4, διαχρονικά αυξάνεται. Σύμφωνα με τον πίνακα δεν υπάρχουν κάτοικοι με το ανώτατο επίπεδο εκπαίδευσης (κάτοχοι διδακτορικού) αλλά αυξάνονται οι κάτοχοι μεταπτυχιακού και γενικά σπουδών πέρα της υποχρεωτικής. Ταυτόχρονα παρουσιάζεται μείωση στα ποσοστά των αναλφάβητων και αυτών που δεν τελείωσαν τη βασική εκπαίδευση.

Πίνακας 6.1.4: Επίπεδο εκπαίδευσης κατοίκων Σαμοθράκης

Επίπεδο εκπαίδευσης	1991	2001	2011
Κάτοχοι μεταπτυχιακού	0,1%	0,4%	0,5%
Πτυχιούχοι ανώτατων σχολών	3,9%	4,3%	4,9%
Πτυχιούχοι ανώτερων σχολών	1,7%	4,4%	5,9%
Απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης	15,4%	20,4%	17,2%
Απόφοιτοι Γ' Γυμνασίου	8,9%	8,6%	8,9%
Απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης	44,7%	43,0%	44,9%
Δεν τελείωσαν τη βασική εκπαίδευση	13,8%	13,8%	12,5%
Αναλφάβητοι	11,4%	5,1%	5,3%

Πηγή: Επιχειρησιακό πρόγραμμα Δ. Σαμοθράκης 2012-15

Πίνακας 6.1.5: Στοιχεία εκπαίδευσης Δ. Σαμοθράκης (2012)

Σχολικές Μονάδες	6
Αίθουσες Σχολικών Μονάδων	25
Λειτουργούντα Τμήματα	21
Μαθητές Α'θμιας Εκπαίδευσης	137
Μαθητές Β'θμιας Εκπαίδευσης	131

Πηγή: Επιχειρησιακό πρόγραμμα Δ. Σαμοθράκης 2012-15

6.2. ΔΙΚΤΥΟ ΟΙΚΙΣΜΩΝ

Όπως αναφέρθηκε και πρωτύτερα οι βασικοί οικισμοί της Σαμοθράκης είναι η πρωτεύουσα του νησιού (Χώρα) και το λιμάνι (Καμαριώτισσα). Σε αυτούς συγκεντρώνονται οι περισσότερες, αν όχι όλες, οι κύριες λειτουργίες και υπηρεσίες με αποτέλεσμα οι κάτοικοι των υπόλοιπων οικισμών να μετακινούνται για την εξυπηρέτησή των αναγκών τους σε αυτούς. Το νησί βέβαια δεν διαθέτει όλες τις απαιτούμενες υπηρεσίες με αποτέλεσμα να είναι συχνή και η μετακίνηση προς το λιμάνι και εν συνεχεία προς την Αλεξανδρούπολη.

Παρακάτω παρατίθενται οι πιο σημαντικοί (από άποψη μεγέθους και τουρισμού) οικισμοί του νησιού:

- Χτισμένος τον 15^ο αι. με αμφιθεατρικό τρόπο βρίσκεται κρυμμένος στα βουνά, από τους πειρατές, ο παραδοσιακός οικισμός⁶ της Χώρας. Η παραδοσιακή οικοδομική του οικισμού της Χώρας (πρωτεύουσα του νησιού) περιλαμβάνει τα αετσένια σπίτια με χώμα στρωμένες ταράτσες, οι οποίες λόγω του αμφιθεατρικού μοτίβου η οροφή του ενός σπιτιού αποτελεί βεράντα του ακριβώς επόμενου (Κίζης, 1990: 9). Σήμερα λίγα τέτοια σπίτια σώζονται με τα περισσότερα να έχουν σκεπή από κεραμίδια που λόγω καιρικών συνθηκών καλύπτονται και από βαριές πέτρες (πατέντα των ντόπιων για να μένουν τα κεραμίδια στη σκεπή παρά τους ισχυρούς ανέμους).

Εικόνα 6.2.1: Παραδοσιακός οικισμός Χώρας

- Η Καμαριώτισσα είναι το λιμάνι του νησιού και αποτελεί τον αρχικό σταθμό οποιασδήποτε περιήγησης στο νησί. Στο λιμάνι συναντώνται πλήθος μικρών ψαράδικων που τροφοδοτούν το νησί με φρέσκο ψάρι. Κυρίαρχες χρήσεις στον κεντρικό δρόμο, μπροστά από την παραλία είναι εστίασης, αναψυχής/ διασκέδασης και διαμονής. Σημαντικό στοιχείο του οικισμού αποτελεί η μεγάλη πλακόστρωτη πλατεία που συγκεντρώνει παιδιά που παίζουν κοντά στα τραπέζια που οι γονείς χαλαρώνουν ή διασκεδάζουν. Στην συγκεκριμένη πλατεία λαμβάνουν χώρα κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες πολιτιστικές εκδηλώσεις και πανηγύρια.

Εικόνα 6.2.2: Καμαριώτισσα

- Ο οικισμός των Θέρμων, χτισμένος μέσα στα πλατάνια και τις καστανιές, γεμίζει ζωή κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες. Σε αυτό συμβάλλει και η μικρή απόσταση (μόλις 3 χλμ.) από το δημοτικό κάμπινγκ, γεγονός που τον καθιστά κέντρο της τουριστικής ζωής κατά τους θερινούς μήνες ιδίως για αυτούς που προτιμούν την εναλλακτική διασκέδαση. Στον οικισμό βρίσκονται μικρές ξενοδοχειακές μονάδες, ενοικιαζόμενα

Πηγή: Samothraki: Η σκιά του παραδείσου

⁶ Σύμφωνα με το ΦΕΚ 594 Δ'

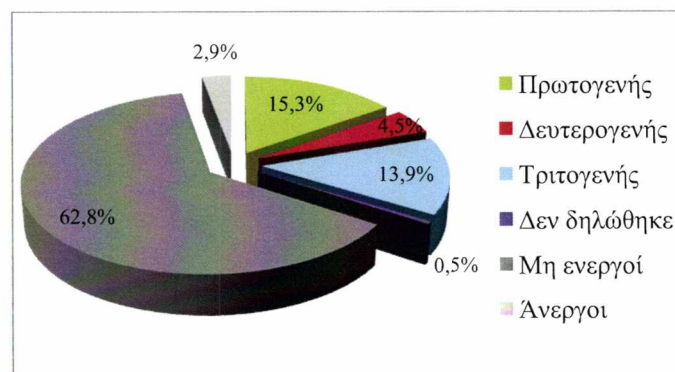
δωμάτια, μαγαζιά με τουριστικά είδη και ταβέρνες και καφετέριες. Γνωστός είναι ο οικισμός και για τις ιαματικές του πηγές.

- Η Παλαιάπολη βρίσκεται στον δρόμο που οδηγεί από την Καμαριώτισσα στα Θέρμα και ανάμεσα στον αρχαιολογικό και την θάλασσα. Είναι μικρός οικισμός που το καλοκαίρι φιλοξενεί πλήθος τουριστών καθώς διαθέτει ξενοδοχεία και ενοικιαζόμενα δωμάτια.
- Οι οικισμοί Αλώνια, Μακρυλιές, Ξηροπόταμος και Λάκκωμα είναι κυρίως αγροτικοί με το Λάκκωμα να εξειδικεύεται στην ελαιοπαραγωγή και να διακρίνεται για τα την παραδοσιακή αρχιτεκτονική των κτιρίων. Στο Λάκκωμα σώζονται και τρεις λαδόμυλοι που λειτουργούσαν μέχρι το 1985, ενώ σήμερα βρίσκονται αναξιοποίητοι.
- Το πιο ορεινό χωριό του νησιού και χτισμένο στην πλαγιά ενός λόφου είναι ο Προφήτης Ηλίας, με αποτέλεσμα να φαίνονται από εκεί η Ίμβρος, η Λήμνος και όταν έχει καλό καιρό ακόμα και το Άγιο Όρος. Τα σπίτια και αυτού του οικισμού χαρακτηρίζονται από την παραδοσιακή αρχιτεκτονική του νησιού ενώ ο οικισμός είναι γνωστός για το παραδοσιακό ψητό κατσίκι.

6.3. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Βασικός οικονομικός τομέας ανάπτυξης του νησιού είναι ο πρωτογενής με την αλιεία και την γεωργία (συμπεριλαμβάνει μελισσοκομία, βόσκηση κατσικιών, τυροκομία, υλοτομία κ.α.) και ακολουθεί ο τριτογενής τομέας με τον τουρισμό, το εμπόριο και τις βασικές διοικητικές λειτουργίες. Σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού ανήκει στις μη ενεργές οικονομικά ομάδες, κυρίως λόγω ηλικίας (είτε κάτω των 18 είτε άνω των 65). Δεδομένου ότι τα στοιχεία είναι του 2001 αναμένεται και τα ποσοστά ανέργων να έχουν αυξηθεί.

Διάγραμμα 6.3.1: Τομεακή διάρθρωση της απασχόλησης και της ανεργίας (2001)

Πηγή: Επιχειρησιακό πρόγραμμα Δ. Σαμοθράκης 2012-15

Κύριες καλλιέργειες είναι οι ελιές, το σκληρό σιτάρι, κριθάρι και σανός, βίκος και το αμπέλι. Η σπορά των σιτηρών ξεκινά τέλος Νοέμβρη μετά τις πρώτες βροχές και ολοκληρώνεται τον Ιούλιο με τον θερισμό, τα κτηνοτροφικά είδη (σανός, βίκος) σπέρνονται το φθινόπωρο και θερίζονται την άνοιξη. Νοέμβριο με Δεκέμβριο ξεκινά και η συγκομιδή της ελιάς, όπου ανάλογα με την σοδειά μπορεί να διαρκέσει και μετά τις γιορτές των Χριστουγέννων. Σε μικρότερη κλίμακα (για οικογενειακή χρήση) καλλιεργούνται και οπωροκηπευτικά (πραούστι, αχλάδια, δαμάσκηνα, τζάνερα, μήλα και ντομάτες, φασόλια, πιπεριές, μελιτζάνες κ.α.). Στην κτηνοτροφία κυριαρχεί η κτηνοτροφία των αιγοπροβάτων με στόχο την παραγωγή κρέατος πρωτίστως και δευτερευόντως την παραγωγή γαλακτοκομικών προϊόντων. Στο νησί φύονται ακόμα πλήθος βοτάνων και μυρωδικών όπως ρίγανη, μέντα, βαλσαμόχορτο, χαμομήλι, θυμάρι κ.α..

Παρά τις δυνατότητες που διαθέτει το νησί για ανάπτυξη τουρισμού, σε σχέση και με άλλα νησιά του Αιγαίου, δεν έχει κάνει σημαντικές κινήσεις προς αυτόν τον τομέα. Ο τουρισμός δεν είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένος στο νησί και είναι συγκεντρωμένος σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα το καλοκαίρι και ιδίως τον Αύγουστο. Στο νησί για την εξυπηρέτηση της τουριστικής ζήτησης λειτουργεί πλήθος ξενοδοχείων και λοιπών καταλυμάτων καθώς και δύο camping σε μικρή απόσταση από τον οικισμό Θέρμα εκ των οποίων το ένα είναι οργανωμένο και το άλλο ελεύθερης διαβίωσης. Για το έτος 2011 η εικόνα των τουριστικών καταλυμάτων παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα.

Πίνακας 6.3.1: Τουριστικά καταλύματα με άδεια λειτουργίας το 2011

Κατηγορία	Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες
Ξενοδοχεία 3*	5	217	415
Ξενοδοχεία 2*	2	31	61
Ξενοδοχεία 1*	1	7	16
Σύνολο	8	255	492
Επιπλωμένα διαμερίσματα - δωμάτια	6	59	124
ΣΥΝΟΛΟ	14	314	616

Πηγή: Επιχειρησιακό πρόγραμμα Δ. Σαμοθράκης 2012-15

Για το έτος 2009 η πληρότητα των τουριστικών καταλυμάτων του νησιού αγγίζει το 28,5% και βρίσκεται στην 3^η θέση σε επίπεδο ΠΕ με πρώτη την Αλεξανδρούπολη (42,9%) και δεύτερη την Ορεστιάδα (30,8%). Η τουριστική κίνηση καταγράφεται με μεγαλύτερη λεπτομέρεια στον πίνακα 6.3.2.

Πίνακας 6.3.2: Τουριστική κίνηση Δήμου Σαμοθράκης το 2009

	Αλλοδαποί τουρίστες	Έλληνες τουρίστες	Σύνολο
Αφίξεις στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου	839 (9,2%)	8.282 (90,8%)	9.121
Διανυκτερεύσεις στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου	2.298 (8,9%)	23.395 (91,1%)	25.693
% διανυκτερεύσεων ανά άτομο	2,74%	2,82%	2,82%

Πηγή: Επιχειρησιακό πρόγραμμα Δ. Σαμοθράκης 2012-15

Ακολουθώς υπολογίζονται οι τουριστικοί δείκτες όπως διαμορφώνονται με την υπόθεση ότι το 2011 ισχύουν τα ίδια στοιχεία κλινών και διανυκτερεύσεων με το 2009:

α) δείκτης τουριστικής λειτουργίας $T_a = (\text{κλίνες}/\text{πληθυσμό}) \cdot 100 = 21,55$

β) δείκτης τουριστικής πυκνότητας (i) $T_b = \text{κλίνες} \cdot 100 / (\text{πληθυσμός} \cdot \text{έκταση}) = 0,00012$

(ii) $T_e = (\text{διανυκτερεύσεις} \cdot 100) / (\text{έκταση} \cdot 360) = 0,04$

(iii) $T_s = (\text{διανυκτερεύσεις} \cdot 1000) / (\text{πληθυσμό} \cdot 360) = 24,96$

γ) δείκτης τουριστικής διείσδυσης $T_d = (\text{διανυκτερεύσεις αλλοδαπών} \cdot 100) / (\text{έκταση} \cdot 360) = 0,0036$

Οι δείκτες σε γενικές γραμμές θεωρούνται χαμηλοί και έχουν περιθώρια αύξησης που θα οδηγήσει μια τουριστική ανάπτυξη. Επειδή επιδιώκεται ήπιας μορφής τουρισμός οι δείκτες δεν θα φτάσουν στα ανώτατα δυνατά όρια αλλά σε χαμηλότερες τιμές.

6.4. ΤΕΧΝΙΚΕΣ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Όπως έχει αναφερθεί και στο πρώτο μέρος της εργασίας ο τουρισμός συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη μιας περιοχής και την αύξηση των θέσεων εργασίας, καθώς και στην οργάνωση και κατάρτιση των τοπικών ανθρώπινων πόρων ενδυναμώνοντας συνεπώς τη διατήρηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου, πόρων δηλαδή απαραίτητων για την ταυτότητά του και την τουριστική ανάπτυξη. Η ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου τουριστικού προϊόντος συναρτάται από την ύπαρξη ενός ικανού επενδυτικού κεφαλαίου, τις συντονισμένες πολιτικές δράσεις προώθησης από τους δημόσιους φορείς κυρίως, το ανθρώπινο δυναμικό, ενώ απαραίτητη προϋπόθεση αποτελεί και η ύπαρξη υποδομών. Στα έργα υποδομής συμπεριλαμβάνονται το οδικό δίκτυο, οι υποδομές μετακίνησης (λιμάνια, σταθμοί λεωφορείων κτλ.), το δίκτυο ύδρευσης και αποχέτευσης, διάφορες περιβαλλοντικές υποδομές και υποδομές ενέργειας αλλά και

κοινωνικές υποδομές ιατρικών υπηρεσιών, υπηρεσιών άθλησής και αναψυχής κ.α.. Οι υποδομές αυτές αφενός συντελούν στην βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων και αφετέρου εντάσσουν το νησί στο ευρύτερο εθνικό δίκτυο αγορών.

Κύριο χαρακτηριστικό των οικισμών του νησιού αποτελεί ο αγροτικός τους χαρακτήρας. Οι οικισμοί είναι διάσπαρτοι στο νησί και λόγω του μεγάλου ορεινού όγκου οι συνδέσεις είναι συχνά δύσκολες. Οι περισσότερες κεντρικές λειτουργίες συγκεντρώνονται στην πρωτεύουσα του νησιού και στο λιμάνι οπότε και κρίνεται αναγκαία η εύκολη μετακίνηση από και προς τους οικισμούς Χώρας και Καμαριώτισσας. Το οδικό δίκτυο που ενώνει τους επιμέρους οικισμούς μεταξύ τους αποτελείται κυρίως από ασφαλτόδρομους και συχνά (λόγω παλαιότητας) μετρά ζημιές από τα καιρικά φαινόμενα. Σύμφωνα με το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του Δήμου, με στόχο την αποσυμφόρηση του λιμανιού (Καμαριώτισσα) από την κυκλοφοριακή συμφόρηση των καλοκαιρινών μηνών κρίνεται αναγκαία η δημιουργία νέων συνδετήριων οδών, βελτίωση της σύνδεσης μεταξύ Χώρας και Καμαριώτισσας αλλά και άλλων οικισμών, όπου υπάρχει πρόβλημα. Συχνή συντήρηση και αποκατάσταση χρειάζονται πέρα από τους ασφαλτόδρομους και οι διάφοροι χωματόδρομοι και αγροτικοί δρόμοι.

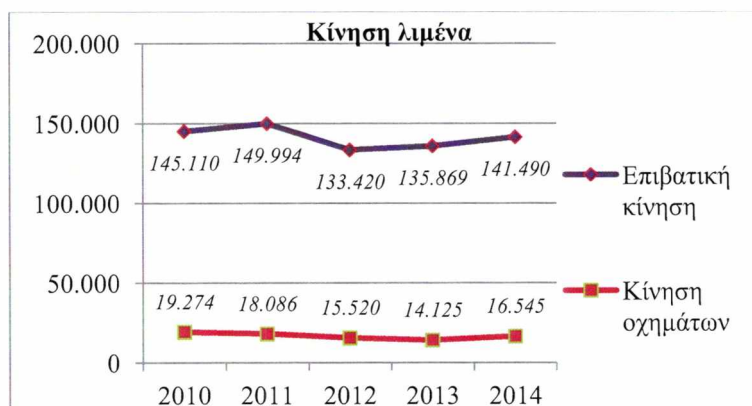
Μόνη σύνδεση του νησιού, για μεταφορές προϊόντων και ανθρώπων, αποτελεί το λιμάνι της Καμαριώτισσας. Σε μικρή απόσταση από τον οικισμό των Θέρμων συναντάται και ένας δεύτερος λιμένας, μικρότερης κλίμακας από τον πρώτο, ο οποίος δεν χρησιμοποιείται⁷ και λόγω των καιρικών συνθηκών και του εσφαλμένου σχεδιασμού συχνά γεμίζει με χώμα και άμμο. Για περιπτώσεις ανάγκης υπάρχει και το ελικοδρόμιο του νησιού, που χωροθετείται στον δρόμο μεταξύ Χώρας και Καμαριώτισσας. Η ύπαρξη αεροδρομίου στο νησί είναι ιδιαίτερα δύσκολη κυρίως εξαιτίας του γεωμορφολογικού ανάγλυφου, ενώ ιδιαίτερα δύσκολη θεωρείται και η δημιουργία υδατοδρομίου λόγω των συχνών και υψηλής έντασης ανέμων.

Εφόσον ο λιμένας της Καμαριώτισσας αποτελεί και το μοναδικό μέσο έλευσης τουριστών στο νησί η κίνηση του λιμένα (διάγραμμα 6.4.1) παρέχει μια αρκετά σαφή εικόνα για την τουριστική κίνηση του νησιού. Βέβαια πρέπει να συνυπολογιστεί ότι το νησί έχει υψηλή εξάρτηση σε βασικές υπηρεσίες από την Αλεξανδρούπολη με αποτέλεσμα σημαντικό μέρος των μετακινήσεων να οφείλεται σε μόνιμους κατοίκους. Οι χρονιές που

⁷ Χρησιμοποιείται κυρίως για την πρόσδεση ψαράδικων, ενώ λόγω της θέσης του (σε μικρή απόσταση από τα Θέρμα αλλά και μικρότερη απόσταση σε ν.μ. από την Αλεξανδρούπολη) θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί και από μικρά τουριστικά σκάφη.

σημειώθηκε η μεγαλύτερη κίνηση του λιμένα τόσο στην μεταφορά ανθρώπων όσο και σε αυτή των οχημάτων είναι το 2010 και το 2011. Το 2012 σημειώθηκε σημαντική και απότομη μείωση του αριθμού των μετακινήσεων. Η κατάσταση από το 2013 βελτιώνεται σταδιακά, τάση που διατηρείται και το 2014, φτάνοντας στο πρώτο τρίμηνο του 2015 με κίνηση επιβατών ίση με 12.320 (επιβιβασθέντες και αποβιβασθέντες) και 774 οχήματα. Η προσθήκη δρομολογίων στο αεροδρόμιο της Αλεξανδρούπολης μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην αύξηση της κίνησης του λιμένα Σαμοθράκης, καθώς θα μειωθεί ο συνολικός χρόνος ταξιδιού για το νησί.

Διάγραμμα 6.4.1: Κίνηση λιμένα Σαμοθράκης

Πηγή: Λιμεναρχείο Σαμοθράκης, Ιδία επεξεργασία

Η Σαμοθράκη αποτελεί ένα από τα λίγα νησιά του Αιγαίου που δεν αντιμετωπίζει προβλήματα λειψυδρίας. Η ύδρευση και άρδευση βασίζονται κατά κύριο λόγο στα τρέχοντα ύδατα της κάθε περιοχής, τα οποία είναι άλλωστε υψηλής ποιότητας, καθώς και σε τρεις γεωτρήσεις. Το δίκτυο ύδρευσης και τα διάφορα υδραγωγεία θεωρούνται πεπαλαιωμένα με αποτέλεσμα να χρειάζονται εργασίες συντήρησης και αναβάθμισης.

Σημαντικό θέμα για την Σαμοθράκη αποτελεί το αποχετευτικό αφού όλοι οι οικισμοί εξυπηρετούνται από σηπτικούς βόθρους. Εξάιρεση αποτελούν οι οικισμοί της Χώρας και του Λακκώματος, που διαθέτουν ένα τμήμα αποχετευτικού δικτύου, χωρίς όμως την ύπαρξη κάποιου συγκεκριμένου τελικού αποδέκτη. Το συγκεκριμένο πρόβλημα εντείνεται κατά τους καλοκαιρινούς μήνες με την αύξηση της χρήσης των δικτύων από επισκέπτες με αποτέλεσμα την επιβάρυνση του οικισμού της Καμαριώτισσας, όπου καταλήγουν τα λύματα. Η διευθέτηση της διαχείρισης των λυμάτων θεωρείται κρίσιμο ζήτημα και κρίνει άμεσης δράσης, ιδίως αν επιδιώκεται περαιτέρω τουριστική ανάπτυξη της νήσου (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δ. Σαμοθράκης 2012-15).

Όσον αφορά στην διαχείριση των απορριμμάτων οι κατά καιρούς προτάσεις για δημιουργία ΧΥΤΥ (Χώρος Υγειονομικής Ταφής Υπολειμμάτων) δεν έχουν ακολουθηθεί από αντίστοιχες δράσεις. Ο ΧΥΤΥ αποτελεί το επόμενο στάδιο της ανακύκλωσης εφόσον σε αυτόν οδηγούνται ύστερα από επιλογή οργανικά και καθαρά ανακυκλώσιμα υλικά, και είναι ήπιας χωρικής επιβάρυνσης σε σχέση με έναν ΧΥΤΑ (Χώρο Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων). Η δημιουργία ενός ΧΥΤΥ στο νησί μπορεί να συμβάλει και στην αγροτική παραγωγή τροφοδοτώντας τους αγρότες με υψηλής ποιότητας κομπόστ και λίπασμα, το οποίο εφόσον θα προέρχεται από το ίδιο το νησί θα είναι το πλέον κατάλληλο για το έδαφος. Σήμερα τα απορρίμματα μεταφέρονται με κοντέινερ στην Αλεξανδρούπολη γεγονός που επιβαρύνει οικονομικά τον Δήμο, ιδίως κατά την τουριστική περίοδο.

Εκτός από την διαχείριση των απορριμμάτων η Σαμοθράκη φαίνεται να εξαρτάται από την Αλεξανδρούπολη και στον ενεργειακό τομέα, μέσω της σύνδεσής της με υποθαλάσσιο καλώδιο με το εθνικό δίκτυο μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας της ΔΕΗ. Το νησί είναι το πρώτο στον ελληνικό χώρο που εγκατέστησε ανεμογεννήτριες για την αξιοποίηση του αιολικού δυναμικού της ευρύτερης περιοχής του λιμανιού και την μερική ανεξαρτησία του νησιού από τις συμβατικές μορφές ενέργειας. Οι ανεμογεννήτριες αυτές, που αποτελούσαν τοπόσημο της περιοχής αποσύρθηκαν λόγω παλαιότητας από την περιοχή και αναμένεται εκ νέου εγκατάσταση ανεμογεννητριών όταν ο Δήμος θα έχει την οικονομική δυνατότητα. Εναλλακτικές μορφές ενέργειας που μπορούν να αξιοποιηθούν αποτελούν και η ηλιακή, η αξιοποίηση του πλούσιου γεωθερμικού πεδίου και των απορριμμάτων.

Τα νερά της Σαμοθράκης εν γένει χαρακτηρίζονται για την εξαιρετική τους ποιότητα ενώ στον οικισμό Θέρμα και με θέα στο αναλλοίωτο και επιβλητικό φυσικό τοπίο υπάρχουν θερμές θειούχες ιαματικές πηγές, οι οποίες είναι γνωστές από το Βυζάντιο ακόμα για τις ιαματικές τους ικανότητες. Από το 1981 περίπου λειτουργεί στην περιοχή και το δημοτικό υδροθεραπευτήριο που σήμερα διαθέτει δυο πισίνες, δεκατρείς ατομικές μπανιέρες, μια εξωτερική φυσική πισίνα με θέα το βουνό και λειτουργεί από τον Ιούνιο μέχρι τον Οκτώβριο (εικόνα 6.4.1). Η είσοδος είναι 4 ευρώ για τις πισίνες και 6 ευρώ για τις μπανιέρες και οι ώρες λειτουργίας 7.00 -13.00 και 17.00-23.30 (Τσουνής, 2002: 47).

Στις κοινωνικές υποδομές του νησιού εντάσσονται και οι υποδομές υγείας. Στην πρωτεύουσα του νησιού λειτουργεί το Κέντρο Υγείας (εικόνα 6.4.2), το οποίο βέβαια στερείται προσωπικού και δεν καλύπτει τις ανάγκες των κατοίκων του νησιού που συχνά

εξυπηρετούνται από το Νοσοκομείο της Αλεξανδρούπολης. Μέχρι πρόσφατα λειτουργούσε και αγροτικό ιατρείο στην Καμαριώτισσα.

Εικόνα 6.4.1: Ιαματικά λουτρά (εξωτερική πισίνα)

Εικόνα 6.4.2: Κέντρο Υγείας

Πηγή: <http://www.samothraki.gr/site/2011-07-19-08-48-56-2/>,

Πηγή: travel.nets.gr

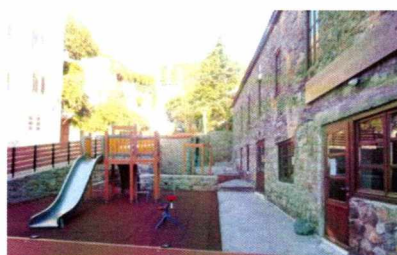
Κατά τους καλοκαιρινούς μήνες λειτουργούν στο νησί τις πρωινές ώρες ο Παιδικός Σταθμός στην Χώρα, το εργαστήρι εκμάθησης μουσικής για παιδιά και κυρίως τις απογευματινές ώρες ένα Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (6-12 ετών) στην Χώρα και ένα στο Λάκκωμα. Τα τελευταία αποτελούν κοινωφελή δημοτική επιχείρηση που λειτουργεί με την συγχρηματοδότηση της ΕΕ και συνήθως παρουσιάζουν κάτι στα πλαίσια των καλοκαιρινών πολιτιστικών εκδηλώσεων του νησιού.

Στο νησί καταγράφονται επίσης πολιτιστικές και αθλητικές υποδομές όπως μια βιβλιοθήκη στον οικισμό της Χώρας, ένα συνεδριακό κέντρο (Φιδέλειο) και ένας κινηματογράφος στην Καμαριώτισσα και πέντε γήπεδα (ένα ποδοσφαίρου, δυο μπάσκετ και δυο βόλεϊ). Για την ικανοποίηση των πολιτιστικών τεκταινόμενων αξιοποιούνται ακόμα υπάρχουσες κτιριακές εγκαταστάσεις όπως το Πνευματικό Κέντρο της Χώρας, το δημοτικό σχολείο της Χώρας και των Θέρμων. Λοιπές υποδομές που έχει ενεργό ρόλο ο Δήμος και σχετίζονται με τον τουρισμό αποτελούν: το εργαστήρι κεραμικής, το κάμπινγκ Πλατιάς (ελεύθερης διαβίωσης), το κάμπινγκ Βαράδων (οργανωμένο), το αναψυκτήριο στον αρχαιολογικό χώρο, το πολιτιστικό καφενείο της Χώρας, το τουριστικό περίπτερο στην Καμαριώτισσα, το καταδυτικό κέντρο και το οικολογικό αγρόκτημα στον Άγκιστρο.

Εικόνα 6.4.3: Φιδέλειο κέντρο

Εικόνα 6.4.4: Πνευματικό Κέντρο

Πηγή: http://samothrakitika.blogspot.gr/2011/08/blog-post_04.html

7. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ

Ουσιαστικά το συγκεκριμένο κεφάλαιο είναι εξειδίκευση των οικονομικών στοιχείων καθώς ο τουρισμός είναι μείγμα παραγωγικής, οικονομικής διαδικασίας και πολιτισμού. Παρόλα αυτά δίνεται έμφαση στην τουριστική φυσιογνωμία και αναλύεται ξεχωριστά εφόσον αντικείμενο της εργασίας αποτελεί η τουριστική ανάπτυξη της νήσου μέσω εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

7.1. ΦΥΣΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΕΛΞΗΣ

Η πυκνή βλάστηση, τα ποτάμια, οι καταρράκτες, τα φαράγγια, οι βάθρες (φυσικές πισίνες που δημιουργούνται σε κοιλότητες κατά την ροή των ποταμών ή ανάμεσα στους καταρράκτες), ο ορεινός όγκος, οι ιδιαίτεροι γεωλογικοί σχηματισμοί⁸ και η πλούσια χλωρίδα συνθέτουν την εικόνα της Σαμοθράκης. Μια εικόνα συνυφασμένη με την παρθένα φυσική ομορφιά και την ηρεμία που η φύση μόνο παρέχει στον άνθρωπο. Στο τόσο πλούσιο φυσικό περιβάλλον του νησιού φιλοξενούνται και σπάνια ζώα όπως: ο αίγαγρος, ο χρυσαετός, το γεράκι, η ορεινή πέρδικα, οι κορμοράνοι, η μεσογειακή φώκια, καθώς και η χελώνα καρέτα – καρέτα.

Το μεγάλο ύψος του νησιού, το γεωλογικό υπόστρωμα, το πλήθος υπόγειων και επιφανειακών υδάτων και η απομόνωσή του ευνόησαν την εξέλιξη τουλάχιστον 8 μοναδικών τοπικών ενδημικών ειδών φυτών. «Συνολικά έχουν καταγραφεί τουλάχιστον 962 είδη από τα οποία 20 είναι σπάνια και 14 είναι ελληνικά ενδημικά, 26 είδη ερπετών, 15 είδη θηλαστικών, 16 υγροτόπους και οικοτόπους. Στην Σαμοθράκη έχουν καταγραφεί και περιγραφεί 16 τύποι οικοτόπων σύμφωνα με την Οδηγία 79/409 της ΕΕ» (<http://www.samothraki-tourism.gr/cgs.cfm?areaid=1&id=119>).

7.1.1. Βιότοποι Natura

Το νησί διασχίζει το Ευρωπαϊκό ορειβατικό μονοπάτι E6, ενώ το σύνολο σχεδόν του ορεινού όγκου εντάσσεται στο δίκτυο προστατευόμενων περιοχών Natura 2000. Στην περιοχή μελέτης, πιο αναλυτικά, εντοπίζονται δυο χαρακτηρισμένοι βιότοποι του δικτύου Natura 2000: το Φεγγάρι Σαμοθράκης, Ανατολικές Ακτές, Βραχονησίδα Ζουράφα και Θαλασσιά για την προστασία των ειδών (GR1110004, SCI - έκτασης 164.377,4 στρ.) και το Όρος Φεγγάρι και παράκτια ζώνη για την προστασία της ορνιθοπανίδας (GR1110012, SPA - έκτασης 210.218,7 στρ.) (χάρτης 1 παραρτήματος).

⁸ Τα πετρώματα του νησιού είναι μείγμα μαρμάρων, σχιστόλιθων, ασβεστόλιθων και ηφαιστειακών πετρωμάτων (Δίκτυο αειφόρων νήσων «Δάφνη», 2011)

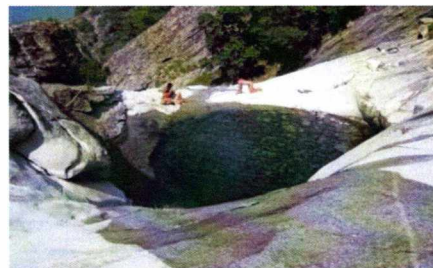
Τόσο η οριοθέτηση όσο και η έκταση των ζωνών είναι ενδεικτικές, δεδομένης της έλλειψης σχετικής Ειδικής Περιβαλλοντικής Μελέτης και της θεσμοθέτησής τους με Προεδρικό Διάταγμα, γεγονός που όχι μόνο δεν συμβάλει στην προστασία των τόπων ή στην δημιουργία φορέα διαχείρισης αλλά δημιουργεί προβλήματα σχετικά με την διεξαγωγή νέων δραστηριοτήτων.

7.1.2. Προστατευόμενα τοπία

Στην Σαμοθράκη έχουν χαρακτηριστεί ως Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (ΤΙΦΚ) δυο τόποι. Ο πρώτος φέρει την ονομασία Φαράγγι Γριά Βάθρα (Βαράδες) με κωδικό AT5011048 και ο δεύτερος Φαράγγι Φονιάς Σαμοθράκης και κωδικό AT5011049. Τα δυο ΤΙΦΚ συναντώνται στο βόρειο και βορειοανατολικό τμήμα του νησιού στην ΤΚ Θέρμα σε μικρή σχετικά απόσταση το ένα από το άλλο.

Το Φαράγγι Γριά Βάθρα αποτελεί σπάνιο τύπο τοπίου με ιδιαίτερο φυσικό κάλλος που βρίσκεται σε άριστη φυσική κατάσταση. Το φαράγγι βρίσκεται στις βόρειες πλαγιές του βουνού Φεγγάρι και είναι ιδιαίτερα απόκρημνο. Η συνολική έκταση του τόπου ανέρχεται σε 251,79 εκτάρια σε μια διαδρομή που ξεκινά από μία πηγή (σε υψόμετρο 800 μέτρων) και καταλήγει ανατολικά του φαραγγιού Στομάρι και παρουσιάζει πλήθος εναλλαγών εικόνων. Υπάρχουν σημεία «όπου στενεύει το πέραςμα και η πρόσβαση δυσχεραίνει με τα σχεδόν κάθετα τοιχώματα του φαραγγιού, σημεία που δημιουργούνται χώροι καλυπτόμενοι από πλατάνια και φτέρες και στο τέλος του φαραγγιού σχηματίζεται πλήθος μικρών λιμνών (βάθρες)» (<http://filotis.itia.ntua.gr/biotopes/c/AT5011048/>).

Εικόνα 7.1.2.1: Γριά Βάθρα

Πηγή: Samothraki: Η σκιά του παραδείσου

Εκτός από την αισθητική αξία που παρουσιάζει ο τόπος, σημαντική θεωρείται η οικολογική του αξία, καθώς φιλοξενεί πλήθος αμφίβιων, ασπόνδυλων και πτηνών⁹ αποτελώντας σημαντικό οικοσύστημα. Σχετικά με την κοινωνικοοικονομική αξία του φαραγγιού διακρίνεται για το φυσιολατρικό και γεωλογικό ενδιαφέρον που εκδηλώνεται για την περιοχή καθώς και για το ενδιαφέρον παρατήρησης της χλωρίδας και πανίδας (<http://filotis.itia.ntua.gr/biotopes/c/AT5011048/>).

⁹ Τα οποία δεν έχουν μελετηθεί και καταγραφεί

Το Φαράγγι του Φονιά αποτελεί επίσης σπάνιο τύπο τοπίου με ιδιαίτερη φυσική ομορφιά και ενδιαφέροντα φυσικά, οικολογικά και γεωλογικά στοιχεία. Είναι το πιο γνωστό και με την μεγαλύτερη επισκεψιμότητα φαράγγι του νησιού και εκτείνεται σε 259,94 εκτάρια. Ξεκινά από τις κορυφές του όρους Φεγγάρι και υψόμετρο 500 μέτρων και καταλήγει στην θάλασσα μέσα από μια διαδρομή με μικρά δάση από πλατάνια και πυκνές φτέρες και με το ποτάμι να σχηματίζει ανά σημεία καταρράκτες και βάθρες. Το κύριο ποτάμι είναι συνεχούς ροής καθ' όλη τη διάρκεια του έτους με την ένταση της ροής να εξαρτάται από την εποχή ενώ συνολικά σχηματίζονται τέσσερεις μεγάλοι καταρράκτες (filotis.itia.ntua.gr/biotopes/c/AT5011049/).

Εικόνα 7.1.2.2: Καταρράκτης του Φονιά

Πηγή: Samothraki: Η σκιά του παραδείσου

Όπως και στο προηγούμενο φαράγγι η κοινωνικοοικονομική αξία του Φονιά έγκειται στο φυσιολατρικό και γεωλογικό ενδιαφέρον που εκδηλώνεται για την περιοχή καθώς και στο ενδιαφέρον παρατήρησης της χλωρίδας και πανίδας. Η οικολογική αξία του τόπου παρουσιάζει επίσης κοινά χαρακτηριστικά με το φαράγγι της Γριάς Βάθρας.

7.1.3. Ακτές και παραλίες

Το νησί μετρά συνολική ακτογραμμή 59,3 χλμ., από την οποία το 33,8% (20,02 χλμ.) έχει οριοθετημένο αιγιαλό. Οι παραλίες του νησιού δεν είναι οι γνωστές αμμόδεις παραλίες, αν και η Παχιά Άμμος σε μικρή απόσταση από το Λάκκωμα αποτελεί τέτοια, αλλά κυρίως καλύπτονται από χοντρή πέτρα ή βότσαλο και το 2012 βραβεύτηκαν με την διάκριση Quality Coast-Gold Medal. Η διάκριση αυτή αφορά κυρίως την υψηλή ποιότητα του παράκτιου χώρου, ο οποίος είναι προστατευμένος από

Εικόνα 7.1.3.1: Παχιά Άμμος

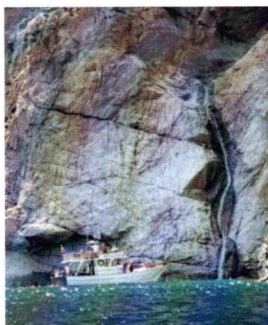
Πηγή: Samothraki: Η σκιά του παραδείσου

άναρχη δόμηση και αλλοίωση των φυσικών του χαρακτηριστικών, και την ποιότητα των υδάτων. Στην βράβευση συνέβαλαν βέβαια και τα φυσικά και πολιτιστικά στοιχεία του νησιού (Sustain e-news). Πέρα από τις παραλίες με οδική πρόσβαση υπάρχουν και αρκετές που μόνος τρόπος να τις επισκεφτεί κάποιος είναι μέσω θάλασσας. Οι οργανωμένες παραλίες του νησιού βρίσκονται στα Θέρμα και στην Παχιά Άμμο, όπου δίνεται ταυτόχρονα η δυνατότητα επιλογής είτε ελεύθερου μπάνιου είτε μπάνιου σε

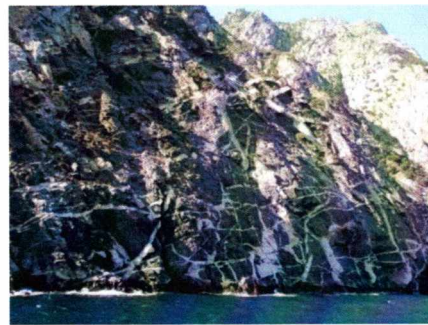
ξαπλώστρες με την παροχή υπηρεσιών εστίασης ή και θαλάσσιας αναψυχής στην δεύτερη περίπτωση. Ιδιαίτερης αξίας θεωρείται και η θαλάσσια ζωή που φιλοξενείται και συγκεκριμένα η υποβρύχια, η οποία θεωρείται από τις σημαντικότερες της Μεσογείου. Προσωρινό καταφύγιο βρίσκουν στο νοτιοανατολικό θαλάσσιο χώρο του νησιού δελφίνια, θαλασσοκόρακες και ελάχιστα άτομα της προστατευόμενης μεσογειακής φώκιας *Monachus Monachus*. Σημαντικός τουριστικός πόρος του υποβρύχιου χώρου του νησιού αποτελεί και ένα βυθισμένο ναυάγιο στην περιοχή Καρκάνι (ανάμεσα στον Βάτο και την Παχιά Άμμο), όπου πραγματοποιούνται καταδύσεις. Επιπλέον περιοχές που μπορεί ένας επισκέπτης ή και κάτοικος του νησιού να πραγματοποιήσει καταδύσεις είναι ο Κατής και η Λαδόξερα. Η Λαδόξερα αποτελούσε σύμπλεγμα νησίδων που σήμερα συναντάται ως ύφαλος λόγω της θαλάσσιας διάβρωσης. Πάνω στον ύφαλο έχει τοποθετηθεί φάρος για την ναυσιπλοΐα και η περιοχή θεωρείται γκρίζα ζώνη (εξαιτίας των διεκδικήσεων της Τουρκίας), γεγονός που δυσχεραίνει τις καταδύσεις στο σημείο. Σε μικρή απόσταση από το σημείο ανάμεσα στην Σαμοθράκη και την Ίμβρο σε μια θαλασσινή σπηλιά θεωρείται ότι βρίσκεται και το παλάτι της Θέτιδος και των άλλων θαλασσινών νεράιδων.

Στην περιοχή του Βάτου, σε σημείο όπου η πρόσβαση γίνεται αποκλειστικά μέσω θαλάσσης με σκάφος, βρίσκεται το Κρεμαστό Νερό, ο 4^{ος} στην Ευρώπη και 11^{ος} στον κόσμο ψηλότερος καταρράκτης (ύψους 180 μ.) που πέφτει απευθείας στην θάλασσα, καθώς και ιδιαίτεροι γεωλογικοί σχηματισμοί (της Γριάς τα Πανιά) που εξάπτουν την φαντασία από το παρελθόν ακόμα, δημιουργώντας λαογραφικές μυθοπλασίες.

Εικόνα 7.1.3.2: Κρεμαστό Νερό

Εικόνα 7.1.3.3: Πανιά της Γριάς

Πηγή: Samothraki: Η σκιά του παραδείσου

Στις περιβαλλοντικές δραστηριότητες εκτός από αυτές της θάλασσας σημαντικό κομμάτι κατέχουν και αυτές του βουνού. Στο νησί κανείς μπορεί να συνδυάσει σπορ όπως canyoning, πεζοπορία και ποδηλασία (βουνού ή απλή). Για το canyoning η Σαμοθράκη μετρά πλήθος διαφορετικών ενδεδειγμένων διαδρομών όπως: το φαράγγι του Φονιά, το

φαράγγι της Γριάς Βάθρας, ο Ξηροπόταμος, ο καταρράκτης του Κρεμαστού, το φαράγγι του Βάτου και το φαράγγι του Καραγιαννάκη. Ακολουθεί πίνακας (7.1.3.1) με τις σημαντικότερες ορειβατικές και πεζοπορικές διαδρομές, ενώ στο παράρτημα πινάκων παρατίθεται και λεπτομερής πίνακας 22 διαδρομών (7.1.3.2).

Πίνακας 7.1.3.1: Σημαντικότερες διαδρομές πεζοπορίας & ορειβασίας

Διαδρομή	Δυσκολία	Διάρκεια
1. Θέρμα-Φεγγάρι (τμήμα του Ε6)	Δύσκολη	4 ώρες
2. Ρέμα Φονιά-Καταρράκτης Κλειδώση	Δύσκολη	2 ώρες
3. Πέρα Θέρμα-Γριά Βάθρα-Χριστός-Ρέμα Καρδέλης	Εύκολη	1 ώρα
4. Κρεμνιώτισσα-Βάτος	Δύσκολη	2&15 ώρες
5. Καταρράκτης Ξηροπόταμου	Εύκολη	25 λεπτά
6. Χώρα-Αη Γιώργης	Δύσκολη	3&20 ώρες

Πηγή: Δήμος Σαμοθράκης, Ιδία επεξεργασία

7.1.4. Περιβαλλοντικοί κίνδυνοι και προβλήματα

Σε γενικές γραμμές το περιβάλλον της Σαμοθράκης ξεχωρίζει για την υψηλή αισθητική και ποιότητα που το διέπουν. Παρόλα αυτά εντοπίστηκαν και παρατίθενται εν συντομία τα σημαντικότερα περιβαλλοντικά προβλήματα που καλείται να αντιμετωπίσει:

- Υπερβόσκηση και ζημιές σε καλλιέργειες λόγω του πλήθους ασυνόδευτων κοπαδιών κυρίως κατσικιών
- Ο μεγάλος αριθμός ερασιτεχνικών αλιευτικών σκαφών
- Η υπερβολική υλοτόμηση
- Η παράνομη και ανεξέλεγκτη κατασκήνωση σε παραλίες και δάση, που αφενός οδηγεί σε ρύπανση και αισθητική υποβάθμιση του περιβάλλοντος και αφετέρου ελλοχεύει κινδύνους πυρκαγιάς και σε περίπτωση ισχυρής βροχόπτωσης κινδύνους για τους κατασκηνωτές
- Έλλειψη αντιπλημμυρικών έργων, με το νησί να μετρά πλήθος καταστροφών σε περίπτωση ισχυρών καταιγίδων
- Έλλειψη αλιευτικού καταφυγίου στη νότια πλευρά του νησιού, με αποτέλεσμα οι αλιείς να τραβάνε τα σκάφη τους έξω από την θάλασσα στην παραλία
- Έλλειψη ΧΥΤΥ που συνδυαζόμενο με την αναστολή της λειτουργίας της ανεξέλεγκτης χωματερής οδηγεί στην μεταφορά των απορριμμάτων στην Αλεξανδρούπολη, επιβαρύνοντας οικονομικά τον Δήμο
- Ανεκμετάλλευτη μελέτη για αποχετευτικό σύστημα στην Καμαριώτισσα, η οποία είναι απαραίτητο να αξιοποιηθεί για την αντιμετώπιση του προβλήματος των λυμάτων.

7.2. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΕΛΞΗΣ

7.2.1. Ιστορική αναδρομή

Η Σαμοθράκη είναι γνωστή από τα ομηρικά ακόμα χρόνια και μετρά πολλές αποικίες στην Θρακική ακτή, μεταξύ των οποίων και η σημερινή Αλεξανδρούπολη. Η μεγάλη ακμή του νησιού υπολογίζεται στα τέλη του 6^{ου} αι. και συναρτάται με την θρησκεία των Μεγάλων Θεών και τα Καβείρια μυστήρια, που κατέστησαν και την Σαμοθράκη διεθνούς εμβέλειας θρησκευτικό κέντρο της εποχής. Το νησί αποκτά το δικό του ασημένιο νόμισμα και στόλο, η πόλη αναπτύσσεται και επεκτείνεται, δημιουργούνται τείχη και το Ιερό των Μεγάλων Θεών εμπλουτίζεται με κτίρια υψηλής αισθητικής (http://www.patridamou.gr/?page_id=293).

Η προνομιακή θέση του νησιού σε συνδυασμό με την δύναμή του οδήγησαν σε μια σειρά από καταλήψεις του από: τους Πέρσες το 508 π.Χ., τους Σπαρτιάτες μετά την ένταξη του νησιού στην Αθηναϊκή συμμαχία το 477 π.Χ., τους Μακεδόνες το 168 π.Χ., την Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία το 70 μ.Χ., τους Βυζαντινούς το 1204, τους Βενετούς και την Γενουατική οικογένεια των Γκατιλούζι το 1355, τους Οθωμανούς Τούρκους το 1457. Στον εθνικό απελευθερωτικό αγώνα του 1821 η Σαμοθράκη συμμετέχει και καταστρέφεται. Συγκεκριμένα την 1^η Σεπτεμβρίου οι Τούρκοι σκοτώνουν εκατοντάδες κατοίκους του νησιού, λεηλατούν και πουλούν σαν σκλάβους τους επιζήσαντες. Η απελευθέρωση του νησιού γίνεται στις 19 Οκτωβρίου του 1912 και προσαρτάται στην Ελλάδα το 1914. Ο πληθυσμός της Σαμοθράκης βασίζεται σε 33 οικογένειες που κατάφεραν να επιβιώσουν και στην εγκατάσταση προσφύγων από την Μικρασιατική καταστροφή το 1922 (http://www.patridamou.gr/?page_id=293). Επόμενη κατοχή που σημειώνεται στο νησί είναι αυτή από τους Γερμανούς και στη συνέχεια από τους Βούλγαρους.

7.2.2. Αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία

Το νησί είναι γνωστό παγκοσμίως για το άγαλμα που βρέθηκε σε αυτό και μεταφέρθηκε στο Λούβρο. Η Νίκη της Σαμοθράκης έχει ύψος 2,75 μ. και ύστερα από μια σύντομη απουσία από το μουσείο για λόγους συντήρησης φέτος ξεκίνησε να εκτίθεται ξανά, παράλληλα με την έκθεση «Νίκη της Σαμοθράκης, ανακαλύπτοντας εκ νέου ένα αριστούργημα». Στα πλαίσια της έκθεσης παρουσιάζονται βίντεο, φωτογραφίες για το άγαλμα και την ιστορία του νησιού. Η Νίκη της Σαμοθράκης που βρίσκεται στο Λούβρο αν και είναι η πιο γνωστή δεν είναι το μοναδικό άγαλμα που βρέθηκε στον αρχαιολογικό χώρο. Σε μικρή απόσταση από αυτή βρέθηκαν επίσης δυο μικρότερης κλίμακας ίδια αγάλματα (φτερωτές Νίκες, πιθανώς ρωμαϊκά αντίγραφα της Νίκης που βρίσκεται στο

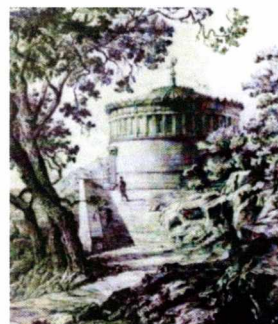
Λούβρο) εκ των οποίων το ένα βρίσκεται στο αρχαιολογικό μουσείο της Σαμοθράκης, που είναι κατασκευασμένο κοντά στον αρχαιολογικό χώρο, και το άλλο στη Βιέννη.

Ιδιαίτερα γνωστά είναι και τα Καβείρια Μυστήρια που πραγματοποιούνταν στο Ιερό των Μεγάλων Θεών (αρχαιολογικός χώρος της Σαμοθράκης, έκτασης περίπου 50 στρ.) και αν και δεν έχει αποσαφηνιστεί τι ακριβώς περιλάμβαναν θεωρούνταν αντίστοιχης αξίας με τα Ελευσίνια. Μια ουσιαστική διαφορά ανάμεσα στα μυστήρια φαίνεται να είναι ότι στα Καβείρια είχαν δυνατότητα συμμετοχής και δούλοι σε μια πιο φιλελεύθερη αντίληψη της ισότητας απέναντι στα θεία, που συμπεριλάμβανε και την ισότητα ανάμεσα στα δυο φύλα. Η πρώτη σύλληψη της τριαδικότητας του θείου γεννιέται επίσης στη Σαμοθράκη μέσω των Καβείρων. Θεωρείται ακόμα ότι κατά την διάρκεια των Καβειρίων μυστηρίων γνωρίστηκαν και συνέλαβαν τον Μέγα Αλέξανδρο ο Φίλιππος και η Ολυμπιάδα. Στον αρχαιολογικό χώρο φιλοξενείται και το μεγαλύτερο κυκλικό οικοδόμημα της αρχαιοελληνικής αρχιτεκτονικής (διαμέτρου 20 μ. και 12,65 μ. ύψους), το Αρσινόειο. Το όνομά του οφείλεται στην δωρήτρια του κτίσματος που δεν είναι άλλη από την Αρσινόη, βασίλισσα της Θράκης. Ορισμένα από τα στοιχεία που συναντώνται στον αρχαιολογικό είναι το ανάκτορο, η ιερή κατοικία, ο θόλος, το τέμενος, το ιερό, η αρχαϊστική κόχη, ο μαρμάρινος βωμός, το ελληνιστικό θέατρο, η στοά και η κρήνη που βρισκόταν το άγαλμα της Νίκης. Εντός του χώρου και ενσωματωμένος σε έναν τοίχο βρίσκεται και ο πρώτος πέτρινος χάρτης του κόσμου που αναπαριστά την Σαμοθράκη (Τσουνής, 2002: 84). Πολλά μικρότερα ευρήματα βρίσκονται στο αρχαιολογικό μουσείο της Σαμοθράκης, το οποίο μέχρι τον Οκτώβριο του 2015 δεν θα λειτουργεί καθώς βρίσκεται σε διαδικασίες επέκτασης και αξιοποίησης δυο επιπλέον αιθουσών για την προβολή επιπρόσθετων εκθεμάτων. Στα πλαίσια προβολής του νησιού μέρος της συλλογής θα εκτίθεται (από 20 Ιουνίου – τέλη Οκτώβρη) στο αρχαιολογικό μουσείο της Αθήνας σε έκθεση με τίτλο «Σαμοθράκη το νησί των Μεγάλων Θεών».

Εικόνα 7.2.2.1: Ιερό των Μεγάλων Θεών

Εικόνα 7.2.2.2: Γραφική αναπαράσταση Αρσινόειου

Πηγή: Samothraki: Η σκιά του παραδείσου

Η ιστορία βέβαια δεν σταματά στην αρχαιότητα καθώς γνωστά μνημεία βυζαντινά και μεταβυζαντινά αποτελούν:

- Η εκκλησία της Κοιμήσεως της Θεοτόκου στη Χώρα. Πρόκειται για βασιλικού τύπου εκκλησία με ξύλινη σκεπή και αποτελεί δείγμα της μνημειακής αρχιτεκτονικής των τελευταίων 150 ετών. Φιλοξενεί αξιόλογες παλιές εικόνες, μεταξύ των οποίων η εικόνα της Παναγίας της Κρεμνιώτισσας, καθώς και τις κάρες των πέντε Νεομαρτύρων της Σαμοθράκης.

- Το Βήμα του Αποστόλου Παύλου στην Παλαιάπολη. Η Σαμοθράκη είναι το πρώτο ελληνικό και ευρωπαϊκό μέρος που σταμάτησε ο Απ. Παύλος¹⁰ κατά το ιεραποστολικό του ταξίδι και στο σημείο που μίλησε έχει χτιστεί εκκλησία με ψηφιδωτά που αναπαριστούν το πέρασμα του Αποστόλου, σε έναν συνολικά κλειστό και διαμορφωμένο χώρο. Η παλαιοχριστιανική βασιλική του Απ. Παύλου είναι η αρχαιότερη σωζόμενη εκκλησία στον κόσμο και χρονολογείται στο 50 μ.Χ..

Εικόνα 7.2.2.3: Στασίδι Απ. Παύλου

Πηγή: <http://www.alexpolisonline.com/>

- του Αποστόλου, σε έναν συνολικά κλειστό και διαμορφωμένο χώρο. Η παλαιοχριστιανική βασιλική του Απ. Παύλου είναι η αρχαιότερη σωζόμενη εκκλησία στον κόσμο και χρονολογείται στο 50 μ.Χ..
- Το κάστρο της Χώρας ή κάστρο των Γατελούζων. Συναντάται σε ένα ύψωμα στην είσοδο της Χώρας (ερχόμενοι από την Καμαριώτισσα ή την Παλαιάπολη) και αποτελεί εξαιρετικό παράδειγμα «βυζαντινής φρουριακής αρχιτεκτονικής» στην Ελλάδα. Η οχύρωση έχει κυκλώπεια χαρακτηριστικά παρόμοια με αυτά της οχύρωσης της Παλαιόπολης ενώ ιδιαίτερης σημασίας είναι ο ισχυρός κυκλικός πύργος στη νοτιοανατολική γωνία του περιβόλου που έχει χτιστεί με προσεγμένη αργολιθοδομή και ζώνες πλινθοδομής. Ο πύργος στη βορειοδυτική γωνία του περιβόλου χρησίμευε πιθανότατα για δεξαμενή νερού σε περίοδο πολιορκίας. Η οχύρωση του Κάστρου επισκευάστηκε και επεκτάθηκε το 1431, σύμφωνα με δυο εντοιχισμένες επιγραφές, από τον γενουάτη ηγεμόνα Παλαμήδη Γατελούζο για την άμυνα του νησιού από επιδρομείς. Σήμερα σώζονται τόσο τμήματα της οχύρωσης όσο και μέρος των πύργων του τείχους (meetgreece.eu).
- Οι πύργοι Γατελούζι. Βρίσκονται σε ένα ύψωμα σε μικρή απόσταση από τον αρχαιολογικό χώρο της Παλαιόπολης και από την Χώρα και κατασκευάστηκαν υπό την κυριαρχία των Γατελούζων – Ενετών σε μια προσπάθεια εδραίωσης της

¹⁰ «Αναχθέντες ούν από της Τρωάδος ευθυδρομήσαμεν εις Σαμοθράκην, τη δε επιούση εις Νεάπολιν» (Πρ. Απ.: Κεφ. 16, στ. 9-12)

κυριαρχίας τους. Πρόκειται για τρεις πύργους τετράπλευρου σχήματος με υλικά εν μέρει προερχόμενα από τον γειτονικό αρχαιολογικό χώρο. Σήμερα ένας από αυτούς, ύψους 20 μέτρων, σώζεται σχεδόν ακέραιος και από τους άλλους δυο ένα σημαντικό τμήμα.

Εικόνα 7.2.2.4: Πύργοι Γατελούζι

Πηγή: Samothraki: Η σκιά του παραδείσου

- Τα απομεινάρια παλαιοχριστιανικής εκκλησίας στον χώρο της Παλαιάπολης κάτω από τους Πύργους Γατελούζι.

- Κυκλώπεια τείχη με την πύλη του Ήλιου. Αποτελούν μέρος των Κυκλώπειων τειχών και θεωρείται ιδιαίτερα ενεργειακό μέρος. Το ισχυρό ενεργειακό πεδίο, διαπιστώνεται και σε άλλα σημεία του νησιού (όπως στο φαράγγι του Φονιά) από τον αλλόκοτο τρόπο με τον οποίο εκφύονται οι κορμοί και τα κλαδιά των δέντρων, γεγονός που δικαιολογημένα καθιστά το νησί στους πιο ισχυρούς ενεργειακούς τόπους της Ευρώπης.

Εικόνα 7.2.2.5: Πύλη του Ήλιου

Πηγή: Samothraki: Η σκιά του παραδείσου

- Ο πύργος του Φονιά. Αποτελεί μεσαιωνικό πύργο τετραγωνικής κάτοψης στις εκβολές του ρέματος του Φονιά¹¹, από όπου και πήρε την ονομασία του. Χτίστηκε μετά το κάστρο των Γατελούζοι υπό την κυριαρχία των Ενετών και σήμερα σώζεται μέχρι το ύψος των 12 μέτρων. Ο πύργος αποτελούνταν

Εικόνα 7.2.2.6: Πύργος του Φονιά

Πηγή: Samothraki: Η σκιά του παραδείσου

από ένα τυφλό ισόγειο και τρεις ορόφους με ξύλινα πατώματα, τα οποία δεν σώζονται, και η είσοδος σε αυτό γινόταν με την χρήση σκάλας (διαμορφούμενης θολωτά εντός του πάχους του τοίχου) στο ύψος του πρώτου ορόφου, από την πλευρά της θάλασσας. Υλικό κατασκευής αποτελούν ημιλαξευμένες πέτρες από το γειτονικό ρέμα και ασβεστοκονίαμα.

¹¹ Το ρέμα του Φονιά, όπως λέγεται το ρέμα που συνεχίζει από τον καταρράκτη του Φονιά μέχρι την θάλασσα, θεωρείται (αν και υπάρχουν και άλλες εκδοχές) ότι πήρε το όνομά του λόγω του μεγάλου πλήθους κατσικιών που έχει παρασύρει σε περιόδους έντονης βροχόπτωσης.

- Η εκκλησία του Χριστού στα Θέρμα. Αποτελεί μέρος του μοναστηρίου της υστεροβυζαντινής εποχής, όπου σήμερα σώζονται μόνο τα ερείπια του ναού και χρίζουν μεγάλης αρχαιολογικής αξίας. Στο μοναστήρι τη δεκαετία του 70 τελούνταν συχνά υπαίθριες θείες λειτουργίες που ορισμένοι διατηρούν το «έθιμο» μέχρι σήμερα (meetgreece.eu).
- Το εξωκκλήσι της Παναγίας Κρεμνιώτισσας. Στην περίοδο της εικονομαχίας βρίσκεται από βοσκούς στη θάλασσα η εικόνα της Παναγίας και τοποθετείται σε μια σπηλιά κοντά στο μέρος που βρέθηκε. Την επόμενη μέρα η εικόνα λείπει και βρίσκεται στην κορυφή του βράχου που σήμερα είναι και η τοποθεσία του εξωκκλησιού, καθώς μετά την επιστροφή της στην σπηλιά η εικόνα επέστρεψε ξανά στην θέση καταδεικνύοντας που θέλει να μείνει. Το ξωκκλήσι χτισμένο πάνω στους γκρεμούς έχει καταπληκτική θέα προς την θάλασσα και την παραλία της Παχιάς Άμμου και την Τμβρο (www.facebook.com/media/set/?set=a.10150161864682798.300604.260700657797&type=3).
- Το μοναστήρι του Αγ. Αθανασίου στα Αλώνια (Μετόχι της Μονής Ιβήρων Αγ. Όρους).
- 999 ξωκκλήσια. Ο μύθος λέει ότι το νησί έχει 999 ξωκκλήσια για να προσκυνάς και ένα για να ψάχνεις, καθώς το χιλιοστό συνδέεται με το ότι η Πόλη θα ξαναγίνει ελληνική.

Εικ.7.2.2.7: Παναγιά Κρεμνιώτισσα

Πηγή: Samothraki: Η σκιά του παραδείσου

(Τσουνής, 2002: 84-87, www.samothraki.gr)

7.2.3. Εκδηλώσεις και λοιπά πολιτιστικά δρώμενα

Η Σαμοθράκη βρίσκεται στην 7η θέση στη λίστα των 100 καλύτερων εναλλακτικών τουριστικών προορισμών της Ευρώπης (<http://apodrasi.net/Destinations.aspx?pid=45&langid=3&did=7>) και συχνά συμπεριλαμβάνεται σε λίστες περιοδικών ή διαδικτυακών μέσων για τον εναλλακτικό προϊόν που προσφέρει και τους πλούσιους φυσικούς και πολιτιστικούς της πόρους.

Οι πολιτιστικές εκδηλώσεις στην Σαμοθράκη δεν λείπουν. Κάθε καλοκαίρι οργανώνεται και κοινοποιείται συγκεκριμένο πρόγραμμα πολιτιστικών εκδηλώσεων, σε ευρεία γκάμα και σε διαφορετικές τοποθεσίες στο νησί, με την ονομασία «Καβείρια». Οι εκδηλώσεις

αυτές συνεχίζουν καθ' όλη την διάρκεια της χρονιάς με μικρότερη βέβαια ένταση τους μη καλοκαιρινούς μήνες. Η οργάνωση γίνεται από τους ακόλουθους συνεργαζόμενους φορείς: τον Δήμο, το πνευματικό κέντρο, πολιτιστικούς συλλόγους, την κινηματογραφική λέσχη κ.α.. Γεγονότα που συμπεριλαμβάνονται στο πρόγραμμα εκδηλώσεων είναι παραδοσιακοί χοροί και μουσική, διάφορα θεατρικά, εκθέσεις ζωγραφικής, γλυπτικής ή άλλων τεχνών και πολλά ακόμα ανάλογα με την χρονιά.

Εορτασμοί πραγματοποιούνται κατά την διάρκεια όλου του χρόνου με σπουδαιότερους την επέτειο απελευθέρωσης από τον τουρκικό ζυγό στις 19 Οκτωβρίου, την επέτειο της σφαγής την 1^η Σεπτέμβρη, τον εορτασμό των πέντε Αγίων Μαρτύρων της Σαμοθράκης (πολιούχων του νησιού) την Κυριακή του Θωμά, ενώ τα τελευταία χρόνια πραγματοποιείται περιφορά στις 15 Αυγούστου στην Χώρα Σαμοθράκης και συγκεντρώνει πλήθος πιστών. Έθιμα που διατηρούνται κατά την Μεγάλη βδομάδα αποτελούν το Μοιρολόι της Παναγιάς, που λένε γυναίκες κατά την ολονυχτία στο Σταυρωμένο, το βράδυ της Μ. Πέμπτης καθώς και ο πλειοδοτικός διαγωνισμός για το ποιος θα κρατήσει το Σταυρό, την Παναγία και τον Αγ. Ιωάννη κατά την περιφορά του επιταφίου. Τα πανηγύρια που έχουν καθιερωθεί και είναι ευρέως γνωστά είναι: του Αγ. Αθανασίου (18 Ιανουαρίου), των Τριών Ιεραρχών (30 Ιανουαρίου), της Παναγιάς της Καμαριώτισσας¹² (την Πέμπτη μετά το Πάσχα), της Αναλήψεως, του Προφήτη Ηλία (20 Ιουλίου), της Αγ. Παρασκευής (26 Ιουλίου), της Μεταμόρφωσης του Σωτήρα (6 Αυγούστου) του Αγ. Γεωργίου (Δευτέρα του Πάσχα) με το παραδοσιακό γοργόβραστο και χορούς, τη γιορτή της σαρδέλας και τον Δεκαπενταύγουστο (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δ. Σαμοθράκης, 2012-15).

Εικόνα 7.2.3.1: Πανηγύρι στη Χώρα

Εικόνα 7.2.3.2: Περιφορά 5 Νεομαρτύρων, Χώρα

Πηγή: Samothraki: Η σκιά του παραδείσου

¹² Η εικόνα βρέθηκε με παρόμοιο τρόπο με αυτή της Κρεμινιώτισσας, από ψαράδες μέσα στην θάλασσα εκπέμποντας ένα έντονο φως

Με θέμα τη ζωή στο νησί τα παλαιότερα χρόνια μέσα από τα οικιακά αντικείμενα και ορισμένα αντικείμενα της αγροτικής ζωής λειτουργούν στη Χώρα δύο λαογραφικά μουσεία. Το ένα είναι ιδιωτικό και το άλλο δημιουργήθηκε ύστερα από πρωτοβουλία του Δήμου και του Πολιτιστικού Συλλόγου Σαμοθράκης.

Η Σαμοθράκη όλο και πιο συχνά τα τελευταία χρόνια επιλέγεται και για την τέλεση γάμων και βαφτίσεων (θεματικών ή μη) με κυρίαρχους πόλους έλξης την Παναγιά την Κρεμνιώτισσα και την Αγ. Παρασκευή της Παλαιάπολης.

Οφείλουμε να αναφέρουμε ότι με τις δεδομένες συνθήκες οικονομικής κρίσης οι πολιτιστικές εκδηλώσεις δεν έχουν την ίδια έκταση και ποικιλία με περιόδους προ κρίσης. Το rave party που είχε γίνει θεσμός τα προηγούμενα χρόνια έχει σταματήσει εδώ και λίγα έτη, παρά την δυναμική που είχε. Συγκεκριμένα το dance festival Aurora σταμάτησε το 2012 μετά από 4 συνεχόμενα έτη και το 2014 αναμενόταν να διοργανωθεί εκ νέου αλλά χωρίς επιτυχία. Πρόκειται για ένα festival ηλεκτρονικής μουσικής που διαρκεί 7 ημέρες στα τέλη Αυγούστου, με συμμετοχές ξένων και εγχώριων καλλιτεχνών που ξεπερνούν τους 120. Για τον Αύγουστο του 2015 και για δεύτερη συνεχόμενη χρονιά θα πραγματοποιηθεί στο νησί το Pulsar Art festival, που θα περιλαμβάνει τρία live ποιοτικού jazz με νότες βαλκανικές και νοσταλγικές (<http://www.culturenow.gr/38425/2o-pulsar-festival-sth-samothrakh>). Το νησί προσφέρει ακόμα πολλές δυνατότητες για άθληση και ακραία αθλήματα (extreme sports) όπως οι καταδύσεις, η ποδηλασία και η ορεινή ποδηλασία, canyoning και ορειβασία.

Οι οδηγοί πληροφόρησης (μεταξύ των οποίων ο οικοτουριστικός οδηγός του Τσουνη, ο τουριστικός οδηγός της καμπάνιας Summerthraki off season του Samothraki travel και ο οδηγός που προσφέρει ο Δήμος) για το νησί είναι αρκετοί και καλής ποιότητας και συνήθως οι επισκέπτες έχουν πρόσβαση σε αυτούς από το καράβι ακόμα. Εκτός των συνηθισμένων οδηγών και μέσων έχει δημιουργηθεί και το παιχνίδι της Σαμοθράκης. Πρόκειται για έναν οδηγό με επιμέρους κάρτες που οδηγούν στα επιμέρους τοπία του νησιού μέσω φιλοσοφικών εννοιών του Ηράκλειτου. (<http://samothrakigame.blogspot.gr/>)

7.2.4. Γαστρονομία

Η γευστική εμπειρία του νησιού είναι ευρέως γνωστή για το ντόπιο κατσίκι (το οποίο πίνει θαλασσίνο νερό) μαγειρεμένο με διάφορους τρόπους (παραδοσιακά γεμιστό με ρύζι και εντόσθια, ψητό στη σούβλα, στη λαδόκολλα, ή μαγειρεμένο με φρέσκα λαχανικά), το μαντί (επιρροή της ποντιακής κουζίνας, όπως και το λιωτό) και το φρέσκο ψάρι. Στο νησί

παρασκευάστηκε και η πρώτη μύρα από δημητριακά από τον βασιλιά Ουάρρων. Άλλα γνωστά πιάτα του νησιού αποτελούν το γοργόβραστο με πιλάφι (νερόβραστο κρέας μεγάλου ζώου και πιλάφι με ζωμό και γάλα), τα σαλιγγάρια και ο χασλαμάς (τοπικό νησιτίσιμο γλυκό). Προϊόντα που παράγονται με παραδοσιακό τρόπο και ντόπιες πρώτες ύλες στο νησί και συχνά διακινούνται μέσω συνεταιρισμών είναι: το κατσικίσιο και πρόβειο τυρί και γιαούρτι, το γλυκό πραούστι και άλλα γλυκά του κουταλιού, ο χασλαμάς, το μέλι, το λάδι και οι ελιές, το κρασί και το τσίπουρο, αλλά και διάφορα λικέρ, χυλοπίτες, τραχανάς, τσάγια και μυρωδικά (http://www.samothraki.gr/dimsamoth/images/stories/samothraki_1.pdf).

Εικόνα 7.2.4.1: Γοργόβραστο

Εικόνα 7.2.4.2: Τοπικά προϊόντα συνεταιρισμού

Πηγή: Samothraki: Η σκιά του παραδείσου

Η πρωτεύουσα του νησιού δεν θα μπορούσε παρά να προσφέρει πολλές επιλογές για φαγητό, καφέ, γλυκό και ποτό. Στα πιο γνωστά καταστήματα ανήκουν: α) ο Λευκός πύργος, φημισμένος για τα γλυκά με πιο γνωστή την «πίσσα και πούπουλα» και τα ιδιαίτερα παγωτά και τα ιδιαίτερα κοκτέιλ και αλκοολούχα ποτά, β) το Μελέμι, που πέρα από ποτά και γλυκά προσφέρει μια εναλλακτική εμπειρία χαλάρωσης (συνδυασμός της δροσιάς, της θέας του χωριού και των μουσικών επιλογών), γ) το καφέ που βρίσκεται δίπλα στον Πύργο Γατελούζι, γνωστό για το ηλιοβασίλεμα και την υπέροχη θέα, δ) το γραφικό «Στενάκι», με την μεγάλη ποικιλία πιάτων, ε) το παραδοσιακό καφενείο απέναντι από το Δημαρχείο, που προσφέρει μεταξύ των μεζεδών και το ντόπιο μαντί και στ) σε μικρή απόσταση από την Χώρα κοντά στο εκκλησάκι του Σωτήρος βρίσκεται η «Σωτέρα», ταβέρνα φημισμένη για το ντόπιο κατσικάκι στην λαδόκολλα. Στην Χώρα λειτουργεί και παραδοσιακός ξυλόφουρνος (που αποτελεί κηρυγμένο διατηρητέο μνημείο του κράτους από το 1853) με ποικιλία προϊόντων μεταξύ των οποίων και η παραδοσιακή γοργή εφτάζυμο ψωμί ή παξιμάδι από μαγιά ρεβιθιού.

Το νησί διαθέτει πολλά μικρά μαγαζιά με το καθένα να προσφέρει κάτι ξεχωριστό, καθιστώντας ιδιαίτερα δύσκολη την πλήρη περιγραφή της γευστικής εμπειρίας σε μια

ενότητα. Με την Καμαριώτισσα να προτιμάται κυρίως για τις ψαροταβέρνες και τα σπιτικά φαγητά που προσφέρει και τους οικισμούς: Θέρμα, Λάκκωμα, Προφήτη Ηλία και Άνω Μεριά να διαθέτουν παραδοσιακές ταβέρνες με φρέσκα ψάρια και ντόπιο κατσικάκι αλλά και πιο ιδιαίτερες γεύσεις, προσφέροντας μεγαλύτερη ποικιλία επιλογών.

Στα πλαίσια της έκθεσης των αρχαίων στο μουσείο της Ακρόπολης (η οποία αναφέρθηκε και στην §7.2.2) πραγματοποιείται και η ταυτόχρονη προβολή της τοπικής κουζίνας στο εστιατόριο του μουσείου, το οποίο θα σερβίρει παραδοσιακές γεύσεις του νησιού.

7.3. ΛΟΙΠΟΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ

Ίσως από τους πιο σημαντικούς πόρους του νησιού αποτελεί το ανθρώπινο δυναμικό αυτού. Στο νησί δραστηριοποιούνται αρκετοί σύλλογοι, συνεταιρισμοί και επιχειρήσεις που μπορούν να βελτιώσουν και να προωθήσουν το τουριστικό προϊόν οδηγώντας στην ανάπτυξη. Ακολουθεί η σύντομη παράθεση των συνεταιρισμών και συλλόγων και των λοιπών επιχειρήσεων του νησιού (πίνακας 7.3.1).

Πίνακας 7.3.1: Συνεταιρισμοί, σύλλογοι, επιχειρήσεις

Επιχειρήσεις
Εργαστήριο κεραμικής
Τυροκομείο
Αποστακτήριο (τσιπουράδικο)
Ελαιοτριβείο
Σφυρόμυλος (παραγωγής αλεύρων)
Συνεταιρισμοί
Αγροτικός μελισσοκομικός συνεταιρισμός Σαμοθράκης
Αγροτοοικοτουριστικός συνεταιρισμός γυναικών "Αξιοκέρσα"
Αγροτοοικοτουριστικός συνεταιρισμός γυναικών "Νίκη"
Σαμοθράκη εν δράσει
Αμπελουργικός συνεταιρισμός Σαμοθράκης
Ελαιουργικός συνεταιρισμός Σαμοθράκης
Σύλλογοι
Σύλλογος επαγγελματιών Σαμοθράκης
Σύλλογος ενοικιαζόμενων δωματίων Θέρμων "Το Φεγγάρι"
Σύλλογος αλιέων Σαμοθράκης
Σύλλογος κυνηγών Σαμοθράκης
Σύλλογος ορειβατών Σαμοθράκης "Το Φεγγάρι"
Αθλητικός επιμορφωτικός ποδοσφαιρικός σύλλογος "ΣΑΟΣ"
Σύλλογος φίλων μουσικής "Αρμονίας γένεσις"
Καταδυτικός σύλλογος (ανενεργός την δεδομένη περίοδο)

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Στην περιοχή εντοπίστηκαν συνολικά 24 φορείς που θα μπορούσαν να συμβάλουν στην εκπόνηση οποιοδήποτε προγράμματος προταθεί. Οι φορείς παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα (7.3.2) παράλληλα με τον προσδιορισμό της ικανότητας του φορέα να επηρεάσει το αποτέλεσμα και τα οφέλη που θα εισπράξει από αυτό, σύμφωνα με υποκειμενικά κριτήρια.

Πίνακας 7.3.2: Κατάταξη φορέων Σαμοθράκης σύμφωνα με το όφελος & την επιρροή

A) ΜΕΓΑΛΟ ΟΦΕΛΟΣ/ ΜΙΚΡΗ ΕΠΙΡΡΟΗ	B) ΜΕΓΑΛΟ ΟΦΕΛΟΣ/ ΥΨΗΛΗ ΕΠΙΡΡΟΗ
Σύλλογος ενοικιαζόμενων δωματίων Θέρμων	Δήμος Σαμοθράκης
Αγροτοοικοτουριστικός συνεταιρισμός "Αξιοκέρσα"	ΕΟΤ (τοπικό παράρτημα)
Αγροτοοικοτουριστικός συνεταιρισμός "Νίκη"	Σύλλογος επαγγελματιών Σαμοθράκης
Κάμπινγκ (οργανωμένο & ελεύθερης διαβίωσης)	Saos ferries
Γ) ΜΙΚΡΟ ΟΦΕΛΟΣ/ ΧΑΜΗΛΗ ΕΠΙΡΡΟΗ	Δ) ΜΙΚΡΟ ΟΦΕΛΟΣ/ ΥΨΗΛΗ ΕΠΙΡΡΟΗ
Σύλλογος αλιέων Σαμοθράκης	Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας & Θράκης
Σύλλογος κυνηγών Σαμοθράκης	ΤΕΕ (Αλεξανδρούπολης)
Αγροτικός μελισσοκομικός συνεταιρισμός	Λιμεναρχείο
Υδροθεραπευτήριο	Αρχαιολογικό Μουσείο
Αμπελουργικός συνεταιρισμός Σαμοθράκης	Σαμοθράκη εν δράσει
Ελαιουργικός συνεταιρισμός Σαμοθράκης	Σύλλογος φίλων μουσικής "Αρμονίας γένεσις"
Αθλητικός ποδοσφαιρικός σύλλογος "ΣΑΟΣ"	Σύλλογος ορειβατών Σαμοθράκης "Το Φεγγάρι"
Κινηματογραφική λέσχη	
Καταδυτικός σύλλογος	

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Ο εντοπισμός και η καταγραφή των φορέων που προηγήθηκε παίζει καθοριστικό ρόλο στην διαμόρφωση του διαχειριστικού σχήματος του σχεδιασμού και υλοποίησης των δράσεων που προτείνει η παρούσα εργασία αλλά και αντίστοιχα κείμενα. Συνεπώς:

- οι φορείς της ομάδας Α του πίνακα 7.3.2 θα πρέπει να παρακινηθούν για την ενεργό συμμετοχή τους στην εκπόνηση του έργου μέσω κινήτρων και μέσω της παράλληλης παράθεσης των δυνητικών ευκαιριών που θα προκύψουν από την υλοποίηση του προγράμματος,
- ηγετικό ρόλο θα κατέχουν οι φορείς της ομάδας Β,
- οι φορείς της ομάδας Γ επηρεάζουν έμμεσα τον τουρισμό. Παρόλα αυτά επιδιώκεται η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη δραστηριοποίησή τους με στόχο την μεγιστοποίηση της οργάνωσης του τουριστικού προϊόντος και την δημιουργία συνεργιών,
- οι φορείς της ομάδας Δ, ανεξάρτητα από τα οφέλη που προσκομίζουν επηρεάζουν τον τουρισμό και καλούνται να συμβάλλουν στον γενικό συντονισμό και τον συντονισμό επιμέρους δράσεων.

8. ΣΥΝΟΨΗ ΠΡΟΫΠΑΡΧΟΥΣΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Στην περιοχή μελέτης έχουν υπάρξει και συνεχίζουν να υφίστανται σχέδια, μελέτες και νομικά κείμενα που δίνουν κατευθύνσεις για την εξέλιξή της. Σε ένα βαθμό μάλιστα σε αυτά τα κείμενα οφείλεται η σύγχρονη μορφή και το επίπεδο ανάπτυξης της Σαμοθράκης. Σκοπός του συγκεκριμένου κεφαλαίου αποτελεί η συνοπτική παρουσίαση των συμπερασμάτων ορισμένων τέτοιων κειμένων για την μετέπειτα αξιοποίηση αυτών.

Α) Αξιολόγηση, αναθεώρηση & εξειδίκευση ΠΠΧΣΑΑ Αν. Μακεδονίας & Θράκης – Α' φάση (ΥΠΕΚΑ, 2013)

Το περιφερειακό πλαίσιο δίνει κυρίως τις γενικές κατευθυντήριες γραμμές που οφείλουν να διέπουν ένα πιο ειδικό κείμενο για την περιφέρεια. Στους ευρύτερους στόχους που μπορεί να ενταχθεί η Σαμοθράκη ανήκουν οι ακόλουθοι:

- Η ενδυνάμωση του εναλλακτικού τουρισμού και διαφοροποίηση της τουριστικής προσφοράς (με έμφαση στο περιβάλλον, τον πολιτισμό, τα ιαματικά)
- Η αξιοποίηση και ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, με έμφαση στην πολιτιστική παράδοση
- Η πρόκληση συνθηκών επέκτασης της τουριστικής περιόδου και χωρικής διασποράς του τουριστικού προϊόντος
- Η παροχή κοινών ολοκληρωμένων τουριστικών υπηρεσιών
- Η δημιουργία δικτύων φυσικών και πολιτιστικών πόρων, εντός της περιφέρειας αλλά και με γειτονικές περιοχές
- Η δημιουργία πάρκων συνδυασμένου ενδιαφέροντος (αρχαιολογικού, περιβαλλοντικού, γεωλογικού)
- Η δημιουργία συνεργειών μεταξύ τομέων όπως η ενέργεια (συμπεριλαμβάνεται γεωθερμία), ο τουρισμός και η γεωργία – κτηνοτροφία
- Η προώθηση με τυποποιημένο τρόπο των τοπικών προϊόντων
- Συνέργειες σε ευρύτερο επίπεδο μέσω διαπεριφερειακών και διασυνοριακών συνεργασιών αλλά και μεταξύ φορέων εντός της περιφέρειας
- Προώθηση της έρευνας στους σχετικούς τομείς
- Συγκεκριμένα για την Σαμοθράκη στόχος αποτελεί και η άρση της απομόνωσης που έχει ενταθεί τα τελευταία χρόνια μέσω της υποβάθμισης της ακτοπλοϊκής σύνδεσης του νησιού

B) Μελέτη τουριστικής ανάπτυξης Αν. Μακεδονίας & Θράκης – Β' φάση: Προτάσεις για τη στρατηγική της τουριστικής ανάπτυξης (ΕΟΤ, 2003)

Αν και η μελέτη είναι του 2003 δεν μπορούμε να πούμε ότι έχουν υλοποιηθεί οι ειδικοί στόχοι που θέτει για τον τουρισμό της περιφέρειας ή οι εξειδικευμένες δράσεις για την Σαμοθράκη. Για αυτό το λόγο παρατίθενται οι αντίστοιχες προτάσεις της μελέτης που αποτελούν ζητούμενο μέχρι και σήμερα:

- Άρση της εποχικότητας του τουρισμού
- Προσέλκυση επενδυτικών κεφαλαίων και υποστήριξη των επενδυτικών πρωτοβουλιών με παράλληλη αξιοποίηση ΤΠΕ
- Ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος και ανάπτυξη ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού
- Στοχευμένη και αποτελεσματική προβολή και προώθηση του τουριστικού προϊόντος
- Προστασία και αξιοποίηση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων της περιοχής
- Αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού που σχετίζεται με τον τουριστικό τομέα
- Ανάπτυξη και ολοκλήρωση των υποδομών μεταφορών

Για την Σαμοθράκη συγκεκριμένα προβλέπεται:

- Η ανάπτυξη: 1) οικοτουρισμού και τουρισμού περιπέτειας στην ανατολική πλευρά του νησιού, 2) ιαματικού τουρισμού στον οικισμό των Θέρμων και 3) θαλάσσιου τουρισμού στη δυτική πλευρά του νησιού
- Η εκπόνηση μελετών (Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη, Ανάδειξης των αρχαιολογικών χώρων, Αξιοποίησης Ιαματικών πηγών και SPA)
- Η διευκόλυνση της πρόσβασης στους επιμέρους αρχαιολογικούς χώρους
- Η ποιοτική αναβάθμιση του λιμένα Σαμοθράκης
- Η σύνδεση του νησιού με την Θάσο
- Η ανάπτυξη δικτύων μονοπατιών (ορεινά μονοπάτια και μονοπάτια παράλληλα με τις βάρρες). Στα πλαίσια αυτής της ανάπτυξης συμπεριλαμβάνεται η οργάνωση και αξιοποίηση του ορεινού όγκου, η δημιουργία κέντρου ενημέρωσης και εξειδικευμένων τουριστικών οδηγών και η δημιουργία ενός φορέα διαχείρισης.

Γ) Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δ. Σαμοθράκης, 2012-15

Το συνολικό όραμα του προγράμματος για το νησί έχει άμεση σχέση με τις επιδιώξεις και τους στόχους για τον τουριστικό τομέα. Σύμφωνα με το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δ. Σαμοθράκης (2012-15) το όραμα διατυπώνεται ως εξής: «η ισόρροπη και αειφόρος ανάπτυξη της Σαμοθράκης μέσω της αξιοποίησης των ενδογενών αναπτυξιακών χαρακτηριστικών του νησιού και την κινητοποίησης του συνόλου του αναπτυξιακού δυναμικού, με σκοπό να καταστεί η Σαμοθράκη ένας τόπος ελκυστικός για κατοικία, τουρισμό και επενδύσεις».

Δ) Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα με θέμα «Σαμοθράκη – Αειφόρος εναλλακτικός τουρισμός, 2012-16»

Βασισμένο στην αρχή της αειφορίας και τους πυλώνες της (κοινωνία, περιβάλλον, οικονομία) το πρόγραμμα θέτει τρεις στρατηγικούς στόχους, τους οποίους εν συνεχεία εξειδικεύει σε δράσεις και προτάσεις έργων. Ο πρώτος στόχος αφορά την βελτίωση της ποιότητας ζωής μέσω της δημιουργίας υποδομών και την βελτίωση των υπαρχουσών, ο δεύτερος στόχος σχετίζεται με την προστασία και ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων του νησιού και ο τρίτος επιδιώκει την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας μέσω διαρθρωτικών μεταβολών. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει μια μεγάλη γκάμα δράσεων και έργων από τις οποίες ακολουθούν οι πιο άμεσα συνδεδεμένες με τον τουρισμό που ταυτόχρονα δεν έχουν αναφερθεί στα προηγούμενα κείμενα.

- Κατασκευή αεροδρομίου
- Συμμετοχή του Δήμου στο πρόγραμμα «Πράσινες νησιωτικές & αγροτικές κοινωνίες»
- Ανάπλαση και ανάδειξη παραλιών Παχιά Άμμος και Κήπος
- Μελέτη ανάδειξης του παραδοσιακού οικισμού της Χώρας
- Κατασκευή πολιτιστικών υποδομών, αρδευτικών έργων, αποχετευτικού δικτύου, νηπιαγωγείου και νέου κέντρου υγείας
- Κατασκευή τουριστικών λιμένων σε Θέρμα και Καμαριώτισσα και αλιευτικού καταφυγίου στο Λάκκωμα
- Κατασκευή μονάδας εμφιάλωσης νερού

9. S.W.O.T. ΑΝΑΛΥΣΗ

Μια πρώτη προσέγγιση των πλεονεκτημάτων (Strengths), αδυναμιών (Weaknesses), ευκαιριών (Opportunities) και απειλών (Threats) της περιοχής μελέτης (Σαμοθράκη) γίνεται με την SWOT ανάλυση. Το εργαλείο αυτό είναι αρκετά χρήσιμο, καθώς βοηθά στην υιοθέτηση καλύτερης στρατηγικής στην φάση των προτάσεων και συνοψίζει τα σημαντικότερα στοιχεία της περιοχής.

Η ανάλυση SWOT εξετάζει την περιοχή σε δύο κλίμακες. Παρατηρώντας τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της περιοχής ουσιαστικά την εξετάζουμε σε μία εσωτερική κλίμακα. Εξετάζοντας τις ευκαιρίες και τις απειλές της περιοχής μελέτης προσδιορίζονται οι ευρύτερες οικονομικές και αναπτυξιακές επιδράσεις και επιπτώσεις που οφείλονται στο εξωτερικό περιβάλλον/ περιβάλλοντα χώρο. Μέσα από τις δυνατότητες της περιοχής και την αξιοποίησή τους προκύπτουν οι ευκαιρίες, ενώ με την παραμέληση των αδυναμιών προκύπτουν οι απειλές. Η ανάλυση SWOT μέσα από την ανάδειξη και ιεράρχηση των ευκαιριών και απειλών στο ευρύτερο περιβάλλον της περιοχής μελέτης, οδηγεί στην κατάλληλη αξιοποίηση των δυνατών σημείων της και στην λήψη μέτρων για αντιμετώπιση των απειλών.

Παρατηρώντας τον πίνακα 9.1, που ακολουθεί, προκύπτουν δυο συμπεράσματα. Το πρώτο είναι ότι η Σαμοθράκη συγκεντρώνει περισσότερες αδυναμίες απ' ότι πλεονεκτήματα και το δεύτερο ότι οι ευκαιρίες που μπορεί να αξιοποιήσει υπερτερούν έναντι των κινδύνων. Το πρώτο συμπέρασμα δεν σημαίνει ότι το νησί δεν έχει δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξης εφόσον τα μειονεκτήματα που εντοπίστηκαν μπορούν εύκολα όχι μόνο να αντιμετωπιστούν αλλά και να μετατραπούν σε επιπλέον θετικά στοιχεία του νησιού. Στην μετατροπή των υφιστάμενων αδυναμιών σε επιπρόσθετα πλεονεκτήματα καθοριστικό ρόλο θα παίζει η ικανότητα και ο βαθμός αξιοποίησης των ευκαιριών. Αξιοσημείωτο είναι ότι τα πλεονεκτήματα από μόνα τους θα οδηγήσουν σε λιγότερο σημαντικά αποτελέσματα για την ανάπτυξη του νησιού σε σχέση με αυτά που θα επιτευχθούν στα πλαίσια μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής, η οποία αφενός θα τα συνδυάζει με τον βέλτιστο δυνατό τρόπο, θα τα αναδεικνύει και προβάλλει και θα δημιουργεί πολλαπλασιαστικά οφέλη από αυτά.

Πίνακας 9.1: S.W.O.T. ανάλυση

Πλεονεκτήματα	Αδυναμίες
1. Σπουδαία πολιτιστική κληρονομιά	1. Απομακρυσμένη περιοχή και μειωμένες συνδέσεις με άλλους προορισμούς
2. Παρθένο φυσικό περιβάλλον	2. Χαμηλού επιπέδου ή ελλιπείς μεταφορικές υποδομές
3. Γνωστές ιαματικές πηγές	3. Έλλειψη περιβαλλοντικών υποδομών
4. Ισχυρός πρωτογενής τομέας (δημιουργία συνεργειών με τουρισμό)	4. Μη εξειδικευμένο σε τουριστικά θέματα προσωπικό και ποιότητα τουριστικών υπηρεσιών
5. Ύπαρξη συνεταιρισμών και ενεργών ομάδων που δραστηριοποιούνται στον χώρο	5. Χαμηλής ποιότητας υπηρεσίες υγείας και συχνά απουσία προσωπικού
6. Περιουσία Δήμου	6. Υψηλή εποχικότητα παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών
	7. Έλλειψη προβολής
	8. Ασαφές ιδιοκτησιακό καθεστώς
	9. Έλλειψη σχεδιασμού στις χρήσεις γης & όρους δόμησης
	10. Υψηλό κόστος πρόσβασης στο νησί
Ευκαιρίες	Απειλές
1. Τάση επιλογής εναλλακτικών μορφών τουρισμού	1. Περιρρέουσα οικονομική κρίση
2. ΕΣΠΑ 2014-20, στα πλαίσια του οποίου μπορούν να ενταχθούν σημαντικά έργα για το νησί	2. Υποβάθμιση των πόρων από μια άναρχη και ανεξέλεγκτη τουριστική ανάπτυξη
3. Ύπαρξη μεγάλων αγορών σε μικρή απόσταση (όπως Θεσσαλονίκη και Κωνσταντινούπολη)	3. Αλλοίωση της φυσιογνωμίας του νησιού
4. Προβολή του νησιού μέσω Λούβρου και Μουσείου Αθηνών	4. Διάβρωση εδαφών λόγω υπερβόσκησης και έλλειψης αντιπλημμυρικών έργων
5. Πληθυσμιακή «αναζωογόνηση» μέσω προσφοράς εργασίας	5. Γεωγραφική απομόνωση
6. Στήριξη της τοπικής επιχειρηματικότητας και απασχόλησης	6. Αλλαγές στον πρωτογενή λόγω νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής
7. Αξιοποίηση κενών κτιριακών κελυφών	
8. Ενεργός συμμετοχή των πολιτών μέσω forum, παιγνίων κ.α.	
9. Αξιοποίηση πλήθους ανεκμετάλλευτων πόρων όπως η γεωθερμία, οι υδάτινοι πόροι κ.α.	

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

10. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Με στόχο την άντληση επιπλέον πληροφοριών για το τουριστικό προϊόν που έχει αναπτυχθεί στην Σαμοθράκη δημιουργούνται και συμπληρώνονται τριών ειδών ερωτηματολόγια¹³. Κάθε ερωτηματολόγιο στοχεύει σε διαφορετική πληθυσμιακή ομάδα και αν και κάποιες ερωτήσεις είναι κοινές υπάρχουν αρκετές ειδοποιοί διαφορές ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των επιμέρους ομάδων. Την πρώτη ομάδα αποτελούν οι αρμόδιοι φορείς που δραστηριοποιούνται στην Σαμοθράκη και έχουν κάποια σχέση με τον τουρισμό. Η δεύτερη ομάδα είναι οι μόνιμοι κάτοικοι του νησιού και η τρίτη οι επισκέπτες – τουρίστες. Οι ερωτήσεις των αρμόδιων φορέων είναι περισσότερο ανοιχτού τύπου ώστε να διαπιστωθεί πιο ολοκληρωμένα η εικόνα των φορέων για το υφιστάμενο τουριστικό προϊόν, τις συνθήκες προσφοράς και ζήτησης αλλά και οι προσδοκίες για την μελλοντική ανάπτυξη αυτών. Τα ερωτηματολόγια των μόνιμων κατοίκων και των επισκεπτών παρουσιάζουν ομοιότητες, εφόσον σκοπός τους είναι να διερευνηθεί η διαφορετική (;) οπτική γωνία θεώρησης των δεδομένων και των προοπτικών του τουρισμού στο νησί. Τα ερωτηματολόγια των επισκεπτών στοχεύουν επιπλέον στην άντληση πληροφοριών για την τουριστική αγορά εστιάζοντας και στα χαρακτηριστικά μετακίνησης, την αξιολόγηση των προσφερόμενων υπηρεσιών και την αγοραστική συμπεριφορά εν γένει.

Τα ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν την περίοδο του Πάσχα και συγκεκριμένα μεταξύ 5 και 14 Απριλίου του 2015. Την δεδομένη χρονική περίοδο οι κάτοικοι ήταν οι περισσότεροι στο νησί, γεγονός που διευκόλυνε σχετικά (αν εξαιρέσουμε τις καιρικές συνθήκες και τον ελάχιστο διαθέσιμο χρόνο των κατοίκων) την συγκέντρωση ενός ικανοποιητικού αριθμού ερωτηματολογίων. Το δύσκολο μέρος της έρευνας ήταν η συμπλήρωση μεγάλου πλήθους επισκεπτών¹⁴. Ακόμα η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων από τους επισκέπτες μια χρονική περίοδο που δεν συγκεντρώνει τα υψηλότερα ποσοστά τουριστικής κίνησης ενέχει τον κίνδυνο αποκλεισμού κάποιας ομάδας από τα ερωτηματολόγια. Η ομάδα αυτή στην περίπτωση της Σαμοθράκης είναι οι διάφοροι τουρίστες που για διάφορους λόγους (οικονομικούς, ιδεολογικούς ή άλλους) προτιμά την ελεύθερη κατασκήνωση εκτός χώρων κάμπινγκ. Η συγκεκριμένη ομάδα βέβαια είναι αμφίβολο κατά πόσο συνεισφέρει στην τουριστική ανάπτυξη αφού τα έξοδα

¹³ Τα οποία παρατίθενται στο παράρτημα ερωτηματολογίων

¹⁴ Ως επισκέπτης θεωρείται οποιοσδήποτε μη μόνιμος κάτοικος της Σαμοθράκης βρίσκεται στο νησί ανεξάρτητα αν το νησί αποτελεί τόπο καταγωγής ή αν διαθέτει ιδιοκτησία σε αυτό

της περιορίζονται στα εισιτήρια του πλοίου και στην αγορά ειδών πρώτης ανάγκης από σουπερμάρκετ.

Για τους μόνιμους κατοίκους χρησιμοποιήθηκε η αναλογική στρωματοποιημένη τυχαία δειγματοληψία. Θεωρώντας ότι ανάλογα με την περιοχή μόνιμης κατοικίας εντός του νησιού παρατηρούνται ελάχιστα διαφοροποιημένες απόψεις για τον τουρισμό και τα επιμέρους χαρακτηριστικά αυτού, η δειγματοληψία έγινε με τυχαίο τρόπο εντός υποπληθυσμών ανάλογου μεγέθους με αυτό του πληθυσμού που καταγράφηκε στην απογραφή της ΕΛ.ΣΤΑΤ. του 2011. Οι περιοχές που επιλέχθηκαν είναι αυτές με τον περισσότερο πληθυσμό και ορισμένες με μικρή συγκέντρωση πληθυσμού αλλά έντονο τουριστικό χαρακτήρα, όπως η Παλαιάπολη.

Πίνακας 10.1: Κατανομή δείγματος κατοίκων

Περιοχή	Πληθυσμός (μόνιμος)	Δείγμα
Καμαριώτισσα	1.069	40
Χώρα	653	25
Λάκκωμα	317	13
Αλώνια	291	11
Προφήτης Ηλίας	189	4
Θέρμα	106	4
Παλαιάπολη	36	3

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Σε γενικές γραμμές όσο μεγαλύτερο είναι το δείγμα τόσο μεγαλύτερη είναι η ασφάλεια με την οποία μπορούμε να προβούμε σε γενικεύσεις και στην διεξαγωγή συμπερασμάτων για το σύνολο του πληθυσμού. Παρόλα αυτά για την εξοικονόμηση πόρων ζητούμενο αποτελεί το ελάχιστο δυνατό μέγεθος δείγματος που μας δίνει αξιόπιστα στοιχεία. Για τους κατοίκους έχουμε:

Σύνολο πληθυσμού: 2.859

Μέγεθος δείγματος: 100

Σφάλμα εκτιμήσεων: 0,08 για επίπεδο εμπιστοσύνης 90%

Για τους επισκέπτες, δεδομένων των δυσκολιών που υπήρχαν, η δειγματοληψία που ακολουθήθηκε μπορεί να χαρακτηριστεί ως δειγματοληψία μη πιθανότητας ή αλλιώς περιστασιακή δειγματοληψία. Χαρακτηριστικό της δειγματοληψίας αποτελεί η αξιοποίηση των επισκεπτών που βρέθηκαν κατά την περίοδο του Πάσχα στο νησί, οπότε

και δεν γνωρίζουμε την πιθανότητα επιλογής του κάθε ατόμου. Έτσι, για τους επισκέπτες προκύπτει:

Συνολική κίνηση λιμένα (αποβιβασθέντες και επιβιβασθέντες) για το πρώτο 3μηνο του 2015: 12.320

Η συνολική κίνηση, πέρα από το ότι αναφέρεται σε τρίμηνο και σε αποβιβασθέντες και επιβιβασθέντες που διορθώνεται θεωρητικά διαιρώντας δια 6, συμπεριλαμβάνει και τις μετακινήσεις των ντόπιων. Μια απλοποιημένη υπόθεση εργασίας, που θα μας οδηγήσει σε μια τάξη μεγέθους των επισκεπτών την περίοδο που έγινε η έρευνα, είναι ότι οι κάτοικοι και οι επισκέπτες εμφανίζονται με ίδια συχνότητα (αν και είναι περισσότεροι οι κάτοικοι). Με αυτόν τον τρόπο προκύπτει το μέγιστο δυνατό σύνολο πληθυσμού των επισκεπτών εκ των οποίων προκύπτει το δείγμα.

Πληθυσμός: 1.027

Μέγεθος δείγματος: 52

Σφάλμα εκτιμήσεων: δεν είναι δυνατός ο υπολογισμός εφόσον πρόκειται για καταγραφική έρευνα

11. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ & ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

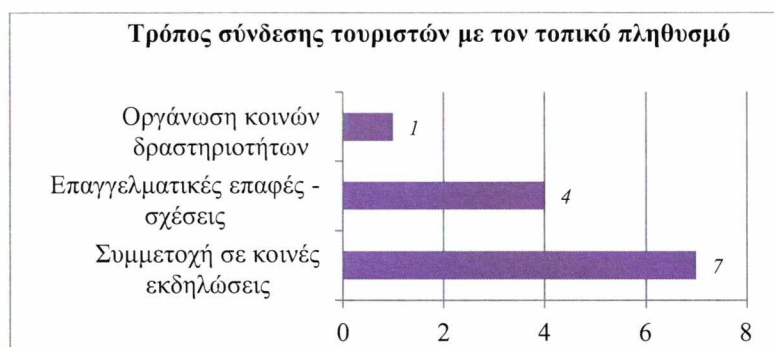
11.1. ΑΡΜΟΔΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ

Συνολικά συμμετείχαν στην συμπλήρωση ερωτηματολογίων οι ακόλουθοι 8 φορείς: ο Δήμος Σαμοθράκης, το ΚΕΠ Δήμου Σαμοθράκης, το Λαογραφικό μουσείο, το Αρχαιολογικό μουσείο, ο ορειβατικός σύλλογος, ο σύλλογος επαγγελματιών Σαμοθράκης, ο σύλλογος φίλων μουσικής «Αρμονία Γένεσις» και ο σύλλογος ενοικιαζόμενων δωματίων «Φεγγάρι», που αντιστοιχούν σε 370 απασχολούμενους/ μέλη.

Ο τρόπος σύνδεσης των φορέων με τους τουρίστες ποικίλλει ανάλογα με το είδος αλλά και τις επιδιώξεις που έχει ο καθένας. Υπάρχουν α) φορείς όπως ο ορειβατικός σύλλογος, που ασχολείται με την πραγματοποίηση διαδρομών στο βουνό με συμμετέχοντες κυρίως τους κατοίκους χωρίς να έχει ιδιαίτερες σχέσεις με τους τουρίστες με εξαίρεση όσους παρακολουθούν τις ανακοινώσεις του, β) φορείς όπως το ΚΕΠ, ο σύλλογος ενοικιαζόμενων δωματίων και τα μουσεία που εξυπηρετούν ανάγκες των τουριστών και γ) φορείς που δημιουργούν τις συνθήκες προσέλκυσης τουριστών και επιδιώκουν την ορθή προβολή του νησιού, όπως ο σύλλογος επαγγελματιών Σαμοθράκης.

Όσον αφορά στις σχέσεις που διατηρούν οι φορείς με τους τουρίστες αφού φύγουν από το νησί πέντε από τους οχτώ φορείς δηλώνουν ότι υπάρχουν τέτοιες, όμως συνήθως δεν επιδιώκονται από τους ίδιους τους φορείς αλλά από τους τουρίστες. Την πιο οργανωμένη και με πρωτοβουλία φορέα επικοινωνία με τους τουρίστες επιτυγχάνει ο σύλλογος επαγγελματιών Σαμοθράκης, που μεταξύ άλλων αναζητά την άποψη των τουριστών με την συμπλήρωση σχετικών ερωτηματολογίων. Αξιοσημείωτο είναι ότι μόνο δύο φορείς δηλώνουν ότι διαθέτουν κάποια ιστοσελίδα ή blog στα αγγλικά, ενώ ορισμένοι φορείς δεν διαθέτουν καθόλου.

Διάγραμμα 11.1.1: Σύνδεση τουριστών με τοπικό πληθυσμό

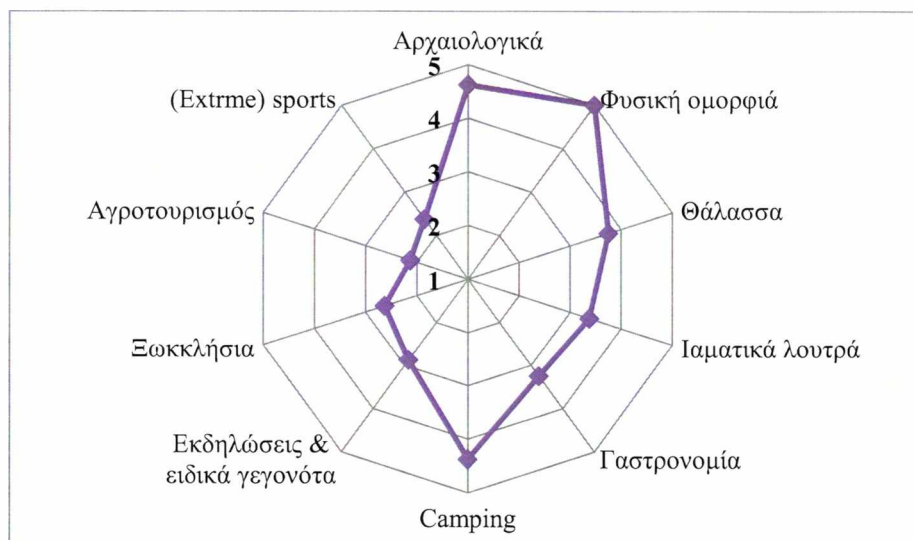
Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Η δημιουργία σχέσεων μεταξύ των τουριστών και του τοπικού πληθυσμού είναι προϋπόθεση και ζητούμενο για την ανάπτυξη ενός εναλλακτικού χαρακτήρα τουρισμού. Σύμφωνα με το διάγραμμα 11.1.1 η σύνδεση των τουριστών με τους τουρίστες στην μεγάλη της πλειοψηφία χαρακτηρίζεται από την συμμετοχή και των δύο ομάδων σε κοινές εκδηλώσεις. Σε ορισμένες περιπτώσεις επιτυγχάνεται ακόμα πιο ουσιαστική σύνδεση και αλληλεπίδραση μεταξύ των επιμέρους πληθυσμών με την οργάνωση κοινών δραστηριοτήτων και συγκεκριμένα μουσικών και πολιτιστικών εκδηλώσεων.

Στις επαγγελματικού χαρακτήρα σχέσεις που αναπτύσσονται συμπεριλαμβάνεται πέρα από τις ξενοδοχειακές υπηρεσίες και τις υπηρεσίες αναψυχής και η άμεση ή έμμεση κατανάλωση τοπικών προϊόντων. Η έμμεση κατανάλωση συνδυάζεται κυρίως με την γαστρονομία και είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένη ιδίως σε είδη όπως το κατσίκι και το ψάρι ενώ η άμεση κατανάλωση δεν είναι τόσο διαδεδομένη και συγκεντρώνεται σε προϊόντα όπως: κρέας, ψάρι, γαλακτοκομικά, λάδι, ελιές, φρούτα, μέλι, γλυκά του κουταλιού, λικέρ, ζυμαρικά και βότανα.

Τα κυριότερα πλεονεκτήματα της Σαμοθράκης, όπως εντοπίστηκαν από τους φορείς που συμμετείχαν στην έρευνα, είναι: το φυσικό περιβάλλον, η ιστορία του νησιού (όχι μόνο η αρχαία), ο συνδυασμός του υγρού στοιχείου (θάλασσα, βάθρες και καταρράκτες, ιαματικά) με το βουνό, τα ποιοτικά προϊόντα, η μουσική παράδοση και η έντονη και ιδιαίτερη τοπική ταυτότητα που οδηγούν σε ένα μοναδικό αποτέλεσμα. Ακολούθως (διάγραμμα 11.1.2) απεικονίζεται η αξιολόγηση της συμβολής δέκα στοιχείων (που δόθηκαν) στην προσέλκυση τουριστών στο νησί.

Διάγραμμα 11.1.2: Βαθμός συμβολής στην προσέλκυση τουριστών, σύμφωνα με φορείς

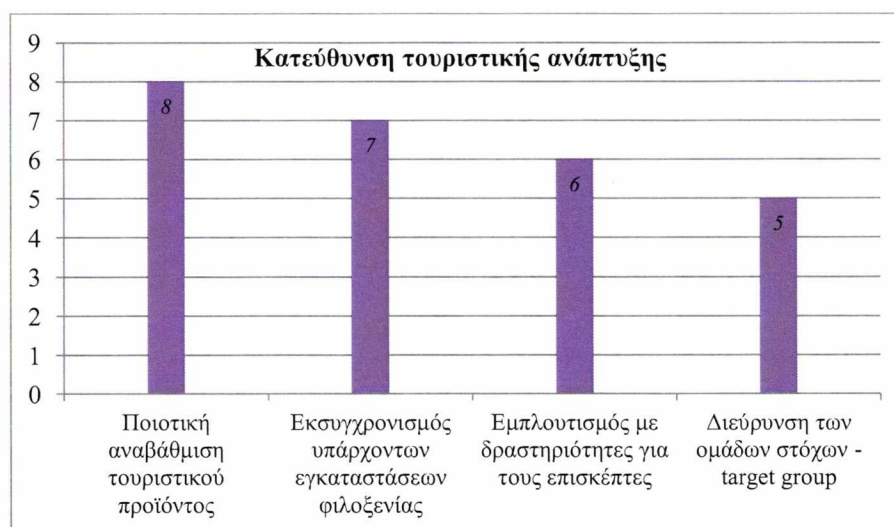
Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Η μέγιστη συμβολή στην προσέλκυση τουριστών θεωρείται ότι αντιστοιχεί στην φυσική ομορφιά του νησιού αλλά και στα αρχαιολογικά με ελάχιστη διαφορά από το πρώτο στοιχείο. Στην τρίτη θέση κατατάσσονται τα κάμπινγκ ενώ σημαντικοί παράγοντες προσέλκυσης τουριστών θεωρούνται και η θάλασσα, τα ιαματικά λουτρά και η γαστρονομία. Σε χαμηλότερο βαθμό φαίνεται να επηρεάζουν οι εκδηλώσεις και τα ειδικά γεγονότα, τα ξωκκλήσια, τα (extreme) sports και οι αγροτουριστικές δραστηριότητες.

Το σημαντικότερο μειονέκτημα του υφιστάμενου τουριστικού προϊόντος αποτελεί η συγκοινωνία του νησιού τόσο η ακτοπλοϊκή όσο και η εσωτερική μεταξύ των οικισμών. Η σύνδεση του νησιού είναι ιδιαίτερα δύσκολη με μεγάλα αστικά κέντρα, γεγονός στο οποίο συντελεί και η έλλειψη αεροδρομίου, ενώ παράλληλα η ακτοπλοϊκή συγκοινωνία θεωρείται ακριβή. Η έλλειψη υποδομών ή μη καλή ποιότητα αυτών και ιδίως του οδικού δικτύου αποτελεί πρόβλημα που επηρεάζει και τους κατοίκους και τους τουρίστες στις εσωτερικές τους μετακινήσεις. Επιπλέον προβλήματα που εντοπίστηκαν αποτελούν η σύντομη τουριστική σεζόν, η έλλειψη ποιοτικών τουριστικών εγκαταστάσεων αλλά και ο τρόπος αντιμετώπισης των τουριστών και η έλλειψη επαγγελματισμού.

Το καταλληλότερο είδος τουρισμού για την Σαμοθράκη θεωρείται από την πλειοψηφία των φορέων ο εναλλακτικός τουρισμός, άλλωστε «η Σαμοθράκη είναι ο ορισμός του εναλλακτικού τουρισμού» (Ι. Γλήνιας – προσωπική συνέντευξη). Εντούτοις, υπήρξε και η άποψη ότι πέρα από τον εναλλακτικό τουρισμό πρέπει να γίνει στοχευμένα μαζική προσέλκυση τουριστών σε τομείς όπως ο θρησκευτικός ή ο αρχαιολογικός τουρισμός.

Διάγραμμα 11.1.3: Βέλτιστη κατεύθυνση τουριστικής ανάπτυξης σύμφωνα με τους φορείς

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Προτεραιότητα για την τουριστική ανάπτυξη αποτελεί η ποιοτική αναβάθμιση του υπάρχοντος τουριστικού προϊόντος, όπως προέκυψε από το σύνολο των φορέων (διάγραμμα 11.1.3). Οι περισσότεροι από αυτούς δεν περιορίστηκαν στην ποιοτική αναβάθμιση αλλά πρότειναν τον παράλληλο εκσυγχρονισμό των υπαρχόντων εγκαταστάσεων φιλοξενίας, τον εμπλουτισμό με δραστηριότητες που θα έχουν πρόσβαση οι επισκέπτες αλλά και οι ντόπιοι και την διεύρυνση των ομάδων στόχων, δηλαδή την κατεύθυνση και προβολή και σε τουρίστες με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που δεν γνωρίζουν ή προτιμούν το νησί σήμερα. Το καταλληλότερο μείγμα τουριστών για την Σαμοθράκη θεωρείται ένα μείγμα εναλλακτικών τουριστών με ενδιαφέροντα όπως το φυσικό περιβάλλον, ο πολιτισμός και τα πολιτιστικά δρώμενα, η ξεκούραση και τα σπορ. Η ηλικία δεν προσδιορίζεται συγκεκριμένα εφόσον επιδιώκεται η προσέλκυση τουριστών νέων, μέσης ηλικίας με έμφαση στις οικογένειες αλλά και της τρίτης ηλικίας για διαφορετικούς λόγους. Μια αγορά που μπορεί να προσεγγιστεί αποτελούν και οι Ευρωπαίοι.

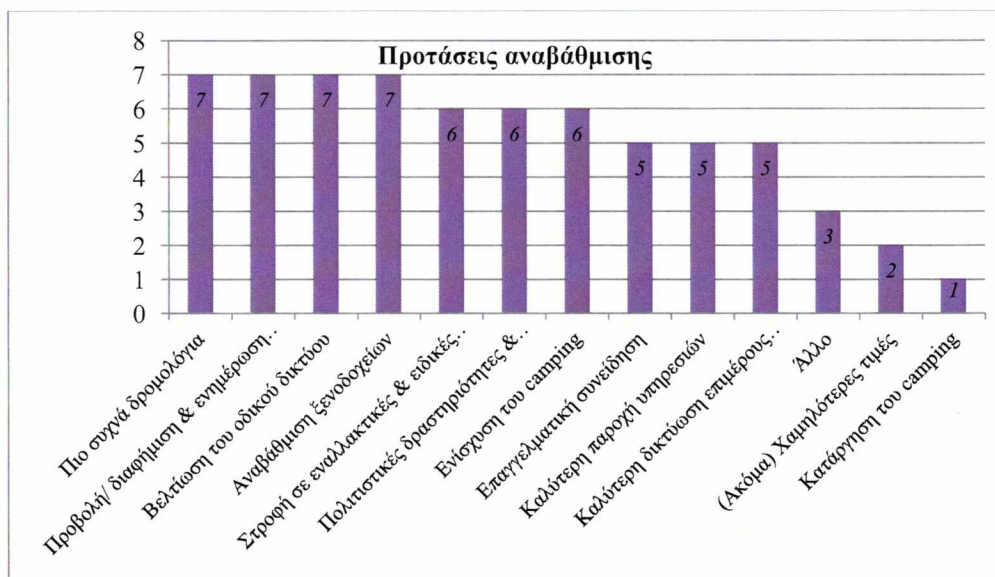
Στην ερώτηση αν υπάρχουν αξιοθέατα ή μορφές τουρισμού που δεν έχουν αναπτυχθεί όσο θα έπρεπε μόνο ένας φορέας θεώρησε επαρκές το υφιστάμενο επίπεδο ανάπτυξης. Οι επιλογές ανάπτυξης και οι δυνατότητες του νησιού είναι αμέτρητες και κάθε περιοχή μπορεί με κάποιον τρόπο να αναπτύξει τουριστική δραστηριότητα. Πέρα από την περεταίρω ανάπτυξη των ήδη υφιστάμενων (όπως ο φυσιολατρικός, ο θαλάσσιος, ο αθλητικός, ο ορειβατικός και περιπατητικός, ο ιαματικός και ο αρχαιολογικός – προϊστορικός) προτείνεται να αναπτυχθεί ο θρησκευτικός τουρισμός, ο γαστρονομικός, ο συνεδριακός και ο αγροτουρισμός. Σχετικά με τους τουριστικούς πόρους που παραμένουν ανεκμετάλλευτοι ή άγνωστοι στο ευρύ κοινό αναφέρονται τα παλιά ελαιοτριβεία, το Βήμα του Αποστόλου Παύλου, η Αρσινόη, τα Καβείρια, οι διαδρομές του βουνού καθώς και ο πλούτος των πετρωμάτων που θα μπορούσε να αποτελέσει μέχρι και αντικείμενο ενός θεματικού μουσείου.

Το βέλτιστο μείγμα ανάπτυξης και ανάδειξης της Σαμοθράκης συμπεριλαμβάνει σε ένα πρώτο στάδιο την οργάνωση του τουριστικού προϊόντος και σε ένα δεύτερο στάδιο την ορθή και εύστοχη προβολή αυτού του προϊόντος στο ευρύ κοινό. Η οργάνωση συνδυάζει δράσεις όπως η λειτουργική συγκοινωνία, η ανάπτυξη υποδομών, η παροχή ποιοτικών υπηρεσιών και η απόκτηση επαγγελματικής συνείδησης, η σύνδεση του τουρισμού με τον πρωτογενή τομέα παραγωγής και γενικά η συνεργασία μεταξύ όλων των φορέων και

μελών της τοπικής κοινωνίας με στόχο τον συντονισμό και την ανάδειξη των επιμέρους τουριστικών πόρων.

Προτεραιότητα για την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος δίνεται από τους αρμόδιους φορείς στην συχνή συγκοινωνία, την προβολή και ενημέρωση για τα αξιοθέατα του νησιού, στην βελτίωση του οδικού δικτύου και την αναβάθμιση των τουριστικών μονάδων. Ιδιαίτερα σημαντική θεωρείται ακόμα η (περαιτέρω) ανάπτυξη ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού με εμπλουτισμό του προϊόντος με πολιτιστικές εκδηλώσεις και ειδικά γεγονότα και η ενίσχυση (συμπεριλαμβάνει την αναβάθμιση και αναμόρφωση) των κάμπινγκ. Στις προτάσεις αναβάθμισης τέλος συμπεριλαμβάνονται η ποιοτική βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών, η επαγγελματική συνείδηση, η δημιουργία δικτύου αξιοθέατων, χαμηλότερες τιμές ιδιαίτερα στα δρομολόγια του πλοίου και σχεδιασμένη και ελεγχόμενη οικιστική ανάπτυξη, ώστε να αποτραπούν οι αρνητικές επιπτώσεις μιας ανεξέλεγκτης τουριστικής ανάπτυξης.

Διάγραμμα 11.1.4: Προτάσεις αναβάθμισης του τουριστικού προϊόντος σύμφωνα με τους φορείς

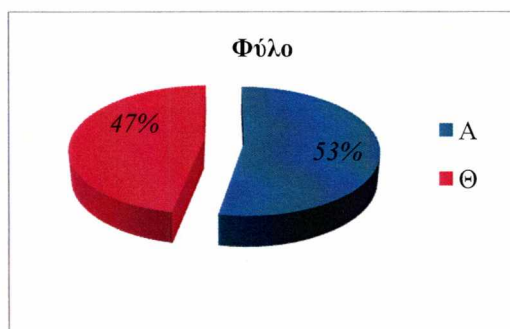

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

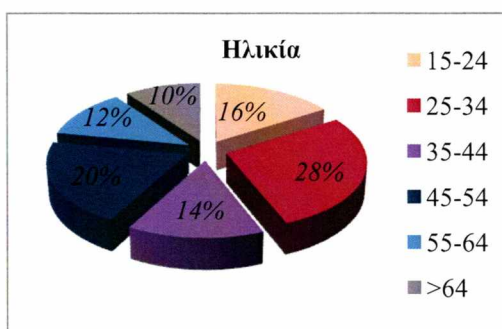
11.2. ΚΑΤΟΙΚΟΙ

Η συμπλήρωση των συγκεκριμένων ερωτηματολογίων πραγματοποιείται αποκλειστικά από μόνιμους κατοίκους της Σαμοθράκης. Το δείγμα περιλαμβάνει άτομα από όλες τις υπο-κατηγορίες κοινωνικών και οικονομικών χαρακτηριστικών με το ποσοστό των ανδρών να είναι ελάχιστα παραπάνω από των γυναικών και οι πολύ δυναμικές ηλικίες (έως 45 έτη) να αγγίζουν το 58%.

Διάγραμμα 11.2.1: Κατανομή δείγματος κατά φύλο

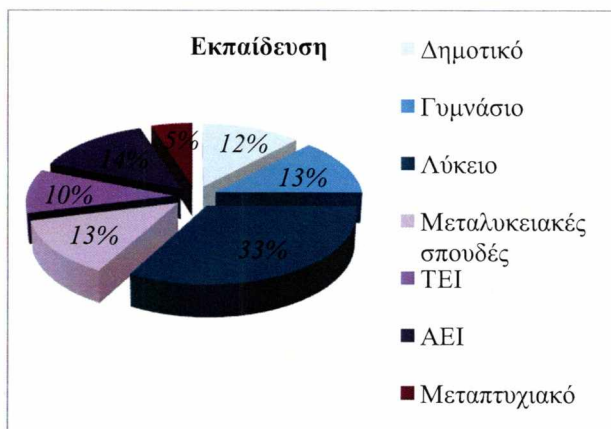
Διάγραμμα 11.2.2: Ηλικιακή κατανομή δείγματος

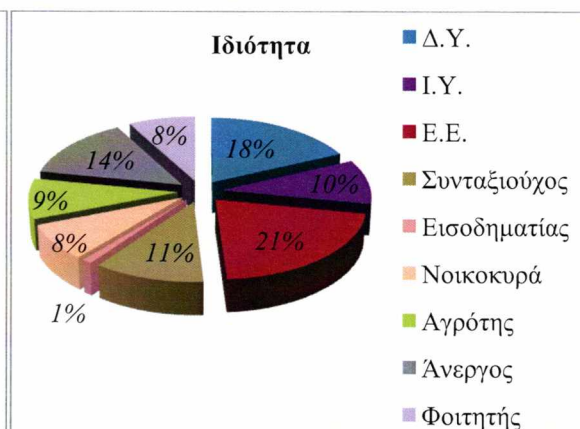
Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Το μορφωτικό επίπεδο του δείγματος περιορίζεται στην πλειοψηφία του στην βασική εκπαίδευση, ενώ μόνο ένα ποσοστό της τάξης του 19% έχει προχωρήσει πέρα από τις σπουδές πρώτου πτυχίου. Όσον αφορά στην απασχόληση των ερωτηθέντων, αν και δεν παρουσιάζονται σημαντικές διαφορές στα επιμέρους ποσοστά, το μεγαλύτερο ποσοστό αντιστοιχεί σε ελεύθερους επαγγελματίες και ακολουθούν οι δημόσιοι υπάλληλοι και οι άνεργοι. Το μικρότερο ποσοστό καταγράφηκε στους εισοδηματίες και αγγίζει μόλις το 1% (διάγραμμα 11.2.4).

Διάγραμμα 11.2.3: Εκπαιδευτικό επίπεδο δείγματος

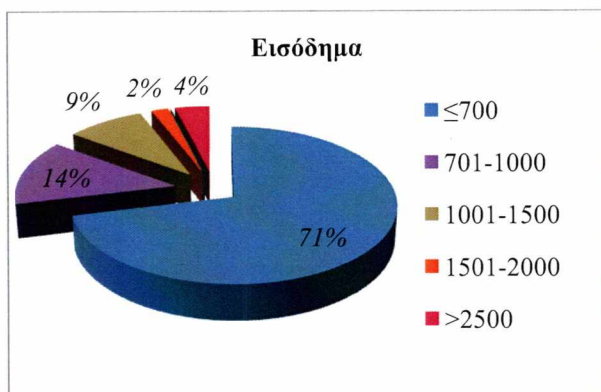
Διάγραμμα 11.2.4: Ιδιότητα δείγματος

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Παρά την σχετική ποικιλία επαγγελματικών ιδιοτήτων που διαπιστώθηκε και πρωτίτερα στο δείγμα στην εισοδηματική κατάσταση των κατοίκων εμφανίζεται μια πιο συγκεντρωμένη κατάσταση. Πιο συγκεκριμένα, το 71% του δείγματος δηλώνει ότι έχει μηνιαίο εισόδημα που δεν υπερβαίνει τα 700 € και σε ένα μικρό ποσοστό (6%) το εισόδημα υπερβαίνει τα 1500 € (διάγραμμα 11.2.5). Αυτό μπορεί να οφείλεται εν μέρει στην γενικότερη οικονομική κρίση και όχι στο τοπικό οικονομικό σύστημα.

Διάγραμμα 11.2.5: Εισοδηματικό επίπεδο δείγματος

Διάγραμμα 11.2.6: Περιοχή διαμονής εντός Σαμοθράκης

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Όπως αναλύθηκε και στο κεφάλαιο 10 η κατανομή του δείγματος στοχεύει στην όσο το δυνατόν πλησιέστερη κατανομή με αυτή του συνολικού πληθυσμού, οπότε και το υψηλότερο επίπεδο δείγματος συγκεντρώνεται στην Καμαριώτισσα με την Χώρα να ακολουθεί και χαμηλότερα επίπεδα στο Λάκκωμα και τα Αλώνια. Ενδεικτικό δείγμα συγκεντρώθηκε επίσης από τους οικισμούς Προφήτη Ηλία, Θέρμα και Παλαιάπολη (διάγραμμα 11.2.6).

Η επαφή των μόνιμων κατοίκων με τους τουρίστες μπορεί να χαρακτηριστεί ανάλογα με την έντασή της (από ανύπαρκτη ως πολύ υψηλή) και ανάλογα με την διάθεση ή εντύπωση που αφήνει στους κατοίκους (από πολύ αρνητική ως πολύ θετική). Στον ακόλουθο πίνακα (πίνακας 11.2.1) παρατίθενται σε απόλυτα μεγέθη τα αποτελέσματα των ερωτηματολογίων για την επαφή τους με τους τουρίστες. Η συνολική εικόνα που προκύπτει δηλώνει μέτρια προς υψηλή επαφή των κατοίκων με τους τουρίστες, η οποία χαρακτηρίζεται ως θετική. Το συγκεκριμένο αποτέλεσμα είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικό καθώς επιτρέπει την επιπλέον ανάπτυξη τουρισμού και ιδιαίτερα εναλλακτικού.

Πίνακας 11.2.1: Επαφή μόνιμων κατοίκων με τουρίστες

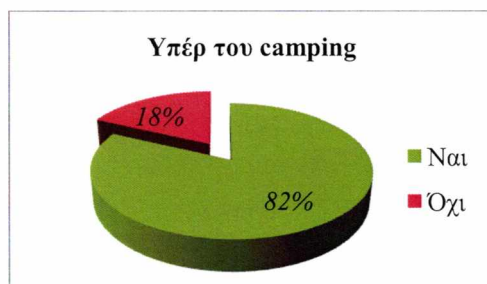
	Πολύ αρνητική	Αρνητική	Ουδέτερη	Θετική	Πολύ θετική
Ανύπαρκτη			4	1	3
Ελάχιστη		2	6	6	
Μέτρια	4		14	18	3
Υψηλή			1	19	5
Πολύ υψηλή			2	4	8

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Εκτός από την συνολική εικόνα που έχουν οι μόνιμοι κάτοικοι για τους τουρίστες θεωρήθηκε απαραίτητο να διερευνηθεί ξεχωριστά η σχέση και αντιμετώπιση που έχουν για το κάμπινγκ και κατ' επέκταση για τους χρήστες αυτού. Η συντριπτική πλειοψηφία

δήλωσε ότι είναι υπέρ των κάμπινγκ (82%). Η συγκεκριμένη επιλογή γίνεται με την πεποίθηση ότι το κάμπινγκ θα συμβάλει στον περιορισμό της ελεύθερης και ανεξέλεγκτης κατασκήνωσης και συνεπώς στην προστασία του περιβάλλοντος. Αυτό προϋποθέτει μια ποιοτική αναβάθμιση των υφιστάμενων χώρων, μια συνετή και ορθολογική διαχείριση και περισσότερη οργάνωση, βελτίωση των εγκαταστάσεων και των συνθηκών υγιεινής και ελέγχους για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος (συμπεριλαμβανομένων προληπτικών μέτρων για πυρκαγιές και ρύπανση). Θεωρείται ακόμα ότι θα προσελκύσει επισκέπτες με οικολογική συνείδηση που θα εκτιμήσουν και θα προστατεύσουν το ιδιαίτερα υψηλό επίπεδο φυσικού κάλλους της περιοχής. Τα υπάρχοντα κάμπινγκ του νησιού ουσιαστικά εκπροσωπούν έναν εναλλακτικό τρόπο διακοπών και σπάνιο που φέρνει σε επαφή τον άνθρωπο με την φύση, ενώ παράλληλα έχουν πλέον ταυτιστεί με την εικόνα του νησιού. Τέλος, πρέπει να προστεθεί στα προηγούμενα ότι αποτελεί έναν χαμηλού κόστους τουρισμό και ιδιαίτερα ελκυστικό για τους νέους, που αφενός εγγυάται μια δεδομένη πληρότητα των χώρων αλλά και την οικονομική ενίσχυση και αύξηση της απασχόλησης του νησιού.

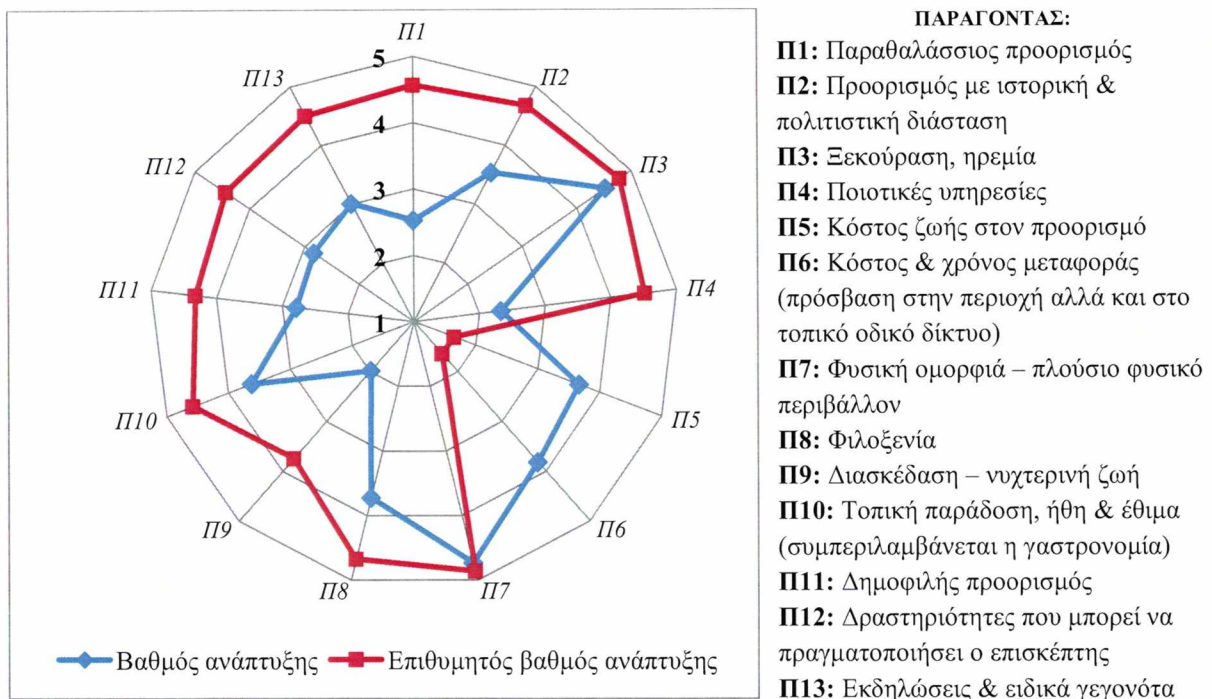
Διάγραμμα 11.2.7: Θέση μόνιμων κατοίκων για το κάμπινγκ

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Βασικό ζητούμενο της έρευνας αποτελεί ο εντοπισμός των βασικών παραγόντων ανάπτυξης του τουριστικού προϊόντος της Σαμοθράκης καθώς και ο επιθυμητός βαθμός συμβολής τους στο τελικό προϊόν. Στα πλαίσια της έρευνας παρατέθηκαν δεκατρείς παράγοντες, οι οποίοι αξιολογήθηκαν από τους μόνιμους κατοίκους και στο διάγραμμα 11.2.8 παρουσιάζεται ο σταθμισμένος μέσος των επιμέρους βαθμολογήσεων. Για την αξιολόγηση χρησιμοποιήθηκε η κλίμακα 1 = καθόλου – 5 = πάρα πολύ, η συγκεκριμένη κλίμακα στους παράγοντες Π5 και Π6 μεταφράζεται σε 1 = πολύ οικονομικό – 5 = πολύ ακριβό και όποιες τιμές ξεπερνούσαν την κλίμακα (καθώς πολλοί χρησιμοποίησαν στους συγκεκριμένους παράγοντες τις τιμές 0 και 6) μεταφέρθηκαν στην πλησιέστερη τιμή εντός της κλίμακας (δηλαδή το 1 και το 5 αντίστοιχα).

Διάγραμμα 11.2.8: Υπάρχον και επιθυμητός βαθμός ανάπτυξης των επιμέρους παραγόντων του τουριστικού προϊόντος του νησιού

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

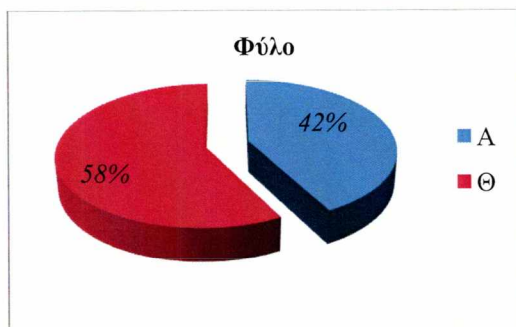
Οι κύριοι παράγοντες στους οποίους φαίνεται να βασίζεται το τουριστικό προϊόν σήμερα, σύμφωνα με τους μόνιμους κατοίκους, είναι η φυσική ομορφιά του νησιού και το πλούσιο φυσικό του περιβάλλον και η ξεκούραση/ ηρεμία και σε μικρότερο επίπεδο η φιλοξενία, η τοπική παράδοση με τα ήθη και τα έθιμα και η ιστορική και πολιτιστική διάσταση του νησιού. Οι παράγοντες κόστους ζωής και κόστους και χρόνου μεταφοράς δηλώνουν ότι το νησί θεωρείται από τους κατοίκους ιδιαίτερα ακριβό ιδίως στον δεύτερο παράγοντα. Η επιθυμητή ανάπτυξη των επιμέρους παραγόντων παρουσιάζει μια ομοιομορφία με όλους τους παράγοντες να τείνουν προς το μέγιστο βαθμό ανάπτυξης. Ο μόνος παράγοντας που παρά την αύξησή του δεν ξεπερνά το 4 στην κλίμακα είναι αυτός της διασκέδασης και νυχτερινής ζωής, ο οποίος θα πρέπει να προσαρμοστεί στους ρυθμούς του νησιού και σε καμία περίπτωση να μην προσιδιάζει με τα υπάρχοντα κοσμοπολίτικα νησιά. Για το κόστος προτείνεται συνολικά μια μείωσή του με αρκετούς βέβαια να δηλώνουν ότι το κόστος ζωής δεν γίνεται ή δεν πρέπει να μειωθεί περισσότερο καθώς δεν θα υπάρχει κέρδος.

11.3. ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ

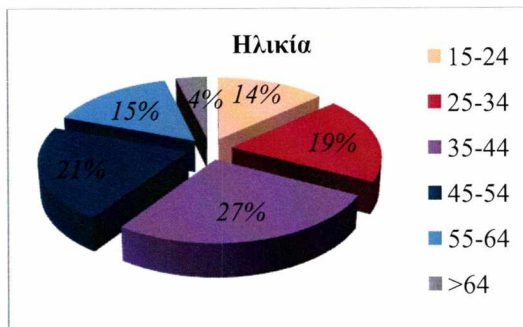
Ως επισκέπτες του νησιού θεωρούνται όσοι δεν είναι μόνιμοι κάτοικοι και βρίσκονται στο νησί την χρονική περίοδο που πραγματοποιήθηκε η έρευνα πεδίου. Το δείγμα αποτελείται στην πλειοψηφία του από γυναίκες, σε ποσοστό 58% και σε ηλικίες έως 45 ετών σε

ποσοστό 60%. Η ηλικιακή ομάδα με την μεγαλύτερη συμμετοχή είναι αυτή που κυμαίνεται από 35 έως και 44 έτη με αμέσως επόμενη αυτή μεταξύ 44 και 55 έτη.

Διάγραμμα 11.3.1: Κατανομή δείγματος κατά φύλο

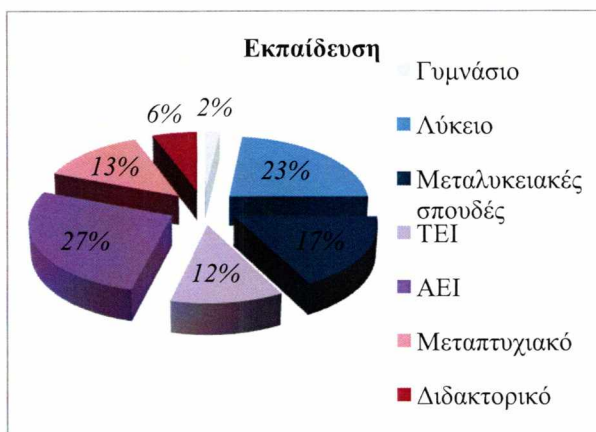

Διάγραμμα 11.3.2: Ηλικιακή κατανομή δείγματος

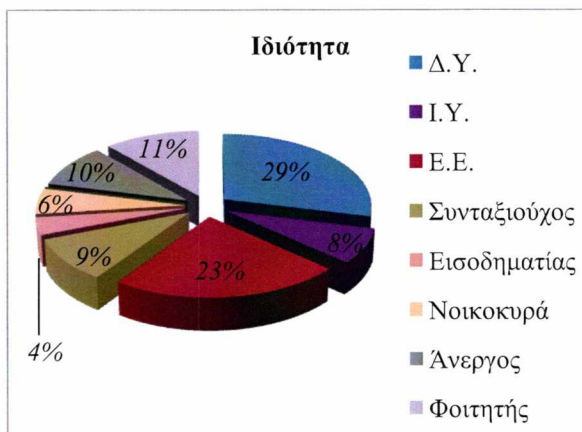

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Διάγραμμα 11.3.3: Εκπαιδευτικό επίπεδο δείγματος

Διάγραμμα 11.3.4: Ιδιότητα δείγματος

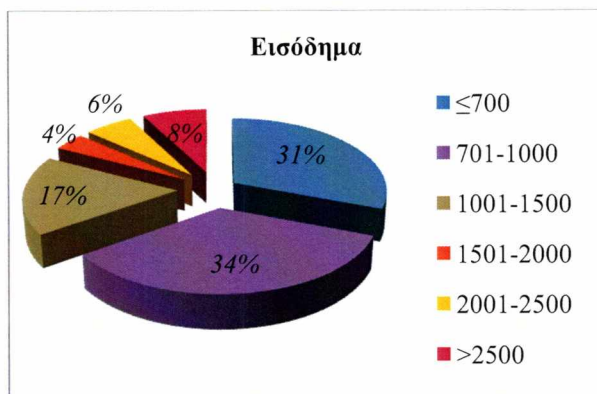
Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Το εκπαιδευτικό επίπεδο των επισκεπτών του νησιού παρουσιάζει μια εντελώς διαφορετική κατανομή από αυτή των κατοίκων. Η κατώτερη εκπαίδευση του δείγματος είναι το Γυμνάσιο με το 56% να έχει προχωρήσει πέρα από την βασική εκπαίδευση και ένα επιπλέον 19% να κατέχει μεταπτυχιακό ή διδακτορικό. Το μεγαλύτερο ποσοστό στην απασχόληση συγκεντρώνεται στην ιδιότητα του δημόσιου υπαλλήλου και με μικρή διαφορά ακολουθεί αυτή του ελεύθερου επαγγελματία. Με παρόμοια ποσοστά παρουσιάζονται οι ιδιότητες φοιτητής (11%), άνεργος (10%), συνταξιούχος (9%) και ιδιωτικός υπάλληλος (8%).

Σε σχέση με τους μόνιμους κατοίκους το εισοδηματικό επίπεδο των επισκεπτών παρουσιάζεται πιο υψηλό. Η χαμηλότερη εισοδηματική κατηγορία συνεχίζει να

καταλαμβάνει υψηλή θέση με ποσοστό 31% αλλά σε αντίθεση με τους μόνιμους κατοίκους η πλειοψηφία του δείγματος έχει τουλάχιστον μηνιαίο μισθό ίσο με 701 €.

Διάγραμμα 11.3.5: Εισοδηματικό επίπεδο δείγματος

Διάγραμμα 11.3.6: Περιοχή διαμονής εντός Σαμοθράκης

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Όπως προκύπτει από το διάγραμμα 11.3.6 κύρια περιοχή διαμονής εντός του νησιού για το δείγμα αποτελεί η Χώρα με μεγάλη διαφορά από τον αμέσως επόμενο προορισμό που είναι τα Θέρμα. Το καλοκαίρι βέβαια τα ποσοστά αναμένεται να διαφοροποιούνται καθώς στην Χώρα¹⁵ μένουν κυρίως σε ιδιόκτητη κατοικία ή φιλοξενούνται, ενώ οι υπόλοιποι προορισμοί (με εξαίρεση τα Αλώνια) διαθέτουν πλήθος επιλογών διαμονής τουριστών.

Διάγραμμα 11.3.7: Συχνότητα επίσκεψης

Διάγραμμα 11.3.8: Κύριος λόγος επίσκεψης

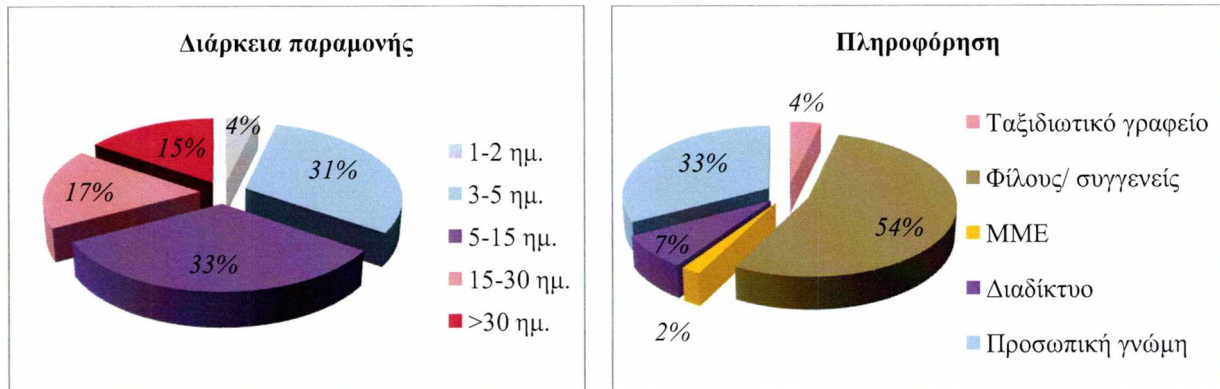
Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Ο κύριος λόγος επίσκεψης του νησιού από το δείγμα είναι οι διακοπές με ποσοστό 46% με επίσης καθοριστικό παράγοντα την επίσκεψη σε φίλους και συγγενείς. Μικρότερο ποσοστό καταλαμβάνουν επαγγελματικοί λόγοι με τους ιατρικούς λόγους και την συμμετοχή σε κάποια συγκεκριμένη εκδήλωση να μην αποτελούν βασικό λόγο για κανένα στοιχείο του δείγματος. Η συχνότητα επίσκεψης με την υψηλότερη εμφάνιση

¹⁵ Διαθέτει μόνο δυο μικρής χωρητικότητας χώρους διαμονής τουριστών

είναι 1-2 φορές τον χρόνο. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι ότι, σύμφωνα πάντα με το διάγραμμα 11.3.7, το 65% του δείγματος επισκέπτεται κάθε χρόνο το νησί, αποτελεί δηλαδή σταθερό επισκέπτη και αναπτύσσει δεσμούς με τον χώρο και τους κατοίκους αυτού.

Διάγραμμα 11.3.9: Διάρκεια διαμονής στο νησί **Διάγραμμα 11.3.10:** Πηγές πληροφόρησης για τον προορισμό

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

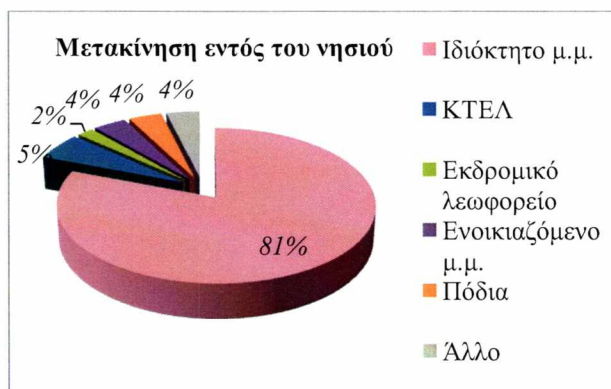
Σε ένα ποσοστό της τάξης του 68% οι επισκέπτες παραμένουν στο νησί μέχρι 15 ημέρες, με το μεγαλύτερο ποσοστό να συγκεντρώνεται μεταξύ των 5 και 15 ημερών. Σημαντικό μέρος τουριστών βέβαια παραμένουν στο νησί συνολικά πάνω από 15 μέρες ή ένα μήνα. Για τις πηγές πληροφόρησης για το νησί προκύπτει ότι κυρίαρχη πηγή είναι οι συστάσεις του φιλικού και συγγενικού περιβάλλοντος των επισκεπτών και εν συνεχεία η προσωπική γνώμη των ίδιων των επισκεπτών, γεγονός που δικαιολογείται από την συμμετοχή στα ερωτηματολόγια ατόμων καταγωγής της ευρύτερης περιοχής της Σαμοθράκης (δηλαδή της περιφέρειας Αν. Μακεδονίας & Θράκης) αλλά και από την ίδια την Σαμοθράκη.

Οι περισσότεροι από τους ερωτηθέντες τουρίστες επισκέπτονται την Σαμοθράκη με την οικογένειά τους. Το νησί ακόμα προτιμάται για διακοπές με τους φίλους, όπως προκύπτει σε ένα ποσοστό 27% (διάγραμμα 11.3.11). Για τις εσωτερικές μετακινήσεις (εντός του νησιού) προτιμάται σε ένα ποσοστό 81% το ιδιόκτητο μέσο μεταφοράς. Την δεύτερη θέση καταλαμβάνει με ένα ιδιαίτερα χαμηλό ποσοστό (5%) το ΚΤΕΛ και με μικρή διαφορά ακολουθούν η πεζή μετακίνηση, το ενοικιαζόμενο μεταφορικό μέσο και το οτοστόπ. Η καλοκαιρινή τουριστική περίοδος παρουσιάζει μια διαφοροποιημένη εικόνα εφόσον διατηρείται υψηλό το επίπεδο των ιδιόκτητων οχημάτων αλλά αυξάνονται και τα ποσοστά μετακίνησης με ΚΤΕΛ, οτοστόπ, πόδια και ενοικιαζόμενα μέσα.

Διάγραμμα 11.3.11: Τρόπος επίσκεψης

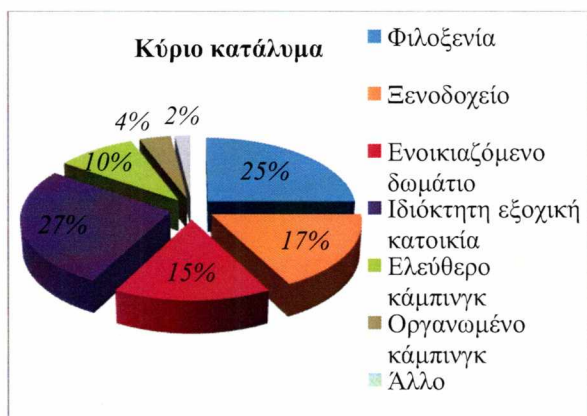
Διάγραμμα 11.3.12: Μετακίνηση εντός του νησιού

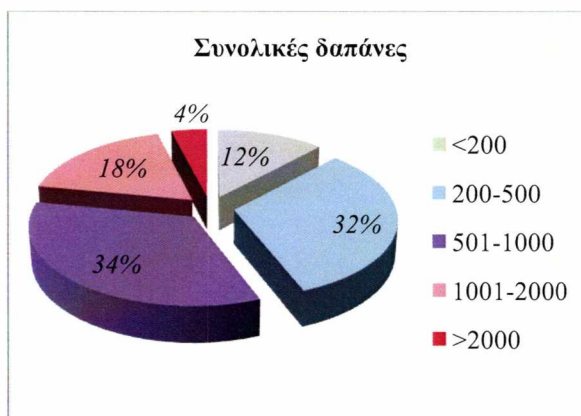
Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Στην ερώτηση για το κύριο κατάλυμα υπήρξε ποικιλία απαντήσεων. Τα δύο κυριότερα καταλύματα, όπως προκύπτουν από το διάγραμμα 11.3.13, είναι η ιδιόκτητη κατοικία και η φιλοξενία. Κοινό σημείο και των δύο ειδών διαμονής είναι ότι δεν υπάρχει άμεση εισροή χρημάτων στην οικονομία αλλά έμμεση με τις δραστηριότητες που επιλέγουν οι τουρίστες να πραγματοποιήσουν. Αμέσως μετά ακολουθούν τα ξενοδοχεία, τα ενοικιαζόμενα δωμάτια και τα κάμπινγκ (ελεύθερο και οργανωμένο) με μικρές διαφορές.

Διάγραμμα 11.3.13: Κύριο κατάλυμα

Διάγραμμα 11.3.14: Συνολικές δαπάνες

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Οι συνολικές δαπάνες εκτιμώνται σε ένα ποσοστό 34% μεταξύ 500 και 1000 € με ένα σχετικά μέτριο ποσοστό 22% να ξεπερνά τα 1000 € σε έξοδα. Αν συνυπολογίσουμε ότι η πλειοψηφία των επισκεπτών παραμένει στο νησί έως 15 μέρες καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι οι συνολικές δαπάνες των επισκεπτών είναι ικανοποιητικές αλλά έχουν περιθώρια αύξησης. Οι τρόποι μεγιστοποίησης των δαπανών των τουριστών με παράλληλη πάντα μεγιστοποίηση της ικανοποίησης από το τουριστικό προϊόν διερευνώνται σε επόμενο στάδιο.

Σημαντική εισροή από την έρευνα πεδίου αποτελεί η επισκεψιμότητα των αξιοθέατων της Σαμοθράκης. Η γνώση των αξιοθέατων που επισκέφτηκαν οι τουρίστες δηλώνει αφενός κάποια χαρακτηριστικά για τους ίδιους όπως οι προτιμήσεις και τα ενδιαφέροντά τους και αφετέρου ποιά αξιοθέατα είναι πιο γνωστά ή εύκολα προσβάσιμα από τους ενδιαφερόμενους. Στο διάγραμμα 11.3.15 παρατίθενται τα αποτελέσματα της έρευνας πεδίου σχετικά με την επισκεψιμότητα των αξιοθέατων και προκύπτει ότι πρώτη σε επισκεψιμότητα έρχεται η πρωτεύουσα του νησιού, ο παραδοσιακός οικισμός της Χώρας και το κάστρο, ακολουθεί το Ιερό των Μεγάλων Θεών και οι Καταρράκτες του Φονιά. Οι διαφορές των μεγεθών (επισκεψιμότητας) δεν είναι ιδιαίτερα σημαντικές αλλά αν προχωρούσαμε σε μια «μετάφραση» των αποτελεσμάτων αυτή ίσως να ήταν ότι πρώτη προτίμηση αποτελούν τα σύγχρονα πολιτιστικά δρώμενα και η αρχιτεκτονική, ακολουθεί η ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά του τόπου και το φυσικό περιβάλλον. Ακόμα, εντοπίζονται αξιοθέατα τα οποία έχουν χαμηλή επισκεψιμότητα και χρίζουν κινήσεων προβολής και ενσωμάτωσης στο τουριστικό προϊόν. Τέτοια είναι το στασίδι του Απ. Παύλου, το Μοναστήρι του Χριστού και το Μοναστήρι του Αγ. Αθανασίου που αξίζει να τα επισκεφτεί κάποιος και μπορούν να τροφοδοτήσουν την ανάπτυξη του θρησκευτικού τουρισμού.

Διάγραμμα 11.3.15: Επισκεψιμότητα των αξιοθέατων της Σαμοθράκης

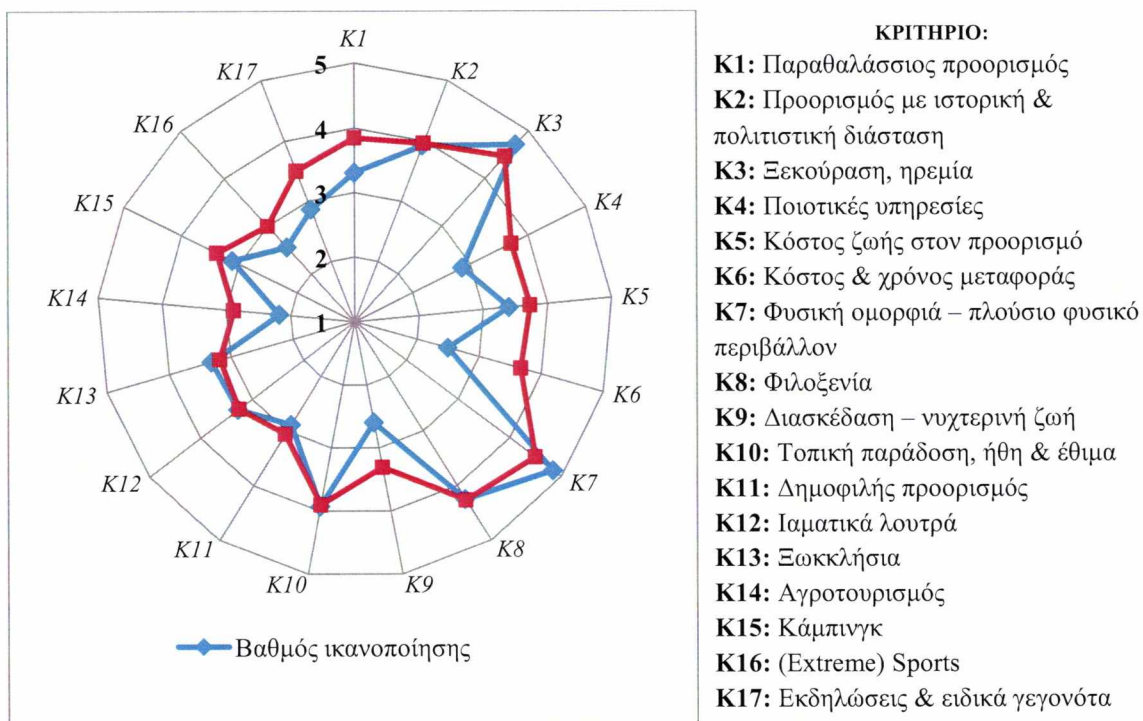

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Ένα ακόμα αναμενόμενο συμπέρασμα που προέκυψε από την ανάλυση των ερωτηματολογίων συσχετίζει τον αριθμό των αξιοθέατων που επισκέπτονται οι τουρίστες καθώς και τις δραστηριότητες που επιλέγουν με την οικονομική τους κατάσταση. Συνεπώς μεγαλύτερο εισόδημα συνεπάγεται περισσότερες επιλογές και δραστηριότητες.

Όπως και στα ερωτηματολόγια των μόνιμων κατοίκων του νησιού επιχειρείται η αξιολόγηση 17 κριτηρίων επιλογής ενός προορισμού από τους τουρίστες και ο βαθμός ικανοποίησής τους στην Σαμοθράκη. Οι παράγοντες που χρησιμοποιήθηκαν για τους κατοίκους ήταν 13 μιας και στην περίπτωση των επισκεπτών επιδιώκεται περαιτέρω αξιολόγηση των επιμέρους δραστηριοτήτων που μπορούν να πραγματοποιήσουν στο νησί. Έτσι ο παράγοντας «δραστηριότητες που μπορεί να πραγματοποιήσει ο επισκέπτης στο νησί» αναλύεται σε έξι κριτήρια K12 – K17. Η βαθμολόγηση παραμένει ίδια με την προηγούμενη περίπτωση και στόχος του διαγράμματος είναι η συσχέτιση του τουριστικού προϊόντος του νησιού με τις επιθυμίες και τα ενδιαφέροντα των επισκεπτών.

Διάγραμμα 11.3.16: Αξιολόγηση κριτηρίων επιλογής ενός προορισμού από τους τουρίστες και βαθμός ικανοποίησής τους στο νησί

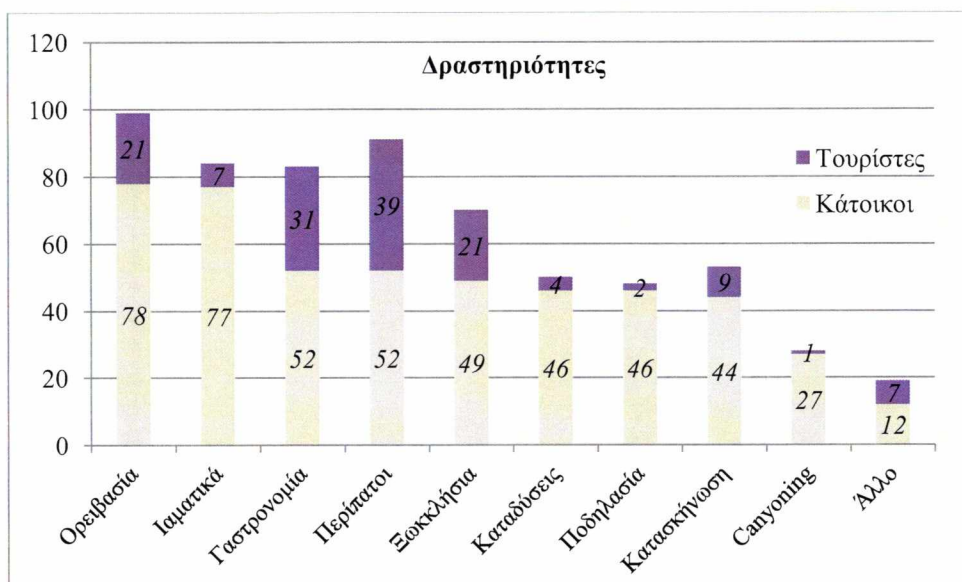
Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Ο βαθμός ικανοποίησης των επισκεπτών ξεπερνά την σημασία επιλογής ενός προορισμού σε τρία κριτήρια. Το ένα από αυτά είναι η φυσική ομορφιά και το πλούσιο φυσικό περιβάλλον, το δεύτερο είναι η ξεκούραση και ηρεμία και τελευταίο τα ξωκκλήσια. Σχεδόν ίδια αξία δίνεται στην σημασία και την ικανοποίηση των κριτηρίων της ιστορίας και του πολιτισμού, της φιλοξενίας, της τοπικής παράδοσης, της φήμης του προορισμού και των ιαματικών λουτρών. Τα κριτήρια που σε σχέση με τα ιδανικά των τουριστών υστερεί το νησί είναι: ο παραθαλάσσιος χαρακτήρας, η ποιότητα των υπηρεσιών, το κόστος ζωής και περισσότερο το κόστος και ο χρόνος μεταφοράς προς το νησί και στο

νησί, η νυχτερινή ζωή, ο αγροτουρισμός, τα κάμπινγκ, τα σπορ και οι εκδηλώσεις και τα ειδικά γεγονότα. Οι μεγαλύτερες αποκλίσεις εντοπίζονται στην ποιότητα των υπηρεσιών, το κόστος και χρόνο μεταφοράς και στον αγροτουρισμό (που δεν είναι ανεπτυγμένος στο νησί), γεγονός που θέτει ως προτεραιότητα τα κριτήρια αυτά.

Από το σημείο αυτό προτιμήθηκε να παρουσιαστούν παράλληλα τα αποτελέσματα των ερωτηματολογίων των μόνιμων κατοίκων και των τουριστών. Με τον τρόπο αυτό γίνεται σαφής η συμβολή κάθε δείγματος στο τελικό αποτέλεσμα κάθε διαγράμματος και μπορούν να αντιπαραβληθούν οι δυο οπτικές θέασης του κάθε ζητούμενου.

Διάγραμμα 11.3.17: Κύριες δραστηριότητες των μόνιμων κατοίκων και των τουριστών

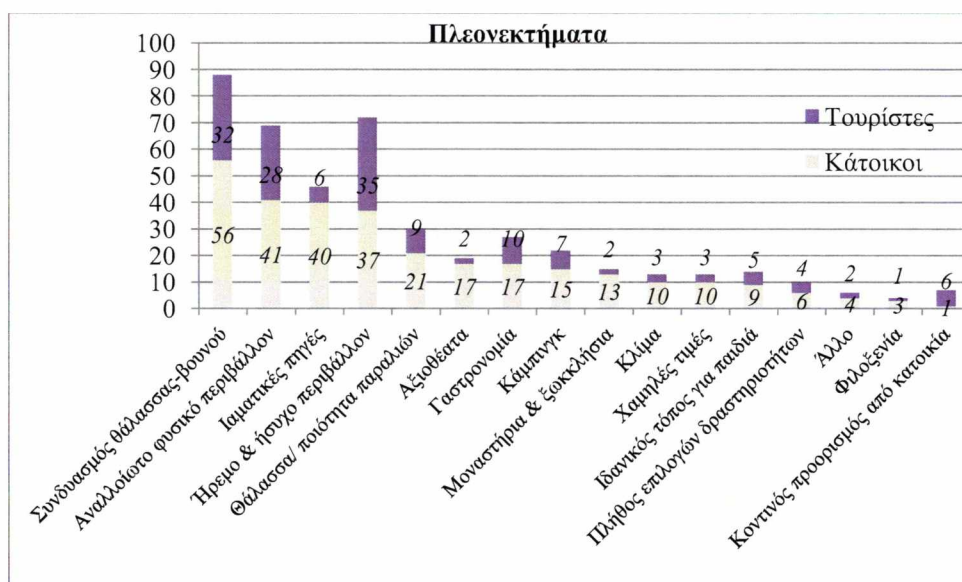
Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Η δραστηριότητα που συγκεντρώνει το μεγαλύτερο πλήθος συνολικά του δείγματος είναι η ορειβασία με καθοριστική την συμβολή του μόνιμου πληθυσμού στο τελικό αποτέλεσμα. Με βάσει τους τουρίστες στην δεύτερη θέση βρίσκονται οι περίπατοι και ακολουθούν τα ιαματικά λουτρά (με σχεδόν αποκλειστική επιλογή από τους κατοίκους), η γαστρονομία, τα ξωκκλήσια και η κατασκήνωση. Στην επιλογή «άλλο» προστέθηκαν η βαρκάδα, το ψάρεμα, το κολύμπι και το τένις από τους τουρίστες ενώ από τους κατοίκους το ψάρεμα, η ραπελ, το θέατρο, διάφορες μουσικές εκδηλώσεις, party, αγροτουρισμός και βιωματικός τουρισμός.

Κοινή ερώτηση για τους κατοίκους και τους τουρίστες αποτέλεσε ποιά θεωρούν τα πιο σημαντικά πλεονεκτήματα της Σαμοθράκης. Με στόχο την εύρεση των πιο σημαντικών και όχι όλων των δυνητικών ή υπαρκτών σε μικρότερο βαθμό πλεονεκτημάτων προστέθηκε ο περιορισμός των τριών απαντήσεων, οπότε παρατίθενται τα βασικότερα

πλεονεκτήματα κατά την άποψη των ερωτώμενων. Για τους κατοίκους του νησιού ως κυρίαρχο πλεονέκτημα προκύπτει ο συνδυασμός θάλασσας και βουνού που προσφέρεται ενώ ακολουθούν με μικρές μεταξύ τους διαφορές το αναλλοίωτο φυσικό περιβάλλον, οι ιαματικές πηγές και το ήρεμο και ήσυχο περιβάλλον. Η πλειοψηφία των τουριστών καταλήγει στο ήρεμο και ήσυχο περιβάλλον ως βασικό πλεονέκτημα του τουριστικού προϊόντος του νησιού και ακολουθεί ο συνδυασμός θάλασσας και βουνού, το αναλλοίωτο φυσικό περιβάλλον και με μικρότερη συχνότητα η γαστρονομία. Συνολικά προκύπτει ως σημαντικότερο πλεονέκτημα ο συνδυασμός θάλασσας και βουνού. Αμέσως μετά εμφανίζεται το ήρεμο και ήσυχο περιβάλλον και στην τρίτη θέση το αναλλοίωτο φυσικό περιβάλλον. Σημαντικά μεγέθη συγκεντρώνουν επίσης οι ιαματικές πηγές, η θάλασσα και η ποιότητα των παραλιών και η γαστρονομία. Στην απάντηση «άλλο» από τους κατοίκους συμπεριλήφθηκαν τα αρχαιολογικά και η ιστορία του νησιού και από τους τουρίστες η ύπαρξη φίλων και συγγενών στο νησί και ο καθαρός ουρανός.

Διάγραμμα 11.3.18: Τα βασικά πλεονεκτήματα του νησιού

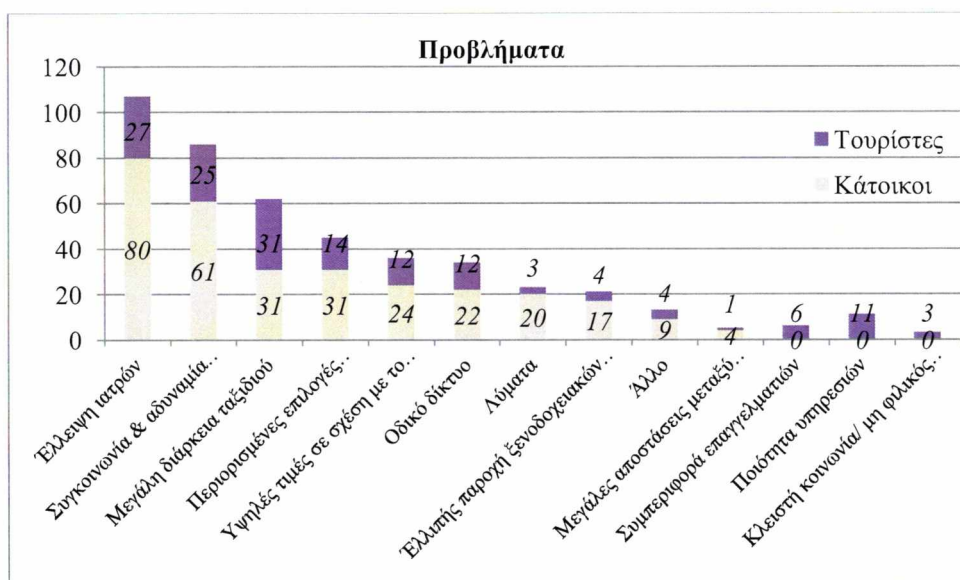

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Στην ίδια λογική με την παραπάνω ερώτηση πραγματοποιήθηκε αξιολόγηση των βασικότερων προβλημάτων που καλείται να αντιμετωπίσει η Σαμοθράκη. Ορισμένα από τα προβλήματα, όπως η έλλειψη ιατρών, δεν σχετίζονται άμεσα με το τουριστικό προϊόν αλλά δυνητικά το επηρεάζουν εφόσον η έλλειψη ιατρών, ιδίως τους μήνες έντονης τουριστικής κίνησης, εντείνει το πρόβλημα για τους μόνιμους κατοίκους αλλά και τους τουρίστες σε περίπτωση ανάγκης. Και σε αυτή την περίπτωση χρησιμοποιήθηκε ως ανώτατο όριο αυτό των τριών απαντήσεων. Σύμφωνα με τους κατοίκους βασικό

πρόβλημα φαίνεται να είναι η έλλειψη ιατρών, σε ποσοστό 80%. Με σχετικά σημαντική διαφορά από το πρώτο πρόβλημα ακολουθεί η συγκοινωνία και η αδυναμία επικοινωνίας των επιμέρους προορισμών και στην τρίτη θέση με ίδια ποσοστά βρίσκονται η μεγάλη διάρκεια ταξιδιού και οι περιορισμένες επιλογές διασκέδασης. Για τους τουρίστες ως βασικό πρόβλημα εμφανίζεται η μεγάλη διάρκεια ταξιδιού και ακολουθεί χωρίς σπουδαία διαφορά η έλλειψη ιατρών και η συγκοινωνία και η αδυναμία επικοινωνίας των επιμέρους προορισμών. Οι επιλογές των τουριστών και των κατοίκων όσον αφορά στα θέματα που καλείται να αντιμετωπίσει το νησί παρουσιάζουν μια κοινή οπτική με αποτέλεσμα κυρίαρχο πρόβλημα να προκύπτει η έλλειψη ιατρών και εν συνεχεία τα προβλήματα συγκοινωνίας και η διάρκεια του ταξιδιού. Λοιπά μειονεκτήματα που εντοπίστηκαν είναι το κόστος μετάβασης στο νησί και το κόστος μεταφοράς εντός αυτού, η ελλιπής διαφήμιση του νησιού, οι περιορισμένες επιλογές απασχόλησης των παιδιών, η έλλειψη γλωσσομάθειας από τους συσχετιζόμενους με τον τουρισμό και η εν γένει χαμηλή ποιότητα του υπάρχοντος τουρισμού.

Διάγραμμα 11.3.19: Τα βασικά προβλήματα του νησιού

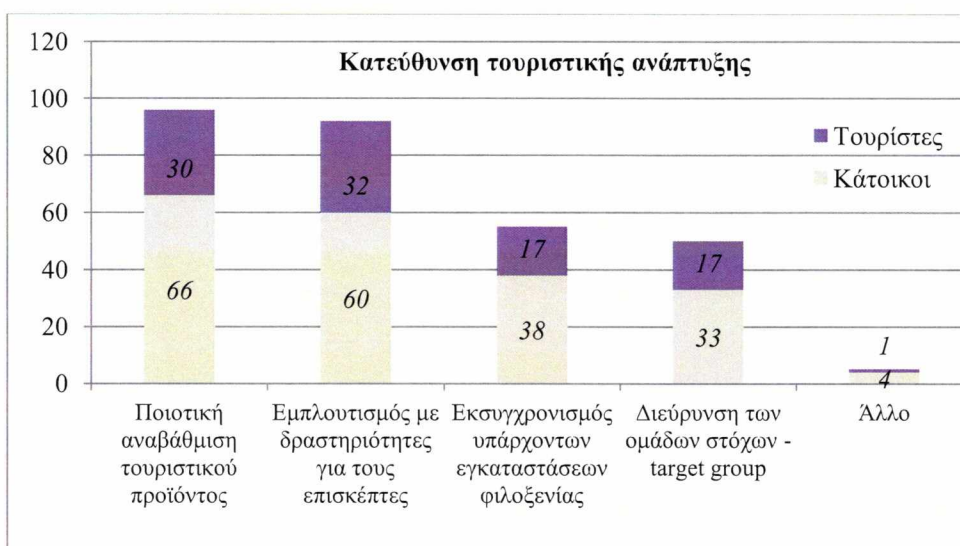

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Έχοντας καταλήξει στα βασικά πλεονεκτήματα και προβλήματα που σχετίζονται με το τουριστικό προϊόν της Σαμοθράκης επόμενη ερώτηση αποτελεί η, κατά την γνώμη των τουριστών και των κατοίκων, επιθυμητή κατεύθυνση τουριστικής ανάπτυξης. Στην συγκεκριμένη ερώτηση δεν τίθεται το όριο των τριών απαντήσεων όπως στις δύο προηγούμενες. Πρώτη στις προτιμήσεις κατεύθυνση έρχεται αυτή για ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος και δεύτερη με ελάχιστη διαφορά αυτή για

εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος με δραστηριότητες για τους τουρίστες και τους ντόπιους. Σημαντικό αριθμό συγκεντρώνουν και οι κατευθύνσεις για εκσυγχρονισμό των υπαρχόντων εγκαταστάσεων φιλοξενίας και την εύρεση και νέων target group. Κατευθύνσεις που προστέθηκαν από τους κατοίκους κυρίως αποτελούν η βιώσιμη ανάπτυξη και η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, η επίλυση συγκοινωνιακών θεμάτων και η βελτίωση των συνδέσεων και η δημιουργία ή βελτίωση των υποδομών στις παραλίες.

Διάγραμμα 11.3.20: Προτεινόμενη κατεύθυνση τουριστικής ανάπτυξης

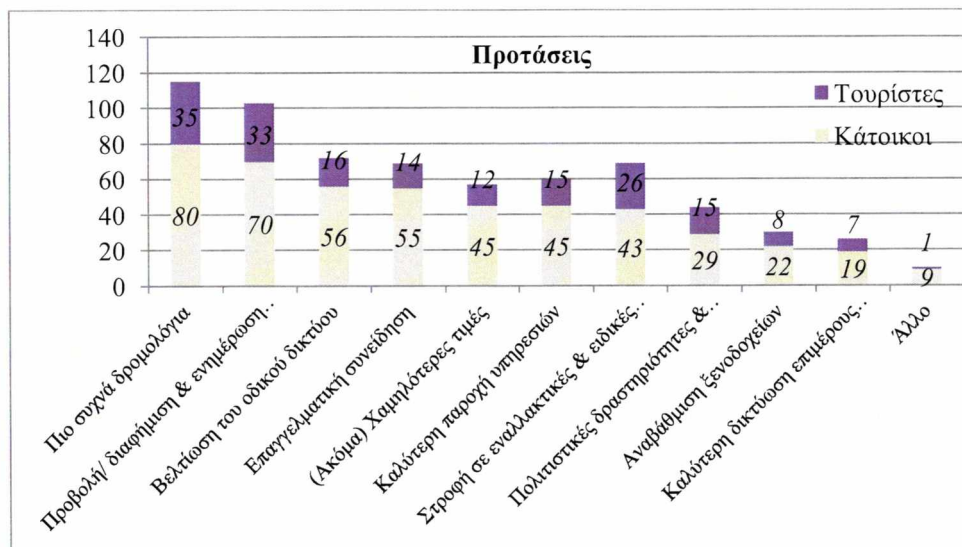

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Ακόμα πιο συγκεκριμένα στο διάγραμμα 11.3.21 παρουσιάζονται οι δράσεις που θεωρούν οι κάτοικοι και οι τουρίστες κατάλληλες για την ανάπτυξη του τουρισμού του νησιού. Παρατηρείται γενικά μια ταύτιση απόψεων μεταξύ κατοίκων και επισκεπτών με κυρίαρχη δράση την πιο συχνή συγκοινωνία του νησιού με το εξωτερικό περιβάλλον και έπεται η προβολή του νησιού και η ενημέρωση για τα αξιοθέατα της περιοχής. Επόμενη δράση που τυγχάνει κοινής αποδοχής από τους τουρίστες και τους κατοίκους είναι η βελτίωση του οδικού δικτύου του νησιού και ενίσχυση της επαγγελματικής συνείδησης στον τουριστικό τομέα. Η δράση που βρίσκεται στην επόμενη θέση είναι η στροφή σε εναλλακτικές και ειδικές μορφές τουρισμού. Η συμβολή των τουριστών στην συγκεκριμένη δράση είναι μεγαλύτερη, γεγονός που αιτιολογείται από την άποψη των κατοίκων ότι το νησί έχει ήδη βασίσει την τουριστική του ανάπτυξη σε ένα τέτοιο πρότυπο. Στην επιλογή «άλλο» συμπληρώθηκε η σύνδεση του νησιού και με άλλα λιμάνια, οι καλύτερες συγκοινωνίες, η μείωση της τιμής των εισιτηρίων για το πλοίο, η απόκτηση επαγγελματισμού μέσω σεμιναρίων και εκπαίδευσης και η αλλαγή ταυτότητας

του νησιού ώστε να σταματήσει να αποτελεί συνειρμικά προορισμό τουριστών του σακιδίου ή και εντός πολλών εισαγωγικών φρικιών.

Διάγραμμα 11.3.21: Προτεινόμενες δράσεις για την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος του νησιού

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

12. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ & ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

12.1. ΟΡΑΜΑ

Όπως προέκυψε και από την SWOT ανάλυση η Σαμοθράκη συγκεντρώνει πλήθος πλεονεκτημάτων όσον αφορά στους πόρους της περιοχής αλλά και μειονεκτημάτων σχετικών με τον τουριστικό σχεδιασμό. Αν συνυπολογίσουμε βέβαια τις ευκαιρίες και τις απειλές που εντοπίστηκαν θα παρατηρήσουμε ότι το ισοζύγιο γέρνει υπέρ των θετικών στοιχείων, καθιστώντας την ανάπτυξη τουρισμού στηριγμένου σε εναλλακτικές μορφές ιδιαίτερα ευνοϊκή.

Το όραμα που θεωρείται καταλληλότερο για το νησί και συμβαδίζει με το αναπτυξιακό όραμα (με το όραμα δηλ. του επιχειρησιακού προγράμματος Δ. Σαμοθράκης, 2012-15) είναι: «να καταστεί η Σαμοθράκη ο ιδανικός τουριστικός προορισμός για όσους αναζητούν εναλλακτικές και φιλικές προς το περιβάλλον μορφές τουρισμού». Με την παροχή ενός ιδιότυπου και ποιοτικού τουριστικού προϊόντος προστατεύεται το ανθρωπογενές και φυσικό περιβάλλον, αναπτύσσεται ο τουριστικός τομέας και οι τομείς με τους οποίους έχει δημιουργήσει συνέργειες με αποτέλεσμα να αυξάνεται η απασχόληση και να ελκύεται δυναμικός πληθυσμός στο νησί και για κατοικία.

12.2. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

Το όραμα που διαμορφώθηκε για την Σαμοθράκη αφορά στην ανάπτυξη μιας φιλικής προς το περιβάλλον μίξης οικονομικών και οικιστικών δραστηριοτήτων, η οποία θα διασφαλίζει την διατήρηση και ανάδειξη των συγκριτικών γεωγραφικών, φυσικών, παραγωγικών και πολιτιστικών πλεονεκτημάτων της περιοχής. Η εξειδίκευση του οράματος συντελεί στην διαμόρφωση των ακόλουθων στόχων και επιμέρους δράσεων:

- Συγκράτηση - αύξηση του πληθυσμού και αναζωογόνησή του (με τον εμπλουτισμό με άτομα της δυναμικής τάξης δηλαδή ηλικίας 18-45 και με ικανοποιητικό μορφωτικό επίπεδο)
 - κατάρτιση και εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού
 - προώθηση προγραμμάτων εκπαίδευσης και πιστοποίησης απασχολούμενων σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού (πχ. Eco-Management and Audit Scheme- EMAS)
 - βελτίωση των υπηρεσιών περίθαλψης – κάλυψη των αναγκών σε προσωπικό κυρίως
 - αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες, στο πλαίσιο ιδίως του προγράμματος της «Κοινωνίας της Πληροφορίας»

- Άρση της γεωγραφικής απομόνωσης του νησιού (από άποψη συγκοινωνιών και από άποψη ελκυστικότητας και επενδυτικού ενδιαφέροντος)
 - βελτίωση της μεταφορικής σύνδεσης του νησιού με: α) την επέκταση και βελτίωση της λειτουργικότητας των υφιστάμενων υποδομών, β) τακτικότερα δρομολόγια
 - διεύρυνση της προσβασιμότητας σε υπηρεσίες οικονομικού ενδιαφέροντος
 - δημιουργία δικτύων (πχ. Σαμοθράκη – Λήμνος – Αλεξανδρούπολη ή Σαμοθράκη - Θάσος) και εδαφικών συνεργασιών με τις γειτονικές χώρες (Interreg)
 - εμπλουτισμός των δρομολογίων του αεροδρομίου της Αλεξανδρούπολης από και προς το εξωτερικό
 - βελτίωση του οδικού δικτύου του νησιού
- Η δημιουργία μιας σταθερής και πολυτομεακής οικονομικής βάσης που θα αξιοποιεί τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του νησιού για την απόκτηση ενός ξεχωριστού και εναλλακτικού χαρακτήρα μοντέλου οικονομικής και οικιστικής ανάπτυξης
 - υποστήριξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού
 - η συνεργασία μεταξύ δημόσιων υπηρεσιών, οικονομικών εταιρειών, μη κυβερνητικών οργανώσεων και ιδιωτικών φορέων
 - δημιουργία συνεργειών μεταξύ των τομέων του τουρισμού με τον πρωτογενή και δευτερογενή – αποφυγή μονοκαλλιέργειας και διάχυση αναπτυξιακού αποτελέσματος
 - ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, ιδίως της καινοτόμας
 - ολοκλήρωση χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού με στόχο την βέλτιστη οργάνωση στον χώρο των επιμέρους δραστηριοτήτων και την αποφυγή συγκρούσεων ή υποβάθμισης του εδάφους κ.α. πόρων λόγω υπερεκμετάλλευσης
 - ποιοτική αναβάθμιση τουριστικών και σχετικών με τον τουρισμό υπηρεσιών
 - ολοκληρωμένη και συντονισμένη προβολή του τουριστικού προϊόντος
 - προσέγγιση νέων αγορών (Κίνα, Τουρκία, Βουλγαρία, Ρωσία κ.α.)
 - υποστήριξη υφιστάμενων αγορών μέσω εμπλουτισμού των τουριστικών πακέτων
 - διοργάνωση ειδικών γεγονότων σε περιόδους πέρα της καλοκαιρινής
- Η προστασία, διατήρηση και ανάδειξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς και η αιεφορική χρήση των φυσικών πόρων
 - λήψη προληπτικών μέτρων για την προστασία των πόρων από αλλοίωση – περιβαλλοντικές υποδομές (όπως: βιοκλιματικός σχεδιασμός, αντιπλημμυρικά, πυροπροστασία χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας & καινοτόμων μεθόδων διαχείρισης των απορριμμάτων και των λυμάτων κ.α.)

- προστασία και με φειδώ χρήση των φυσικών πόρων – αειφόρος τουρισμός¹⁶,
- να τεθούν και τηρηθούν κατάλληλοι όροι για την ένταξη κτιριακών και λοιπών εγκαταστάσεων στο τοπίο, με σεβασμό στο φυσικό περιβάλλον και την αρχιτεκτονική φυσιογνωμία του νησιού
- προσδιορισμός δεικτών παρακολούθησης των οικονομικών και περιβαλλοντικών συνιστωσών ώστε να μην ξεπερνιούνται τα κατώτατα όρια της φέρουσας ικανότητας (ιδίως σε περιοχές όπως η παραλιακή ζώνη, οι δασικές εκτάσεις και οι λοιπές προστατευόμενες περιοχές)
- διατήρηση και προβολή της τοπικής ταυτότητας και παράδοσης
- επανάχρηση αξιόλογων κτιρίων ή εγκαταστάσεων
- διεύρυνση της χρήσης ΤΠΕ για την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών και την βελτίωση της αποτελεσματικότητας αυτών
- δημιουργία info-point με την χρήση καινοτόμων διαδραστικών συστημάτων (όπως στο Ηράκλειο βλ. http://www.citybranding.gr/2015/06/blog-post_4.html?spref=fb)
- ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών, όπως η δημιουργία ενός μουσείου για τα πετρώματα της Σαμοθράκης, την αγροτική ζωή του νησιού και τα διάφορα βότανα και φυτά
- αποτύπωση ορειβατικών διαδρομών και διαμόρφωση μονοπατιών
- Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση έργων - υποδομών και δραστηριοτήτων σύμφωνα με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης
 - η αξιοποίηση καλών πρακτικών που διασφαλίζουν το βέλτιστο αποτέλεσμα με το ελάχιστο (περιβαλλοντικό, οικονομικό, κοινωνικό) κόστος
 - βελτίωση των υφιστάμενων υποδομών μεταφοράς (ενταγμένες στο ΕΣΠΑ)
 - μελέτες για την δυνατότητα δημιουργίας υποδομών όπως αεροδρόμιο, υδατοδρόμιο
 - αναγέννηση της ευρύτερης περιοχής του λιμένα Καμαριώτισσας
 - διευκόλυνση προσβασιμότητας & δημιουργία δικτύων σύνδεσης των επιμέρους πόρων
 - ανάπτυξη τουριστικών υποδομών εναλλακτικού τουρισμού, όπου κρίνεται αναγκαίο
 - ποιοτική αναβάθμιση των κάμπινγκ
 - αξιοποίηση του γεωθερμικού πεδίου

¹⁶ Ο αειφόρος τουρισμός, ορίζεται από την UNESCO ως «ο τουρισμός που σέβεται τόσο τον τοπικό πληθυσμό και τον ταξιδιώτη, όσο την πολιτιστική κληρονομιά και το περιβάλλον»

12.3. ΣΕΝΑΡΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Το κυριότερο ζήτημα που καλείται να διευθετηθεί με στόχο την τουριστική ανάπτυξη του νησιού αποτελεί η άρση της απομόνωσης. Κρίσιμα ζητήματα αποτελούν ακόμα οι υποβαθμισμένες υποδομές ή η παντελής έλλειψη αυτών, η έντονη εποχικότητα του τουρισμού και η ποιότητα του τουριστικού προϊόντος. Για την επίτευξη του επιθυμητού αποτελέσματος κρίνεται απαραίτητη μια σειρά από ενέργειες – δράσεις όπως: 1) η βελτίωση της ακτοποιοϊκής σύνδεσης του νησιού ως προς την συχνότητα των δρομολογίων, τις τιμές των ναύλων και τους λιμένες που επικοινωνεί, 2) η δημιουργία των απαραίτητων μελετών και εν συνεχεία υποδομών: α) μεταφοράς δηλ. βελτίωση του υφιστάμενου οδικού δικτύου και δημιουργία νέων συνδετήριων οδών όπου κρίνεται αναγκαίο, β) περιβαλλοντικής πρόληψης, προστασίας και παρακολούθησης και γ) πολιτισμικές υποδομές, 3) σχεδιασμός χρήσεων γης για την αποφυγή της άναρχης ανάπτυξης του τουρισμού και την γενικότερη διευθέτηση των δραστηριοτήτων στο χώρο, 4) πρόβλεψη για επενδυτικά κίνητρα, ενσωμάτωση των ΤΠΕ και ποιοτική αναβάθμιση του υφιστάμενου τουριστικού προϊόντος.

Στην προσπάθεια πρόβλεψης των αποτελεσμάτων των παρεμβάσεων στην περιοχή αναλύονται δύο σενάρια πέρα από το αναμενόμενο και επιδιωκόμενο. Το πρώτο είναι το βέλτιστο σενάριο και το δεύτερο το χειρίστο και πρόκειται ουσιαστικά για μια υπερβολική παρουσίαση των καταστάσεων με απώτερο στόχο τον προσδιορισμό των κινήσεων που πρέπει να γίνουν για την εξάλειψη των δυνάμεων που οδηγούν στο χειρίστο σενάριο και την μεγιστοποίηση αυτών που συμβάλλουν στην επίτευξη του βέλτιστου.

1^ο σενάριο – βέλτιστο – Σαμοθράκη, διεθνής εναλλακτικός τουριστικός προορισμός:

Περιγραφή: Η Σαμοθράκη είναι ευρέως γνωστή μέσω του αγάλματος της Νίκης της Σαμοθράκης. Παρόλα αυτά το σενάριο αναφέρεται στην συνειρμική δημιουργία μιας συγκεκριμένης εικόνας – ταυτότητας, χωρικά προσδιορισμένης σε συνδυασμό με τον εναλλακτικό τουρισμό στο νησί. Η συγκεκριμένη εικόνα θα οδηγήσει σε προσέλκυση τουριστών¹⁷ και στην ανάπτυξη της Σαμοθράκης. Μια ανάπτυξη οικονομική κυρίως με αντίκτυπο στην κοινωνική ζωή μέσω της αύξησης της απασχόλησης και της βελτίωσης της ποιότητας ζωής των κατοίκων με την αναβάθμιση του οικιστικού δικτύου και του υπαιθρου χώρου.

¹⁷ Στο μέγιστο δυνατό βαθμό (συνδυασμού πλήθους και κέρδους) χωρίς να ξεπερνιέται η φέρουσα ικανότητα.

Σε μια σύντομη περιγραφή η λογιστική που μας οδηγεί στο παραπάνω αποτέλεσμα αναλύεται σε δυο συνιστώσες. Η πρώτη αφορά την δημιουργία των απαραίτητων υποδομών και ιδιαιτέρως στην αναβάθμιση του λιμένα της Σαμοθράκης από άποψη τεχνική, αισθητική, ποιοτική και όσον αφορά την αύξηση των δρομολογίων και των συνδέσεων. Έτσι, ο λιμένας γίνεται πιο ελκυστικός και καταφέρνει να αυξήσει την κίνησή του. Η αύξηση των επισκεπτών σε συνδυασμό με μια επιτυχημένη ανάπλαση στο παραλιακό μέτωπο αυξάνουν την ελκυστικότητα του προορισμού. Ταυτόχρονα πραγματοποιούνται τα απαραίτητα έργα για την βελτίωση του οδικού δικτύου με την ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών φιλικών προς το περιβάλλον. Η δεύτερη συνιστώσα αφορά τις σχέσεις που δημιουργούνται μεταξύ των επισκεπτών και των κατοίκων και του τόπου γενικότερα. Η αποκόμιση θετικών εμπειριών από το νησί συντελεί αφενός στην θεμελίωση σταθερών σχέσεων μεταξύ των τουριστών και του νησιού, που το επιλέγουν για τις διακοπές τους σε ετήσια βάση, και αφετέρου στην περεταίρω προβολή του νησιού και την προσέλκυση τουριστών στο νησί όλο το χρόνο.

Διαχρονικά η διατήρηση και αναβάθμιση της εικόνας που αναφέρθηκε και παραπάνω του νησιού θα οδηγήσει πέρα από την οικονομική ανάπτυξη σε αύξηση του πληθυσμού και στην μετάβαση σε ένα οικιστικό δίκτυο με χρήση ΤΠΕ και έξυπνων συστημάτων, σε θέματα περιβαλλοντικού σχεδιασμού, πολιτιστικών ζητημάτων και διαχείρισης κοινωνικών εφαρμογών και δημόσιων υπηρεσιών.

Θετικές δυνάμεις: Οι παράγοντες που συμβάλουν στην επίτευξη του σεναρίου ονομάζονται θετικές δυνάμεις. Τέτοιες είναι: οι τοπικές παραδόσεις και αξίες, όπως αυτές της φιλοξενίας, οι αναπτυξιακοί νόμοι με τις δυνατότητες χρηματοδότησης που παρέχουν και η δυνατότητα χρηματοδότησης μέσω ευρωπαϊκών πόρων, η ενεργός συμμετοχή των κατοίκων και των φορέων στην διαμόρφωση και επίτευξη του σεναρίου, η κάλυψη ευρείας γκάμας αναγκών και συνεπώς κάλυψη μεγάλου τμήματος της αγοράς, ο καταλληλότερος συνδυασμός κόστους και αποδοτικότητας, οι συντονισμένες οργανωτικές δομές, οι εφαρμοσμένες πρακτικές άλλων περιοχών ως προωθητικές ή ως αντιπαράδειγμα και γεγονότα όπως οι δημιουργικές δράσεις φορέων και συλλόγων.

Δράσεις: Οι δράσεις που θα μεγιστοποιήσουν τις θετικές δυνάμεις είναι: η διαμόρφωση, διατήρηση και προβολή της πολιτιστικής ταυτότητας της Σαμοθράκης με την ταυτόχρονη ανάδειξη των θετικών αξιών, η αξιοποίηση των αναπτυξιακών νόμων για μεγιστοποίηση του κέρδους, η τήρηση των προδιαγραφών για την ένταξη των έργων σε προγράμματα τύπου ΕΣΠΑ και η εύρεση επιπλέον τρόπων χρηματοδότησης, οι διάφορες δράσεις -

παιχνίδια συμμετοχικού σχεδιασμού - φόρουμ για την αναζωπύρωση των πολιτών και των συλλόγων, η δημιουργία ενός συλλογικού οράματος που να ικανοποιεί τις υπάρχουσες επιθυμίες και ανάγκες και η δημιουργία ενός ενιαίου φορέα διαχείρισης του τουρισμού (που θα αναλάβει την δημιουργία πλατφόρμας παρακολούθησης, την συλλογή δεδομένων, την λήψη αποφάσεων και τον συντονισμό των δράσεων που σχετίζονται με τον τουρισμό), η αξιοποίηση υπαρχουσών εισροών από το ερευνητικό πεδίο, η αξιοποίηση της πείρας των φορέων και των πρωτοποριακών και πρωτότυπων ιδεών, η προώθηση της ανταλλαγής ιδεών στα πλαίσια μιας γενικότερης διακυβέρνησης, η χρήση των ΤΠΕ και η στήριξη καινοτόμων επενδυτικών πρωτοβουλιών και τέλος η ενίσχυση των υφιστάμενων και η δημιουργία νέων φορέων και συλλόγων.

2^ο σενάριο – δυσοίωνα – Σαμοθράκη, ένας τόπος υποβαθμισμένος με υψηλές ροές φυγής κατοίκων:

Περιγραφή: Ένα τέτοιο σενάριο θα μπορούσε να βασιστεί κάλλιστα σε ακραίες (αν και όχι απίθανες) υποθέσεις όπως οι φυσικές καταστροφές, η κατάρρευση του εθνικού οικονομικού συστήματος ή μια τουρκική εισβολή. Παρόλα αυτά προτιμάται η παράθεση ενός σεναρίου επίσης απαισιόδοξου αλλά πιο ρεαλιστικού. Το συγκεκριμένο σενάριο ουσιαστικά μπορεί να παρουσιαστεί ως η φυσική εξέλιξη του νησιού σε περίπτωση που εξαλειφθούν οι ευκαιρίες και μείνουν ανεκμετάλλευτα τα πλεονεκτήματα του νησιού με παράλληλη επιδείνωση των προβλημάτων και επιπλέον ενεργοποίηση των κινδύνων. Αποτέλεσμα και αίτιο του σεναρίου αυτού σε έναν φαύλο κύκλο αποτελεί: 1) η έλλειψη χρηματικών πόρων με αποτέλεσμα την υποβάθμιση των τουριστικών πόρων όπως το περιβάλλον, το οποίο δεν προστατεύεται, ή οι υποδομές, οι οποίες υποβαθμίζονται και εν τέλει εγκαταλείπονται και 2) η πληθυσμιακή αποδυνάμωση του νησιού, χαρακτηριζόμενη από μαζική εγκατάλειψη του νησιού ιδίως από τις νεαρές ηλικίες με υψηλό μορφωτικό επίπεδο.

Αρνητικές δυνάμεις: Οι αρνητικές δυνάμεις που παίζουν καθοριστικό ρόλο στο σενάριο είναι: οι αυξημένες ανάγκες σε συνάρτηση με τους ελλειπείς πόρους, η γραφειοκρατία, ο μη ανταποδοτικός συνδυασμός κόστους και ποιότητας, η αρνητική στάση των κατοίκων, οι συγκρούσεις μεταξύ των φορέων και η μη συμμετοχή τους στο σχέδιο, η υπερεκμετάλλευση των πόρων και του χώρου με συνέπειες στο αποτέλεσμα και διάφορα απρόβλεπτα γεγονότα όπως η υποβάθμιση του περιβάλλοντος (αστικού και φυσικού) και η μείωση της ελκυστικότητας της περιοχής.

Δράσεις: Για την αντιμετώπιση/ εξάλειψη των αρνητικών δυνάμεων προτείνονται: η σύναψη προγραμματικής σύμβασης μεταξύ των φορέων και η εύρεση εναλλακτικών πηγών χρηματοδότησης, η οργάνωση και τήρηση των ευρωπαϊκών και όχι μόνο προδιαγραφών, η διαφάνεια, η εύρεση της χρυσής τομής στο πρόγραμμα και η δημιουργία κινήτρων για την κοινή δράση για την υλοποίηση του προγράμματος ανάπτυξης, η ιεραρχική ικανοποίηση των αναγκών και η διαρκής αξιολόγηση των έργων, η εκπόνηση διαγωνισμών και η εν γένει χρήση αξιοκρατικών μέσων για την διεξαγωγή των επιμέρους δράσεων, η αξιοποίηση υπάρχουσών ερευνών και η χρήση νέων τεχνολογιών (ΤΠΕ), η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών και τέλος η ύπαρξη των αναγκαίων συμπληρωματικών μελετών (κυκλοφοριακών, περιβαλλοντικών κ.α.).

3^ο σενάριο – τελικό – Σαμοθράκη, ένας τόπος που ευημερεί στηριγμένος στις αρχές της αειφορίας:

Το πιθανότερο ενδεχόμενο για τη Σαμοθράκη θεωρείται η ανάπτυξη του νησιού (οικονομική και εν συνεχεία κοινωνική και περιβαλλοντική) μέσω της ανάπτυξης του εναλλακτικού τουρισμού του νησιού και παράλληλα του πρωτογενή και δευτερογενή τομέα, εφόσον υπάρχουν συνέργειες μεταξύ αυτών. Η εύρωστη οικονομική βάση θα συμβάλει στην παραγωγή θέσεων εργασίας, την αύξηση της απασχόλησης και την προσέλκυση νέου και καταρτισμένου πληθυσμού στο νησί. Επίσης, η οικονομική άνεση του Δήμου θα επηρεάσει την παραγωγή δημόσιων υποδομών και αναπτυξιακών και αισθητικών έργων που θα βελτιώσουν το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων, θα διευκολύνουν την καθημερινή ζωή και θα αυξήσουν την ελκυστικότητα της περιοχής. Η άνοδος της ελκυστικότητας σε συνδυασμό με μια ορθή προβολή θα εξασφαλίσει στο νησί μια συνεχή ζήτηση, απασχόληση και ανάπτυξη. Το πιο κρίσιμο σημείο του σεναρίου αποτελεί η διαμόρφωση ενός πλήρους τουριστικού προϊόντος που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της αγοράς και η χρηματοδότηση¹⁸ των ενεργειών που απαιτούνται για την υλοποίηση και προβολή του. Για την επίτευξη του σεναρίου οι δυνάμεις που δρουν είναι ένας συνδυασμός των αρνητικών και θετικών δυνάμεων που αναφέρθηκαν στα προηγούμενα σενάρια οπότε και οι δράσεις που πρέπει να ακολουθηθούν είναι μείγμα των προαναφερθεισών δράσεων.

¹⁸ Από ΕΣΠΑ (ΕΚΤ & ΕΤΠΑ), Αναπτυξιακό Νόμο, Αξιοποίηση δημοτικής περιουσίας, ΣΔΙΤ, συμμετοχική χρηματοδότηση, crowdfunding κ.α.

12.4. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ & ΜΕΣΑ ΕΠΙΤΕΥΞΗΣ ΣΤΟΧΩΝ

Η πολιτική του τουριστικού μάρκετινγκ λαμβάνει καθορισμένους ποσοτικούς και ποιοτικούς στόχους, ενώ η στρατηγική τον κατάλληλο συνδυασμό των μέσων που θα χρειαστούν για την πραγματοποίηση των στόχων αυτών. Η ανάλυση των 4p είναι μια από τις πιο διαδεδομένες αλλά και απλοποιημένες μεθόδους για την υλοποίηση των στρατηγικών στόχων. Τα κυριότερα στοιχεία της ανάλυσης αυτής είναι: 1) προϊόν (product), 2) διανομή - τοποθεσία (place), 3) προώθηση (promotion), 4) τιμολόγηση (pricing). Νέες προσθήκες στην ανάλυση 4p ή αλλιώς στο μείγμα του τουριστικού προϊόντος αποτελούν και οι παράγοντες του ανθρώπινου δυναμικού (people), της συνεργασίας των φορέων (partnership) και των διαδικασιών (processes). Σε αυτή την ενότητα παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά του επιδιωκόμενου τουριστικού προϊόντος.

Προσδιορισμός τουριστικού προϊόντος: το τουριστικό προϊόν συμπεριλαμβάνει τόσο υλικά στοιχεία όσο και υπηρεσίες. Στο συγκεκριμένο σημείο δεν αναλύεται σε βάθος η κάθε λεπτομέρεια του προϊόντος αλλά το γενικότερο πλαίσιο. Το νέο τουριστικό προϊόν που θα παρέχει η Σαμοθράκη θα είναι σε σχέση με το υφιστάμενο πιο εμπλουτισμένο με εναλλακτικές μορφές τουρισμού, τις οποίες το νησί μπορεί να υποστηρίξει, και ποιοτικά αναβαθμισμένο. Κύριο είδος εναλλακτικού τουρισμού προτείνεται να αποτελεί ο πολιτισμικός τουρισμός, ο οποίος είναι ήδη ανεπτυγμένος σε ένα βαθμό, ενώ αναμένεται να οργανωθούν και αναπτυχθούν ο οικοτουρισμός, ο ιατρικός τουρισμός (βασισμένος στις ιαματικές πηγές και στην αναβάθμιση του υφιστάμενου spa σε κέντρο ομορφιάς, ξεκούρασης και θεραπείας), ο αθλητικός - τουρισμός θαλάσσης και βουνού, ο γαστρονομικός τουρισμός και ο αγροτουρισμός. Ειδικές μορφές τουρισμού που θεωρείται ότι θα έχουν απήχηση στην αγορά και η Σαμοθράκη μπορεί να αναπτύξει αποτελούν: ο οικογενειακός τουρισμός, ο γαμήλιος τουρισμός, ο εκπαιδευτικός τουρισμός, τουρισμός τρίτης ηλικίας, τουρισμός περιπέτειας, περιπατητικός – περιηγητικός, εκθεσιακός και συνεδριακός τουρισμός. Ο τουρισμός μπορεί να συμβάλει και στην επίλυση προβλημάτων της περιοχής, εφόσον το επιθυμεί και η κοινότητα, όπως λ.χ. η μετανάστευση με την δημιουργία μιας μορφής τουρισμού που θα συγκεντρώνει όσους επιθυμούν να βοηθήσουν τις αρχές να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης αυτών των ανθρώπων. Επίσης μπορεί να δοθεί έμφαση στα σύγχρονα πολιτιστικά δρώμενα και την τέχνη μέσα από την διοργάνωση ειδικών γεγονότων και φεστιβάλ, τα οποία θα είναι διασπαρμένα στο χρόνο. Έτσι, προτείνεται η δημιουργία ενός φεστιβάλ με τρεις θεματικές ενότητες, ώστε να καλύπτεται ολόκληρο το έτος. Οι επιμέρους δραστηριότητες

της κάθε ενότητας θα είναι ανάλογες με την εποχή και τις ιδιαίτερες εμπειρίες που μπορεί να προσφέρει, ενώ θα ενσωματωθούν σε αυτό τα υφιστάμενα φεστιβάλ όπως αυτά του χορού και της μουσικής. Το φεστιβάλ θα μπορούσε να πάρει και ένα ιδιαίτερο όνομα, όπως νεραϊδών - ξωτικών και γοργόνων.

Πίνακας 12.4.1: Ενδεικτικές δράσεις προτεινόμενου φεστιβάλ

<i>Νοέμβριος - Φεβρουάριος (Ξωτικά)</i>	<i>Μάρτιος - Ιούνιος (Νεράιδες)</i>	<i>Ιούλιος – Οκτώβριος (Γοργόνες)</i>
Θεματικές βραδιές ιστορίας και δοκιμασίας ποτών και φαγητών	Κινηματογραφική προβολή στον κινηματογράφο της Σαμοθράκης αλλά και στη φύση	Καταδύσεις και άλλα θαλάσσια σπορ και ορειβατικές εξορμήσεις
Βραδιές ποίησης	Διαγωνισμός φωτογραφίας του φυσικού και πολιτιστικού τοπίου	Επιδείξεις μόδας
Χριστούγεννα στο χωριό	Μαθήματα ζωγραφικής, γλυπτικής	Μαθήματα συγγραφής και κηπευτικής
Μαθήματα μαγειρικής και διατροφής	Πάσχα στο χωριό – φιλοξενία από τους ντόπιους	Θεματικές βραδιές ιστορίας και δοκιμασίας ποτών και φαγητών
Τουρνουά τάβλι	Θεματικές βραδιές ιστορίας και δοκιμασίας ποτών και φαγητών	Άθληση στις ακρογιαλιές
Θέατρο των σκιών	Φυσιογνωσία	Εκθέσεις αρχιτεκτονικής, χαρτογραφίας και πετρωμάτων
	Αγώνες paintball	Μουσικοχορευτικές & θεατρικές παραστάσεις
	Κυνήγι θησαυρού	Εορτασμός της επετείου της σφαγής την 1 ^η Σεπτέμβρη
	Εορτασμός των 5 Νεομαρτύρων	Δεκαπενταύγουστος

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Εμπλεκόμενοι φορείς: ουσιαστικά αυτοί που θα ασχοληθούν και θα προωθήσουν το συγκεκριμένο μοντέλο είναι ο Δήμος, οι τοπικοί συνεταιρισμοί και σύλλογοι, οι επιμέρους υφιστάμενες επιχειρήσεις και ενδιαφερόμενοι νέοι επενδυτές (όπως παρουσιάζονται αναλυτικά και στον πίνακα 7.3.1, σελ.61). Ο συντονισμός και η εύρεση κινήτρων που θα εξασφαλίσουν την συμμετοχή όλων των παραπάνω φορέων προτείνεται να αναληφθεί από έναν ενιαίο φορέα διαχείρισης του τουρισμού. Η συμμετοχή αυτών των φορέων δεν σταματά με την προσέλκυση των τουριστών αλλά πρέπει να είναι συνεχής ώστε να αξιολογείται – ελέγχεται και διατηρείται η ποιότητα του τουριστικού προϊόντος. Ένα εγχείρημα που αξίζει να επιχειρηθεί είναι και η μόνιμη συνεργασία με το μουσείο του Λούβρου και της Αθήνας στα πλαίσια προβολής του νησιού. Η ιδέα συνοψίζεται στην δημιουργία και προβολή ενός σύντομου διαφημιστικού γνωριμίας των επισκεπτών των μουσείων με την Σαμοθράκη – γενέτειρα της Νίκης της Σαμοθράκης.

Αγορές στόχοι: οι μεγάλες αγορές στις οποίες το νησί θα εστιάσει είναι η Θεσσαλονίκη (6 ώρες και 30 λεπτά)¹⁹ και η Κωνσταντινούπολη (5 ώρες και 50 λεπτά), ενώ σημαντικές θεωρούνται η Σόφια (5 ώρες και 55 λεπτά) και το Βουκουρέστι (9 ώρες και 45 λεπτά). Πέρα από αυτές τις αγορές δυνητικές περιοχές στόχοι είναι αυτές που είναι σε μικρή απόσταση όπως η Αλεξανδρούπολη (2 ώρες και 15 λεπτά), η Καβάλα (4 ώρες και 15 λεπτά), η Ξάνθη (3 ώρες και 10 λεπτά), η Κομοτηνή (3 ώρες) και γενικά οικισμοί της περιφέρειας Αν. Μακεδονίας & Θράκης και της Κεντρικής Μακεδονίας.

Εκτός από τις πόλεις που βρίσκονται σε μικρή απόσταση οφείλουμε να αναφέρουμε ότι η Αθήνα αποτέλεσε, ιδίως όσο πραγματοποιούνταν τα δρομολόγια Λαύριο-Σαμοθράκη και Κύμη-Σαμοθράκη, σημαντική εισροή τουριστών. Κατ' επέκταση θα μπορούσε να διατηρηθεί ως αγορά στόχος με ανάλογες δράσεις (όπως επαναλειτουργία του δρομολογίου ή ευνοϊκή συμφωνία με αεροπορικές εταιρείες²⁰ ώστε να εξασφαλίζονται οικονομικότερα εισιτήρια σε όσους συνεχίζουν το ταξίδι προς Σαμοθράκη). Ακόμα η Ρωσία αν εστιάσουμε στο κατάλληλο τμήμα της αγοράς (θαλάσσιος, θρησκευτικός και ιαματικός τουρισμός) μπορεί να τροφοδοτήσει με τουρίστες το νησί καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Η προσέλκυση ξένων τουριστών από την Ευρώπη κυρίως μπορεί να επιτευχθεί σε συνδυασμό με την προβολή του νησιού από το Λούβρο. Και τέλος η Κίνα με τον τεράστιο πληθυσμό που μετρά, ο οποίος συχνά επισκέπτεται την χώρα μας, θα μπορούσε σίγουρα να προσφέρει μια σημαντική τουριστική μάζα, αρκεί να είναι ευαισθητοποιημένη και ορθολογικά κατανεμημένη στον χρόνο. Στην επίτευξη του τελευταίου ίσως να συνέβαλε η δημιουργία ενός δικτύου μεταξύ των ξενοδοχείων και των λοιπών καταλυμάτων, υπό την αιγίδα του ενιαίου φορέα διαχείρισης τουρισμού, που θα τίθενται προδιαγραφές για το ελάχιστο προϊόν που θα παρέχεται στους τουρίστες και ανάλογα με την ζήτηση θα κατανέμονται οι τουρίστες σε αυτά.

Προβολή προϊόντος - Brand name: η προβολή της Σαμοθράκης σήμερα πραγματοποιείται παράλληλα από αρκετά μέσα με μερικούς από τους ακόλουθους τρόπους – χαρακτηρισμούς:

- Samothrace the island of Great Gods – Δήμος Σαμοθράκης και γενικότερα γνωστό, λειτουργεί και σελίδα στο facebook με 664 συμμετέχοντες

¹⁹ Οι διάρκειες του ταξιδιού εντός των παρενθέσεων αντιστοιχούν σε οδική μετακίνηση μέχρι την Αλεξανδρούπολη, και όχι με αεροπλάνο όπου υπάρχει η δυνατότητα, και στην συνέχεια προστέθηκε η διάρκεια του ταξιδιού με το πλοίο.

²⁰ Το κέρδος των εταιρειών μπορεί να είναι λ.χ. η προσφορά κάποιων τουριστικών πακέτων σε χρήστες της εταιρείας μέσω διαγωνισμών

- Samothrace NATYREally & an alternative tourism paradise – επιπλέον προσδιορισμός από visitGREECE
- Samothrace authentic and simple – τουριστικός οδηγός Σαμοθράκης (Δήμος, Περιφέρεια, Υπουργείο Τουρισμού)
- SummerThraki off season – καμπάνια του Samothraki Travel, στην οποία μεταξύ άλλων διατίθενται πακέτα διακοπών χαμηλού κόστους με την παράλληλη λειτουργία του SummerThraki discount, που προσφέρει εκπτώσεις στους συμμετέχοντες σε αυτό.
- Samothraki (Σκιά του Παραδείσου) – σελίδα στο facebook με 17.000 συμμετέχοντες
- MySamothraki - σελίδα στο facebook με 1.740 συμμετέχοντες
- Επιτροπή τουρισμού Δήμου Σαμοθράκης - σελίδα στο facebook με 792 συμμετέχοντες
- Εξωκκλήσια και εκκλησίες της Σαμοθράκης - σελίδα στο facebook με 749 συμμετέχοντες

Σε γενικές γραμμές όποιος αναζητήσει το νησί στο διαδίκτυο ή και αλλού μπορεί να έχει εύκολη πρόσβαση στις απαραίτητες πληροφορίες για αυτό, ενώ η προβολή του γίνεται με ιδιαίτερα οργανωμένο τρόπο. Παρόλα αυτά, θεωρείται ότι η σύνδεση του τουριστικού ονόματος (brand) του νησιού με το άγαλμα της Νίκης (Samothrace – Victory's birthplace), κυρίως στα πλαίσια της προβολής στο εξωτερικό, θα αύξανε την επισκεψιμότητα των σελίδων ενημέρωσης για την Σαμοθράκη και συνεπώς τον τουρισμό. Επιπροσθέτως, θα μπορούσε να εκπονηθεί καμπάνια για την ενίσχυση του τουρισμού κατά τη διάρκεια του έτους με τίτλο «36Samothrace days a year».

Η καλύτερη οργάνωση της προβολής στο ιντερνέτ θα συμβάλει στην κατανόηση του τουριστικού προϊόντος από τους πιθανούς τουρίστες και στην τελική επιλογή του προορισμού. Έτσι, προτείνεται η δημιουργία μιας σελίδας visitSamothrace σε συνεργασία με τον ΕΟΤ και τον Δήμο Σαμοθράκης που θα περιλαμβάνει όλα όσα μπορεί να κάνει κάποιος στην Σαμοθράκη ανάλογα με τα ενδιαφέροντά του και την περίοδο που θα επιλέξει. Η σελίδα πέρα από τις γενικές πληροφορίες προτείνεται να λειτουργεί πλατφόρμα με φωτογραφίες διαφορετικών ατόμων, όπου ανάλογα με τα ενδιαφέροντα αυτών ο επισκέπτης της ιστοσελίδας, θα μπορεί να δει κάποιες διαδρομές και προτεινόμενες δράσεις στο νησί, οπότε να επιλέξει την πιο ελκυστική διαδρομή για αυτόν. Η τήρηση του προτεινόμενου προγράμματος μετά από ένα σημείο (το οποίο θα γίνεται γνωστό μέσω της δήλωσης τοποθεσίας από κάποιο κοινωνικό δίκτυο – check in) θα συνεπάγεται κάποια επιβράβευση για τον τουρίστα. Με αυτό τον τρόπο το νησί θα προβάλλεται στα κοινωνικά δίκτυα και ο τουρίστας θα περνά ευχάριστα τον χρόνο του

ανάλογα με τα ενδιαφέροντά του. Η προσέλκυση νεότερων ηλικιακών ομάδων κυρίως του εξωτερικού και όχι μόνο μπορεί να επιτευχθεί και με την δημιουργία χάρτη use –it (στο παράρτημα παρατίθεται ένα προσχέδιο) αλλά και την δημιουργία εφαρμογής για το κινητό, που θα παρέχει τις απαραίτητες πληροφορίες για την περιήγηση του τουρίστα στο νησί. Για την προώθηση του προϊόντος, τέλος, προτείνεται και η συνεργασία με ταξιδιωτικά γραφεία του εσωτερικού και του εξωτερικού.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Με την ολοκλήρωση της διπλωματικής εργασίας καταλήγουμε στην συναγωγή ορισμένων πορισμάτων σχετικών με την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού γενικότερα και ειδικά με την ανάπτυξή του στην Σαμοθράκη.

Η ανάπτυξη οποιασδήποτε μορφής τουρισμού και ειδικότερα εναλλακτικών μορφών τουρισμού απαιτούν την συνεχή παρακολούθηση των επιμέρους μεταβλητών και τον διαρκή έλεγχο και συντονισμό του τελικού προσφερόμενου προϊόντος και της πορείας του τουριστικού τομέα συνολικά. Στην Ελλάδα δεν υπάρχει κάποιος οργανισμός που να παρέχει τέτοιου είδους πληροφορίες για μικρότερες χωρικές κλίμακες των περιφερειών, με αποτέλεσμα να εμφανίζεται ως επικρατέστερη λύση στο πρόβλημα η συλλογή και επεξεργασία των δεδομένων (για την εν συνεχεία διεξαγωγή συμπερασμάτων και αποφάσεων) σε επίπεδο Δήμου από έναν φορέα με εκπροσώπους από όλες τις ενδιαφερόμενες ομάδες της περιοχής.

Η Σαμοθράκη πέρα από το πρόβλημα οργάνωσης του τουριστικού τομέα, πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι περισσότερες περιοχές της χώρας, διαθέτει πλήθος μερικώς ή πλήρως ανεκμετάλλευστων τουριστικά αξιοποιήσιμων πόρων και υστερεί σημαντικά σε επίπεδο υποδομών και συγκοινωνιακών συνδέσεων. Δεδομένων των γενικότερων κοινωνικο-οικονομικών συνθηκών (όπως η περιρρέουσα οικονομική κρίση και η πολιτική και επενδυτική ανασφάλεια) οι προοπτικές δημιουργίας υποδομών και υψηλών δαπανών είναι χαμηλές, οπότε και επιδιώκεται και η χρήση του τουρισμού ως μοχλού ανάπτυξης έστω και με αργούς ρυθμούς. Για την αποφυγή φαινομένων ανεξέλεγκτης τουριστικής εξάπλωσης στον χώρο και αλλοίωσης του περιβάλλοντος κρίνεται αναγκαία η συνεχής αξιολόγηση και έλεγχος (είτε μέσω του φορέα που αναφέρθηκε στην προηγούμενη παράγραφο είτε μέσω του Δήμου).

Τέλος, είναι ιδιαίτερα δύσκολη η οποιαδήποτε πρόβλεψη στον τουριστικό τομέα οπότε και η δημιουργία ενός σχεδίου με σίγουρα αποτελέσματα. Η πρόταση ενός σχετικά ασφαλούς σχεδίου μπορεί να γίνει, και επιχειρείται στην παρούσα διπλωματική, με κριτήριο την υπάρχουσα βιβλιογραφία (έρευνες και θεσμικά κείμενα) και την μελέτη της τουριστικής ανάπτυξης άλλων περιοχών. Παρόλα αυτά, ακόμα και ο χειρότερος σχεδιασμός είναι καλύτερος από τον μη σχεδιασμό – την αδράνεια δηλαδή που καθιστά αδύνατη την οποιαδήποτε αναπτυξιακή προοπτική.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση:

Ανδριώτης, Κ. (2003) «Ο Εναλλακτικός Τουρισμός και τα Διαφοροποιητικά Χαρακτηριστικά του». *Επιθεώρηση Χωρικής Ανάπτυξης, Σχεδιασμού και Περιβάλλοντος*. ΤΟΠΟΣ τεύχος 20: 139-154

Ανδριώτης, Κ. (2009) *Αειφορία και Εναλλακτικός Τουρισμός*, Αθήνα: Σταμούλης
Απλούστευση διαδικασιών για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας στον τουρισμό, αναδιάρθρωση του ΕΟΤ και άλλες διατάξεις, *ΦΕΚ 175 Α/2013*

Δέφνερ, Α. (1999/2006) *Σχεδιασμός τουρισμού και ελεύθερου χρόνου*. Διδακτικές σημειώσεις. ΤΜΧΠΠΑ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας

Δέφνερ, Α. (2012) «Πολιτιστικός Τουρισμός και Δραστηριότητες Ελεύθερου Χρόνου», *Η Ανάπτυξη των Ελληνικών Πόλεων – Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις Αστικής Ανάλυσης και Πολιτικής*, Βόλος: Πανεπιστημιακές εκδόσεις

Δήμος Σαμοθράκης, (2011) «Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα με θέμα Σαμοθράκη – Αειφόρος Εναλλακτικός Τουρισμός, 2012-2016»

Δήμος Σαμοθράκης, (2012) «Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Σαμοθράκης 2013-2014 – Ά Φάση»

Δίκτυο Αειφόρων Νήσων Δάφνη, (2011) «Αναγνωριστική έκθεση για τη Σαμοθράκη»
Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Τουρισμού, *ΦΕΚ 3155 Β/12.12.2013*

ΕΟΤ, (2003) «Μελέτη τουριστικής ανάπτυξης περιφέρειας Αν. Μακεδονίας και Θράκης»

Κατσάνης, Ν.Α. (1996) *Το γλωσσικό Ιδίωμα της Σαμοθράκης*, Δήμος Σαμοθράκης

Κίζης, Γ. (1990) *Ελληνική Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική της Σαμοθράκης*, Αθήνα: Μέλισσα

Κομίλης, Π., Βαγιόνης, Ν. (1999) *Τουριστικός Σχεδιασμός: Μέθοδοι και Πρακτικές Αξιολόγησης*, Αθήνα: Προπομπός

Κοκκώσης, Χ., Τσάρτας, Π. (2001) *Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον*, Αθήνα: Κριτική

Κοκκώσης, Χ., Τσάρτας, Π., Γκρίμπα, Ε. (2011) *Ειδικές και Εναλλακτικές Μορφές τουρισμού*, Αθήνα: Κριτική

Λάγος, Δ., Διακομιχάλης Μ. (2011) «Φέρουσα Ικανότητα Τουριστικής Ανάπτυξης Νήσου Κω». Εισήγηση στο εθνικό συνέδριο ERSΑ: Ελληνικό Τμήμα Ευρωπαϊκής

Εταιρείας Περιφερειακής Επιστήμης με θέμα: «Περιφερειακή Ανάπτυξη και οικονομική Κρίση: Διεθνής Εμπειρία και Ελλάδα. Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 6-7/6/2011. (Πρακτικά σε ηλεκτρονική μορφή).

Παπαγεωργίου, Μ. (2010) «Προς νέα πρότυπα χωρικού σχεδιασμού του θερμαλιστικού τουρισμού στην Ελλάδα». *Κείμενα Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Ανάπτυξης*. Αειχώρος τεύχος **13**: 62-93, Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας

Παπουτσή, Α. (2012) «Η Τουριστική Πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση», Πανεπιστήμιο Πατρών Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων

Σκάγιαννης, Π. (2004) «Εναλλακτικός Τουρισμός και Τουρισμός Εμπειριών». Στο Αντωνόπουλος,Ι., Λαγόπουλος,Α.-Φ., και Σκάγιαννης,Π. (επιμ.) *Πήλιο και Βιώσιμη Ανάπτυξη*. Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας.

Σφακιανάκης, Μ. (2000) *Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού*, Αθήνα: Έλλην

Τσουνής, Γ., (2002) «Σαμοθράκη: Οικοτουριστικός οδηγός», Έκδοση: Δήμου Σαμοθράκης

Ρυθμίσεις για τον τουρισμό και άλλες διατάξεις, *ΦΕΚ 118 Α/1993*

ΥΠΕΚΑ, (2003) «Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για την αναθεώρηση του ΕΠΧΣΑΑ Τουρισμού»

ΥΠΕΚΑ, (2013) «Αξιολόγηση, αναθεώρηση και εξειδίκευση του ΠΠΧΣΑΑ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης»

Ξενόγλωσση:

Baud-Bovy, M. & Lawson, F. (1997/1998) *Tourism and Recreation: Handbook of Planning and Design*, Oxford: Architectural Press/ Butterworth-Heinemann

Blichfeldt, B. & Halkier, H. (2012) «Mussels, Tourism and Community Development: A Case Study of Place Branding Through Food Festivals in Rural North Jutland, Denmark», *European Planning Studies*

McKinsey & Company, (2012) «Greece 10 years ahead: Defining Greece's new growth model and strategy», Athens office

Skayannis, P. & Stamboulis, Y. (2003) «Innovation in Tourism, Technology and Institutions», *Culture and Regional Economic Development in Europe: Cultural, Political and Social Perspectives*, edited by Deffner, A., Konstadakopoulos, D., Psycharis, Y., Volos: University of Thessaly Press

Williams, H. & associates (2004) «Best Practice Case Studies in Tourism», Port of Spain: ITC, Ministry of Trade and Industry Republic of Trinidad and Tobago, Commonwealth Secretariat

Ιστοσελίδες:

<https://en.wikipedia.org/?title=Tourism>, (Βικιπαίδεια: ελεύθερη διαδικτυακή εγκυκλοπαίδεια), (προσβάσιμη στις 28/04/15)

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CE%B1%CE%BC%CE%BF%CE%B8%CF%81%CE%AC%CE%BA%CE%B7>, (Βικιπαίδεια: ελεύθερη διαδικτυακή εγκυκλοπαίδεια), (προσβάσιμη στις 16/12/2014)

http://sete.gr/_fileuploads/tourism_Facts_Figures/FactsFigures2012teliko.pdf, (Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ)), (προσβάσιμη στις 31/01/2015)

www.citybranding.gr/2014_08_01_archive.html, (Citybranding.gr), (προσβάσιμη στις 31/01/2015)

www.investingreece.gov.gr/default.asp?pid=36§orID=47&la=2, (Enterprise Greece (invest and trade)), (προσβάσιμη στις 16/12/2014)

www.kos.gr, (Σελίδα για την τουριστική προβολή της Κω), (προσβάσιμη στις 10/06/15)

www.thassos.gr, (Επίσημη ιστοσελίδα του Δήμου της Θάσου), (προσβάσιμη στις 10/06/15)

www.statistics.gr, (ΕΛ.ΣΤΑΤ), (προσβάσιμη στις 10/02/2015)

<http://www.samothraki-tourism.gr/cgs.cfm?areaid=1&id=119>, (Επίσημη ιστοσελίδα του Δήμου της Σαμοθράκης), (προσβάσιμη στις 30/05/2015)

<http://filotis.itia.ntua.gr/biotopes/c/AT5011048/>, (ΦΙΛΟΤΗΣ: βάση δεδομένων για την ελληνική φύση), (προσβάσιμη στις 16/12/2014)

<http://filotis.itia.ntua.gr/biotopes/c/AT5011049/>, (ΦΙΛΟΤΗΣ: βάση δεδομένων για την ελληνική φύση), (προσβάσιμη στις 16/12/2014)

http://www.patridamou.gr/?page_id=293, (Σελίδα για την ιστορία της Π.Ε. Έβρου), (προσβάσιμη στις 28/05/2015)

meetgreece.eu, (Free travel guide), (προσβάσιμη στις 26/05/2015)

www.facebook.com/media/set/?set=a.10150161864682798.300604.260700657797&type=3, (Samothraki: Η σκιά του παραδείσου, Ταξιδιωτικός ιστότοπος στο facebook), (προσβάσιμη στις 30/05/2015)

<http://www.culturenow.gr/38425/2o-pulsar-festival-sth-samothrakh>, (Culture now.gr), (προσβάσιμη στις 16/12/2014)

http://www.sustain-eu.net/gr/news/SUSTAINENews_national_greek2012.pdf, (Sustain E-news), (προσβάσιμη στις 16/12/2014)

<http://samothrakigame.blogspot.gr/>, (Το παιχνίδι της Σαμοθράκης), (προσβάσιμη στις 16/12/2014)

<http://www.samothraki-tourism.gr/cgs.cfm?areaid=1&id=74>, (Samothrace the island of Great Gods), (προσβάσιμη στις 26/06/2014)

http://www.samothraki.gr/dimsamoth/images/stories/samothraki_1.pdf, (Τουριστικός οδηγός Σαμοθράκης), (προσβάσιμη στις 16/12/2014)

<http://apodrasi.net/Destinations.aspx?pid=45&langid=3&did=7>, (Sailing and Yachting), (προσβάσιμη στις 26/06/2014)

http://www.citybranding.gr/2015/06/blog-post_4.html?spref=fb, (Citybranding.gr), (προσβάσιμη στις 10/05/2015)

Συνεντεύξεις:

Αντωνίου, Ι. (2015): Συνέντευξη στο καφέ Μελτέμι, στις 7 Απριλίου

Αποστολούδιας, Π. (2015): Συνέντευξη στο γραφείο του στον Δήμο Σαμοθράκης, στις 7 Απριλίου

Βίτσας, Α. (2015): Συνέντευξη στο γραφείο του στον Δήμο Σαμοθράκης, στις 14 Απριλίου

Γλήνιας, Ι. (2015): Συνέντευξη στο ξενοδοχείο Samothraki Village, στις 8 Απριλίου

Δεληγιάννης, Α. (2015): Συνέντευξη στον εργασιακό του χώρο (φούρνος), στις 6 Απριλίου

Παπαστεφάνου, Μ. (2015): Κατ' οίκον συνέντευξη, στις 8 Απριλίου

Στεργίου, Ε. (2015): Συνέντευξη στο καφέ Μελτέμι, στις 8 Απριλίου

Χάιλα, Μ. (2015): Συνέντευξη στο γραφείο της στο ΚΕΠ Δήμου Σαμοθράκης, στις 6 Απριλίου

Προσωπική επικοινωνία:

Γιαννοπούλου, Ο. (2015): Προσωπική επικοινωνία (Λιμεναρχείο Σαμοθράκης), στις 14 Απριλίου

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Παράρτημα ερωτηματολογίων

Ερωτηματολόγιο φορέων

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ:

Το παρόν ερωτηματολόγιο αποτελεί βασικό εργαλείο για την συλλογή στοιχείων και την ολοκλήρωση της διπλωματικής εργασίας με θέμα «Στρατηγικός σχεδιασμός ανάπτυξης εναλλακτικού τουρισμού, η περίπτωση της Σαμοθράκης». Σκοπός του ερωτηματολογίου είναι ο εντοπισμός των βασικότερων χαρακτηριστικών του τουριστικού προϊόντος της Σαμοθράκης όπως έχουν εντοπιστεί από τους αρμόδιους φορείς.

Την διπλωματική εκπονεί η Παρασκευή Κόνσουλα με υπεύθυνο επιβλέποντα τον Παντολέοντα Σκάγιαννη. Ευχαριστώ εκ των προτέρων για τον χρόνο και τη συμβολή σας!

Ομάδα Α: Στοιχεία για τον φορέα

1. Ονομασία:
2. Διεύθυνση:
3. Τηλ. & Φαξ:
4. Email ή και website:
5. Υπεύθυνος για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου (ονοματεπώνυμο & αρμοδιότητα):
6. Μέλη/ Απασχολούμενοι στον φορέα:
7. Πώς συνδέεται ο φορέας (ως δράση) με τους τουρίστες; Μελλοντικά προβλέπεται κάποια διαφοροποίηση της σύνδεσης αυτής και με ποιόν τρόπο;

.....
.....
.....

→ Σε περίπτωση που δεν υπάρχει κάποια σύνδεση επιδιώκεται να υπάρξει στο μέλλον και γιατί;

.....
.....
.....

8. Διατηρείτε κάποιου είδους σχέση με τους τουρίστες αφού φύγουν από το νησί; Αν ναι τι είδους;

.....
.....
.....
.....
.....

9. Έχετε κάποια ιστοσελίδα ή blog για την γνώμη των τουριστών; Αν ναι αυτές είναι και στα αγγλικά;

.....

.....

.....

Ομάδα Β: Τουρισμός Σαμοθράκης

1. Ποιά θεωρείτε ότι είναι τα κυριότερα πλεονεκτήματα του τουριστικού προϊόντος της Σαμοθράκης;

.....

.....

.....

.....

2. Ποιά θεωρείτε ότι είναι τα κυριότερα μειονεκτήματα/ αδυναμίες/ κενά του τουριστικού προϊόντος της Σαμοθράκης;

.....

.....

.....

.....

3. Σε ποίο βαθμό θεωρείτε ότι συμβάλλουν στην προσέλκυση τουριστών στην περιοχή τα παρακάτω στοιχεία;

	<i>Καθόλου</i>	<i>Λίγο</i>	<i>Αρκετά</i>	<i>Πολύ</i>	<i>Πάρα πολύ</i>
Αρχαιολογικά					
Φυσική ομορφιά					
Θάλασσα					
Ιαματικά λουτρά					
Γαστρονομία					
Camping					
Εκδηλώσεις & ειδικά γεγονότα					
Ξωκκλήσια					
Αγροτουρισμός					
(Extreme) Sports					

4. Πιστεύετε ότι οι τουρίστες καταναλώνουν τοπικά προϊόντα; Τι είδους;

.....

.....

.....

5. Με ποιό τρόπο συνδέονται οι τουρίστες με τον τοπικό πληθυσμό;

Επαγγελματικές επαφές – σχέσεις ☐

Συμμετοχή σε κοινές εκδηλώσεις ☐

Οργάνωση κοινών δραστηριοτήτων ☐

Συμμετοχή στην παραγωγική διαδικασία ☐

Άλλο

6. Ποιό θεωρείτε ότι είναι το καταλληλότερο μείγμα τουριστών που θα πρέπει να προσελκύσει το νησί;

.....
.....
.....
.....
.....

7. Τι καταλαβαίνετε ως εναλλακτικό τουρισμό;

.....
.....
.....
.....
.....

8. Καταλληλότερο είδος τουρισμού για την Σαμοθράκη είναι ο μαζικός ή ο εναλλακτικός, κατά τη γνώμη σας;

.....
.....
.....
.....
.....

9. Ποιό θεωρείτε ότι αποτελεί το βέλτιστο μείγμα δράσεων ανάπτυξης και ανάδειξης του τουρισμού της Σαμοθράκης;

.....
.....
.....
.....
.....

10. Θεωρείτε ότι υπάρχουν τουριστικά αξιοθέατα που δεν έχουν προβληθεί ή μορφές τουρισμού που δεν έχουν αναπτυχθεί όσο θα έπρεπε; Αν ναι ποιά/ές;

.....
.....
.....
.....
.....

11. Τι θα προτείνετε για την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος της περιοχής:

Προβολή/ διαφήμιση ☐

(Ακόμα) Χαμηλότερες τιμές ☐

Καλύτερη παροχή υπηρεσιών ☐

Πιο συχνά δρομολόγια ☐

Αναβάθμιση ξενοδοχείων ☐

Βελτίωση οδικού δικτύου ☐

Στροφή σε εναλλακτικές & ειδικές μορφές τουρισμού ☐

Καλύτερη δικτύωση των επιμέρους αξιοθέατων ☐

Ενημέρωση/ πληροφόρηση για τα αξιοθέατα της περιοχής ☐

Επαγγελματική συνείδηση ☐

Πολιτιστικές εκδηλώσεις & δραστηριότητες ☐

Κατάργηση του camping ☐

Ενίσχυση του camping ☐

Άλλο

12. Προς ποιά κατεύθυνση πιστεύετε πως πρέπει να κινηθεί η τουριστική ανάπτυξη της περιοχής;

Ποιοτική αναβάθμιση τουριστικού προϊόντος ☐

Εμπλουτισμός με δραστηριότητες για τους επισκέπτες ☐

Εκσυγχρονισμός υπαρχόντων εγκαταστάσεων φιλοξενίας ☐

Διεύρυνση των ομάδων στόχων - target group ☐

Άλλο

Ερωτηματολόγιο μόνιμων κατοίκων

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ:

Το παρόν ερωτηματολόγιο αποτελεί βασικό εργαλείο για την συλλογή στοιχείων και την ολοκλήρωση της διπλωματικής εργασίας με θέμα «Στρατηγικός σχεδιασμός ανάπτυξης εναλλακτικού τουρισμού, η περίπτωση της Σαμοθράκης». Σκοπός του ερωτηματολογίου είναι ο εντοπισμός των βασικότερων χαρακτηριστικών του τουριστικού προϊόντος της Σαμοθράκης από την μεριά των κατοίκων της περιοχής.

Την διπλωματική εκπονεί η Παρασκευή Κόνσουλα με υπεύθυνο επιβλέποντα τον Παντολέοντα Σκάγιαννη. Ευχαριστώ εκ των προτέρων για τον χρόνο και τη συμβολή σας!

Ομάδα Α: Φυσιογνωμία ερωτώμενου

1. Φύλο: Α ☐

Θ ☐

2. Ηλικία: 15-24 ☐

25-34 ☐

35-44 ☐

45-54 ☐

55-64 ☐

>64 ☐

3. Εκπαίδευση: Δημοτικό ☐

Γυμνάσιο ☐

Λύκειο ☐

Μεταλυκειακές σπουδές ☐

ΤΕΙ ☐

ΑΕΙ ☐

Μεταπτυχιακό ☐

Διδακτορικό ☐

4. Ιδιότητα: Δημόσιος Υπάλληλος ☐

Ιδιωτικός Υπάλληλος ☐

Ελεύθερος Επαγγελματίας ☐

Συνταξιούχος ☐

Εισοδηματίας ☐

Νοικοκυρά ☐

Αγρότης ☐

Άνεργος ☐

Φοιτητής ☐

5. Εισόδημα (μηνιαίως): <700 ☐

701-1000 ☐

1001-1500 ☐

1501-2000 ☐

2001-2500 ☐

>2500 ☐

6. Περιοχή προέλευσης/ καταγωγής:

7. Περιοχή διαμονής στην Σαμοθράκη:

Ομάδα Β: Εικόνα της Σαμοθράκης

1. Για τα παρακάτω δηλώστε τον επιθυμητό και τον υφιστάμενο βαθμό ανάπτυξης του κάθε παράγοντα, κατά την άποψή σας, για την Σαμοθράκη (από 1=καθόλου – 5=πάρα πολύ):

Βαθμός ανάπτυξης	Παράγοντας	Επιθυμητός βαθμός ανάπτυξης
	Παραθαλάσσιος προορισμός	
	Προορισμός με ιστορική & πολιτιστική διάσταση	
	Ξεκούραση, Ηρεμία	
	Ποιοτικές υπηρεσίες	
	Κόστος ζωής στον προορισμό	
	Κόστος & χρόνος μεταφοράς (πρόσβαση στην περιοχή αλλά και στο τοπικό οδικό δίκτυο)	
	Φυσική ομορφιά – πλούσιο φυσικό περιβάλλον	
	Φιλοξενία	
	Διασκέδαση – νυχτερινή ζωή	
	Τοπική παράδοση, ήθη & έθιμα (συμπεριλαμβανομένης γαστρονομίας)	
	Δημοφιλής προορισμός	
	Δραστηριότητες που μπορεί να πραγματοποιήσει ο επισκέπτης	
	Εκδηλώσεις & ειδικά γεγονότα	

2. Κύριες δραστηριότητες που θέλετε να αναπτυχθούν (περισσότερο ή εξ αρχής):

Ορειβασία ☐ , Γαστρονομία ☐ , Περίπατοι ☐ , Επισκέψεις σε ζωκκλήσια ☐ ,
Καταδύσεις ☐ , Ιαματικά ☐ , Canyoning ☐ , Κατασκήνωση ☐ , Ποδηλασία ☐ ,
Άλλο

3. Αναφέρατε τα τρία πιο σημαντικά πλεονεκτήματα της περιοχής, κατά τη γνώμη σας:

- Θάλασσα/ ποιότητα παραλιών ☐
- Ήρεμο και ήσυχο περιβάλλον ☐
- Συνδυασμός θάλασσας – βουνού ☐
- Αναλλοίωτο φυσικό περιβάλλον ☐
- Χαμηλές τιμές ☐
- Πλήθος επιλογών δραστηριοτήτων (πχ. σπορ) ☐
- Αξιοθέατα ☐
- Μοναστήρια και ξωκκλήσια ☐
- Ιδανικός τόπος για παιδιά ☐
- Κλίμα ☐
- Φιλοξενία ☐
- Κάμπινγκ ☐
- Γαστρονομία ☐
- Ιαματικές πηγές ☐
- Κοντινός προορισμός από τόπο κατοικίας ☐
- Εκδηλώσεις - γεγονότα ☐
- Άλλο

4. Αναφέρατε τα τρία πιο σημαντικά προβλήματα της περιοχής, κατά τη γνώμη σας:

- Μεγάλη διάρκεια ταξιδιού ☐
- Περιορισμένες επιλογές διασκέδασης ☐
- Μεγάλες αποστάσεις μεταξύ επιμέρους αξιοθέατων ☐
- Συγκοινωνία και αδυναμία επικοινωνίας επιμέρους προορισμών ☐
- Οδικό δίκτυο ☐
- Υψηλές τιμές σε σχέση με το παρεχόμενο προϊόν ☐
- Έλλειψη ιατρών ☐
- Ελλιπής παροχή υπηρεσιών ξενοδοχειακών μονάδων ☐
- Λύματα ☐
- Άλλο

5. Τι θα προτείνατε για την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος της περιοχής:

- Προβολή/ διαφήμιση & ενημέρωση για τα αξιοθέατα της περιοχής ☐
- (Ακόμα) Χαμηλότερες τιμές ☐
- Καλύτερη παροχή υπηρεσιών ☐
- Πιο συχνά δρομολόγια ☐
- Αναβάθμιση ξενοδοχείων ☐
- Βελτίωση οδικού δικτύου ☐
- Στροφή σε εναλλακτικές & ειδικές μορφές τουρισμού ☐
- Καλύτερη δικτύωση των επιμέρους αξιοθέατων ☐
- Επαγγελματική συνείδηση ☐
- Πολιτιστικές εκδηλώσεις & δραστηριότητες (περισσότερες ή ποιοτικότερες) ☐
- Άλλο

6. Προς ποιά κατεύθυνση πιστεύετε πως πρέπει να κινηθεί η τουριστική ανάπτυξη της περιοχής;

Ποιοτική αναβάθμιση τουριστικού προϊόντος ☐

Εμπλουτισμός με δραστηριότητες για τους επισκέπτες ☐

Εκσυγχρονισμός υπαρχόντων εγκαταστάσεων φιλοξενίας ☐

Διεύρυνση των ομάδων στόχων - target group ☐

Άλλο

7. Είστε υπέρ του camping; Ναι ☐

Όχι ☐

Γιατί;

.....
.....

8. Θα χαρακτηρίζατε την επαφή σας με τους τουρίστες ως:

	<i>Πολύ αρνητική</i>	<i>Αρνητική</i>	<i>Ουδέτερη</i>	<i>Θετική</i>	<i>Πολύ θετική</i>
<i>Ανύπαρκτη</i>					
<i>Ελάχιστη</i>					
<i>Μέτρια</i>					
<i>Υψηλή</i>					
<i>Πολύ υψηλή</i>					

Ερωτηματολόγιο επισκεπτών

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ:

Το παρόν ερωτηματολόγιο αποτελεί βασικό εργαλείο για την συλλογή στοιχείων και την ολοκλήρωση της διπλωματικής εργασίας με θέμα «Στρατηγικός σχεδιασμός ανάπτυξης εναλλακτικού τουρισμού, η περίπτωση της Σαμοθράκης». Σκοπός του ερωτηματολογίου είναι ο εντοπισμός των βασικότερων χαρακτηριστικών του τουριστικού προϊόντος της Σαμοθράκης από την μεριά των επισκεπτών της περιοχής.

Την διπλωματική εκπονεί η Παρασκευή Κόνσουλα με υπεύθυνο επιβλέποντα τον Παντολέοντα Σκάγιαννη. Ευχαριστώ εκ των προτέρων για τον χρόνο και τη συμβολή σας!

Ομάδα Α: Φυσιογνωμία ερωτώμενου

1. **Φύλο:** Α ☐

Θ ☐

2. **Ηλικία:** 15-24 ☐

25-34 ☐

35-44 ☐

45-54 ☐

55-64 ☐

>64 ☐

3. **Εκπαίδευση:** Δημοτικό ☐

Γυμνάσιο ☐

Λύκειο ☐

Μεταλυκειακές σπουδές ☐

ΤΕΙ ☐

ΑΕΙ ☐

Μεταπτυχιακό ☐

Διδακτορικό ☐

4. **Ιδιότητα:** Δημόσιος Υπάλληλος ☐

Ιδιωτικός Υπάλληλος ☐

Ελεύθερος Επαγγελματίας ☐

Συνταξιούχος ☐

Εισοδηματίας ☐

Νοικοκυρά ☐

Αγρότης ☐

Άνεργος ☐

Φοιτητής ☐

5. Εισόδημα (μηνιαίως): <700 ☐

701-1000 ☐

1001-1500 ☐

1501-2000 ☐

2001-2500 ☐

>2500 ☐

6. Περιοχή προέλευσης/ μόνιμης κατοικίας:

7. Περιοχή διαμονής στην Σαμοθράκη:

Ομάδα Β: Στοιχεία επίσκεψης

1. **Συχνότητα επίσκεψης:** Κάθε εβδομάδα ☐ , Κάθε 15 μέρες ☐ , Κάθε μήνα ☐ , Κάθε τρίμηνο ☐ , Μια-δυο φορές τον χρόνο ☐ , Το έχω επισκεφτεί μόνο 1 φορά ☐ , Σπάνια ☐

2. **Κύριος λόγος επίσκεψης:** Επαγγελματικός ☐ , Επίσκεψη σε φίλους/ συγγενείς ☐ , Για διακοπές ☐ , Για κάποια συγκεκριμένη εκδήλωση ☐ , Για ιατρικούς λόγους ☐ , Άλλο

3. **Διάρκεια παραμονής/ διανυκτερεύσεις:** 1-2 ημ. ☐ , 3-5 ημ. ☐ , 5-15 ημ. ☐ , 15 - 30 ημ. ☐ , >30 ημ. ☐

4. **Πήρατε πληροφορίες για το νησί από:** Ταξιδιωτικό γραφείο ☐ , Φίλους/ συγγενείς ☐ MME ☐ , Διαδίκτυο ☐ , Διαφημιστικό υλικό ☐ , Προσωπική γνώμη ☐

5. **Συνήθως επισκέπτεστε το νησί:** Μόνος ☐ , Με φίλους ☐ , Με την οικογένεια ☐ , Με γκρουπ ☐ , Με συνεργάτες ☐ , Άλλο

6. **Τρόπος μετακίνησης (εντός του νησιού):** Ιδιωτικό μ.μ. (αυτοκίνητο, μηχανή) ☐ , ΚΤΕΛ ☐ , Εκδρομικό λεωφορείο ☐ , Ενοικιαζόμενο μ.μ. (αυτοκίνητο, μηχανή) ☐ , Ποδήλατο ☐ , Πόδια ☐ , Άλλο

7. **Κύριο κατάλυμα:** Φιλοξενία ☐ , Ξενοδοχείο ☐ , Ενοικιαζόμενο δωμάτιο ☐ , Ιδιόκτητη εξοχική κατοικία ☐ , Ελεύθερο κάμπινγκ ☐ , Οργανωμένο κάμπινγκ ☐ , Άλλο

8. **Κύριες δραστηριότητες που πραγματοποιήσατε κατά την επίσκεψή σας:**

Ορειβασία ☐ , Γαστρονομία ☐ , Περίπατοι ☐ , Επισκέψεις σε ζωκκλήσια ☐ , Καταδύσεις ☐ , Ιαματικά ☐ , Canyoning ☐ , Κατασκήνωση ☐ , Ποδηλασία ☐ , Άλλο

9. **Ποια από τα παρακάτω αξιοθέατα επισκεφτήκατε;**

Αρχαιολογικός χώρος Παλαιάπολης/Ιερό των Μεγάλων Θεών ☐

Αρχαιολογικό Μουσείο ☐

Παραδοσιακό οικισμό Χώρας ☐

Κάστρο της Χώρας ☐

Εκκλησία Κοιμήσεως της Θεοτόκου στη Χώρα ☐

Λαογραφικό μουσείο ☐

Στασίδι του Αποστόλου Παύλου ☐
Ξωκκλήσι της Παναγιάς της Κρεμνιώτισσας ☐
Μοναστήρι του Χριστού ☐
Μοναστήρι Αγίου Αθανασίου ☐
Πύργοι Γατελούζι ☐
Πύργος του Φονιά / Καταρράκτες του Φονιά ☐
Καταρράκτης Κρεμαστό ☐
Ιαματικά λουτρά ☐
Άλλο

10. Τι ποσό ξοδεύετε κατά την διάρκεια των διακοπών σας; <200 ☐, 200-500 ☐,
501-1000 ☐, 1001-2000 ☐, >2000 ☐

11. Θα επιλέγατε την Σαμοθράκη ξανά ως τουριστικό προορισμό; Ναι ☐, Όχι ☐

Αν ναι γιατί;

.....

Αν όχι γιατί;

.....

Ομάδα Γ: Εικόνα της Σαμοθράκης

1. Για τα παρακάτω δηλώστε την ικανοποίησή σας (από 1=καθόλου – 5=πέρα πολύ) και πόσο σημαντικά τα θεωρείτε για να επιλέξετε έναν τουριστικό προορισμό:

Βαθμός ικανοποίησης	Κριτήριο	Σημασία για την επιλογή ενός προορισμού
	Παραθαλάσσιος προορισμός	
	Προορισμός με ιστορική & πολιτιστική διάσταση	
	Ξεκούραση, Ηρεμία	
	Ποιοτικές υπηρεσίες	
	Κόστος ζωής στον προορισμό	
	Κόστος & χρόνος μεταφοράς (πρόσβαση στην περιοχή αλλά και στο τοπικό οδικό δίκτυο)	
	Φυσική ομορφιά – πλούσιο φυσικό περιβάλλον	
	Φιλοξενία	
	Διασκέδαση – νυχτερινή ζωή	
	Τοπική παράδοση, ήθη & έθιμα (συμπεριλαμβανομένης γαστρονομίας)	

	Δημοφιλής προορισμός	
	<i>Δραστηριότητες που μπορεί να πραγματοποιήσει ο επισκέπτης</i>	
	Ιαματικά λουτρά	
	Ξωκκλήσια	
	Αγροτουρισμός	
	Camping	
	(Extreme) Sports	
	Εκδηλώσεις & ειδικά γεγονότα	

2. Αναφέρατε τα τρία πιο σημαντικά πλεονεκτήματα της περιοχής, κατά τη γνώμη σας:

- Θάλασσα/ ποιότητα παραλιών ☐
- Ήρεμο και ήσυχο περιβάλλον ☐
- Συνδυασμός θάλασσας – βουνού ☐
- Αναλλοίωτο φυσικό περιβάλλον ☐
- Χαμηλές τιμές ☐
- Πλήθος επιλογών δραστηριοτήτων (πχ. σπορ) ☐
- Αξιοθέατα ☐
- Μοναστήρια και ξωκκλήσια ☐
- Ιδανικός τόπος για παιδιά ☐
- Κλίμα ☐
- Φιλοξενία ☐
- Κάμπινγκ ☐
- Γαστρονομία ☐
- Ιαματικές πηγές ☐
- Κοντινός προορισμός από τόπο κατοικίας ☐
- Εκδηλώσεις - γεγονότα ☐
- Άλλο

3. Αναφέρατε τα τρία πιο σημαντικά προβλήματα της περιοχής, κατά τη γνώμη σας:

- Μεγάλη διάρκεια ταξιδιού ☐
- Περιορισμένες επιλογές διασκέδασης ☐
- Μεγάλες αποστάσεις μεταξύ επιμέρους αξιοθέατων ☐
- Συγκοινωνία και αδυναμία επικοινωνίας επιμέρους προορισμών ☐
- Οδικό δίκτυο ☐
- Υψηλές τιμές σε σχέση με το παρεχόμενο προϊόν ☐
- Συμπεριφορά επαγγελματιών ☐
- Κλειστή κοινωνία/ μη φιλικός κόσμος ☐
- Ποιότητα υπηρεσιών ☐

Έλλειψη ιατρών ☐

Ελλιπής παροχή υπηρεσιών ξενοδοχειακών μονάδων ☐

Λύματα ☐

Άλλο

4. Τι θα προτείνατε για την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος της περιοχής:

Προβολή/ διαφήμιση & ενημέρωση για τα αξιοθέατα της περιοχής ☐

(Ακόμα) Χαμηλότερες τιμές ☐

Καλύτερη παροχή υπηρεσιών ☐

Πιο συχνά δρομολόγια εσωτερικών μετακινήσεων ☐

Πιο συχνά δρομολόγια εξωτερικών μετακινήσεων ☐

Αναβάθμιση ξενοδοχείων ☐

Βελτίωση οδικού δικτύου ☐

Στροφή σε εναλλακτικές & ειδικές μορφές τουρισμού ☐

Καλύτερη δικτύωση των επιμέρους αξιοθέατων ☐

Επαγγελματική συνείδηση ☐

Πολιτιστικές εκδηλώσεις & δραστηριότητες (περισσότερες ή ποιοτικότερες) ☐

Άλλο

5. Προς ποιά κατεύθυνση πιστεύετε πως πρέπει να κινηθεί η τουριστική ανάπτυξη της περιοχής:

Ποιοτική αναβάθμιση τουριστικού προϊόντος ☐

Εμπλουτισμός με δραστηριότητες για τους επισκέπτες ☐

Εκσυγχρονισμός υπαρχουσών εγκαταστάσεων φιλοξενίας ☐

Διεύρυνση των ομάδων στόχων - target group ☐

Άλλο

Παράρτημα πινάκων

Πίνακας 2.1.1: Διαφορές σκληρών έναντι ήπιων μορφών τουρισμού

Σκληρός τουρισμός	Ήπιος τουρισμός
<i>Γενικές έννοιες</i>	
Απερίσκεπτος	Συνετός
Απεχθής	Αμυντικός
Επιθετικός	Επιφυλακτικός
Γρήγορος/ Ορμητικός	Αργός/ Στοχαστικός
Υψηλών ρυθμών	Χαμηλών ρυθμών
Ανεξέλεγκτος	Ελεγχόμενος
Ασυντόνιστος	Συντονισμένος
Υπερβολικός	Μετριοπαθής
Βραχυπρόθεσμος	Μακροπρόθεσμος
Ειδικού ενδιαφέροντος	Γενικού ενδιαφέροντος
Εξωτερικά ελεγχόμενος	Ελεγχόμενος από τους ντόπιους
Μικρής αντοχής	Μεγάλης αντοχής
Ευαίσθητος στην τιμή	Ευαίσθητος στην αξία
Ποσοτικός	Ποιοτικός
Αυξανόμενος	Αναπτυσσόμενος
<i>Τουριστικές Αναπτυξιακές Στρατηγικές</i>	
Ανάπτυξη χωρίς σχεδιασμό	Σχεδιασμός πριν από την ανάπτυξη
Θεώρηση στις αναπτυξιακές μελέτες	Θεώρηση στην νοοτροπία
Κάθε κοινότητα σχεδιάζει για τον εαυτό της	Κεντρικός σχεδιασμός για μεγάλες περιοχές
Άναρχη ανάπτυξη	Συγκέντρωση της ανάπτυξης σε ορισμένες περιοχές
Τυχαία & διάσπαρτη ανέγερση οικοδομημάτων	Συντήρηση του εδάφους, συγκεντρωτική ανέγερση οικοδομών, διατήρηση ελεύθερου χώρου
Εντατική εκμετάλλευση της ιδιαίτερης αξίας των τοποθεσιών	Σεβασμός στην ιδιαίτερη αξία της κάθε τοποθεσίας
Ανέγερση αυξανόμενου αριθμού κτιρίων	Εκμετάλλευση και βελτίωση των κτιρίων που ήδη υπάρχουν
Κατασκευές για αόριστη ζήτηση	Καθορισμός ορίων εξάπλωσης
Ανάπτυξη τουρισμού σε όλες τις περιοχές	Ανάπτυξη τουρισμού μόνο σε κατάλληλες περιοχές και όπου υπάρχει ντόπιος πληθυσμός
Ανάθεση της τουριστικής ανάπτυξης σε εξωγενείς πατάγοντες	Ευκαιρίες για λήψη αποφάσεων και συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού
Χρησιμοποίηση όλου του διαθέσιμου εργατικού δυναμικού (συμπεριλαμβανομένων και των αλλοδαπών)	Ανάπτυξη σχεδιασμένη σύμφωνα με τις δυνατότητες της περιοχής για τουρισμό τοπικά ελεγχόμενο
Θεώρηση στα οικονομικά προτερήματα	Αποτίμηση όλων των οικονομικών, οικολογικών και κοινωνικών προτερημάτων και μειονεκτημάτων
Θεώρηση του αγροτικού πληθυσμού μόνο ως κτηματίες και εργατικό δυναμικό	Διατήρηση και ενθάρρυνση της γεωργίας
Εγκατάλειψη των ζημιών στην κοινωνία	Οι ζημιές πληρώνονται από το δράστη
Ευμενής αντιμετώπιση στην ιδιωτική μεταφορά	Ενθάρρυνση της ντόπιας μεταφοράς
Διασφάλιση ευκολιών για την μεγιστοποίηση της ζήτησης	Διασφάλιση ευκολιών για μεσαίου μεγέθους ζήτηση
Απομάκρυνση φυσικών φραγμών	Διατήρηση φυσικών φραγμών
Αστική αρχιτεκτονική	Ντόπια αρχιτεκτονική (σχέδια και υλικά)

Γενικός αυτοματισμός τουριστικών θερέτρων	Επιλεκτική τεχνητή ανάπτυξη, ενθάρρυνση μη τεχνητών τουριστικών προορισμών
Πλαίσιο Πολιτικής	
Εξασφάλιση συγκεντρωτικών αφίξεων	Εναλλασσόμενες διακοπές
Πρόσληψη προσωπικού μη αποδεδειγμένων δεξιοτήτων	Βελτίωση εκπαίδευσης ατόμων με υπεύθυνες θέσεις στον τουρισμό
Πώληση μετά δυσκολίας	Πώληση "εκ καρδιάς"
Θεωρεί τον τουρισμό ως οικονομική πανάκεια	Ψάχνει νέες επιλογές και τουριστικές εναλλαγές
Διαθέσεις τουρίστα	
Μαζικός τουρισμός	Μοναχικό ταξίδι, με φίλους ή οικογένεια
Έλλειψη χρόνου	Αφθονία χρόνου
Ταχύτατα μέσα μεταφοράς	Κατάλληλα (ή ακόμα και αργά) μέσα μεταφοράς
Προσχεδιασμένο δρομολόγιο	Αυθόρμητο δρομολόγιο
Εμπνευσμένο εξωτερικά	Εμπνευσμένο εσωτερικά
Εισαγόμενος τρόπος ζωής	Εγγώριος τρόπος ζωής
"Θεάματα"	Βιώματα
Άνετο και παθητικό	Δραστήριο και ενεργητικό
Μικρή ή καθόλου νοητική προετοιμασία	Προ-έρευνα για τον προορισμό
Δεν επιθυμεί να μάθει τη γλώσσα	Μαθαίνει να μιλάει τη γλώσσα
Αίσθηση ανωτερότητας	Θέληση για μάθηση
Ποικίλες αγορές	Αγορές δώρων
Αναμνηστικά	Μνήμες, ημερολόγια, νέες προοπτικές
Στιγμιαίες φωτογραφίες και καρτ ποστάλ	Φωτογραφία, σχεδίαση, ζωγραφική
Περιέργεια	Φινέτσα
Θορυβώδης	Ήσυχος

Πηγή: Ανδριώτης 2003: 142

Πίνακας 2.3.1: Επιπτώσεις εναλλακτικού τουρισμού

Θετικές	Αρνητικές
Οικονομικές επιπτώσεις	
Δημιουργία εισοδημάτων & θέσεων εργασίας	Αύξηση τρεχουσών δαπανών για τη συντήρηση της υποδομής, την προώθηση κ.λπ.
Δημιουργία διασυνδέσεων με άλλους τομείς της τοπικής οικονομίας	Αστάθεια εισοδημάτων
Αύξηση πολλαπλασιαστικών επιδράσεων από την τουριστική κατανάλωση	Διαρροές εισοδήματος λόγω εισαγωγών
Περιφερειακή ανάπτυξη	Εμπορευματοποίηση της άγριας πανίδας & χλωρίδας, καθώς και του πολιτισμού
Οικονομικά οφέλη από τη βιώσιμη χρήση των προστατευόμενων περιοχών	
Περιβαλλοντικές επιπτώσεις	
Αυξημένα κίνητρα για την προστασία του περιβάλλοντος & την αποκατάσταση των βιοτόπων	Υπέρβαση της φέρουσας ικανότητας
Αναβάθμιση των βιοτόπων & των πολιτιστικών μνημείων (μέσω καλύτερης διαχείρισης & ελέγχου,	Γρήγοροι ρυθμοί ανάπτυξης

πληρωμής εισιτηρίων εισόδου κ.λπ.)	
Αύξηση & βελτίωση της υποδομής & των υπηρεσιών προς χρήση από τον ντόπιο πληθυσμό	Αυξημένες πιέσεις στη χρήση των φυσικών πόρων από την άσκηση λιγότερο ήπιων μορφών τουρισμού
Κοινωνικο-πολιτιστικές επιπτώσεις	
Αύξηση της συνείδησης των τουριστών & του ντόπιου πληθυσμού για τους κοινωνικο-πολιτιστικούς πόρους μιας περιοχής	Υιοθέτηση ενός ξενόφερτου συστήματος αξιών και εκτόπιση των τοπικών πολιτισμικών στοιχείων
Εμπλουτισμός της πολιτιστικής ταυτότητας	Απώλεια του ελέγχου των πλουτοπαραγωγικών πόρων από τους ντόπιους
	Πιθανή δυσaréσκεια & ανταγωνισμός μεταξύ των ντόπιων

Πηγή: Ανδριώτης, 2009: 94

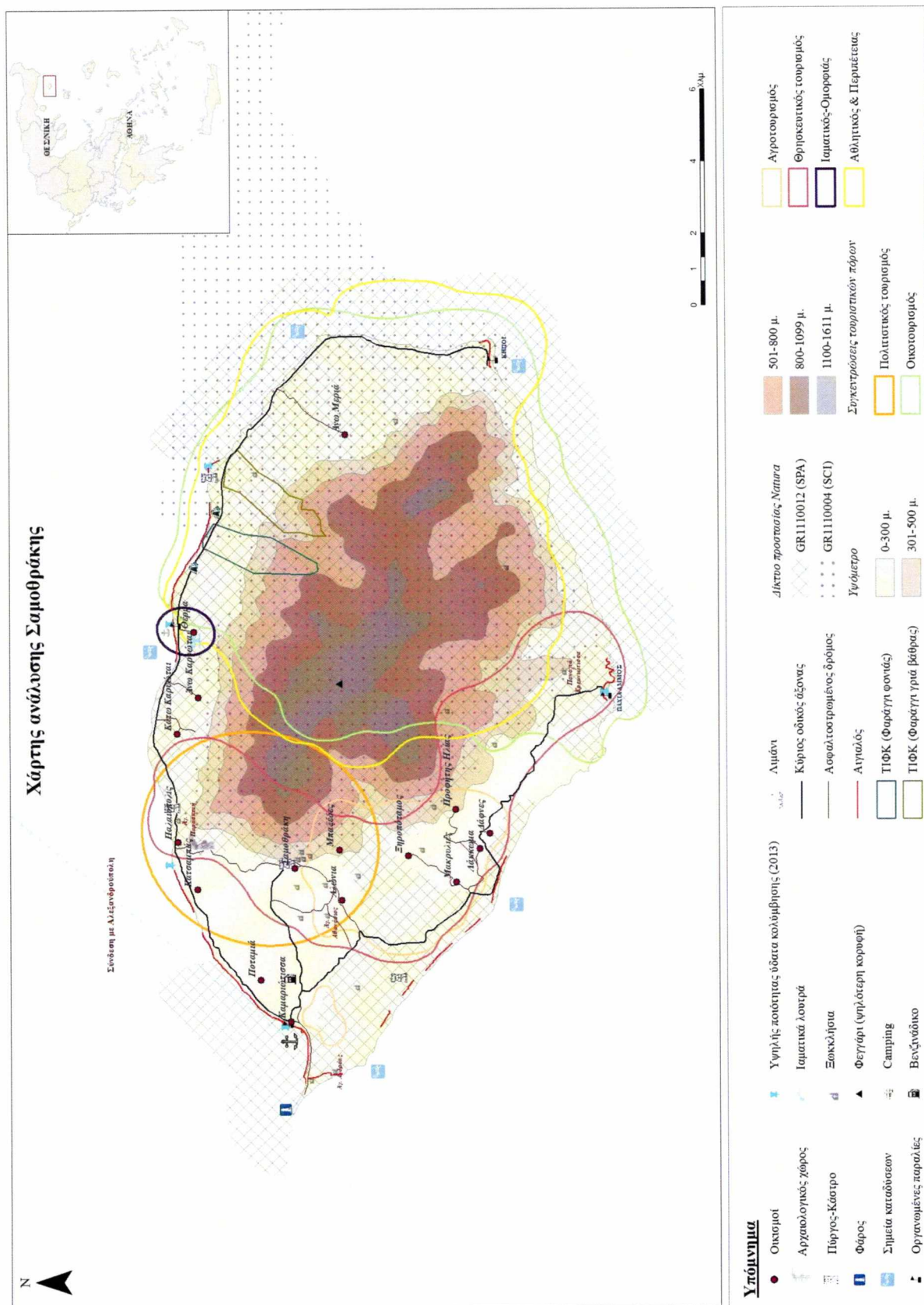
Πίνακας 7.1.3.2: Διαδρομές πεζοπορίας & ορειβασίας

ΔΙΑΔΡΟΜΗ	ΒΑΘΜΟΣ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ	ΩΡΕΣ ΠΟΡΕΙΑΣ	ΑΠΟΣΤΑΣΗ (μ.)	ΜΕΣΗ ΚΛΙΣΗ
Θέρμα-Φεγγάρι	3	4	5900	24%
Α. Μεριά-Καρυά-Πηγές Φονιά	3	1,45'	2460	20%
Α.Μεριά-Κουφούκλιο-Αμόνι-Λουλούδι-Φεγγάρι	3	3,10'	4600	15%
Ρέμα Φονιά-Καταρράκτης Κλειδώση	3	2	2300	13%
Βαραδες-Καρυά	3	2	2200	32%
Πέρα Θέρμα-Γριά Βάθρα-Χρηστός-Ρέμα Καρδέλης	1	1	2300	9%
Κήπος-Άνω Μεριά	2	2,10'	5900	5%
Άνω Καρυώτες-Κ.Καρυώτες-Χώρα	2	3,50'	7800	4%
Αγγίναρος-Ρέμα Καραγιαννάκη-Φεγγάρι	3	3,45'	5400	20%
Κρημνιώτισσα-Αγ.Θέκλη	3	4,20'	6100	11%
Κρημνιώτισσα-Βάτος	3	2,15'	3250	15%
Πρ. Ηλίας-Κρημνιώτισσα	2	2,15'	5400	4%
Πηγή Σφενδάμι	2	1,50'	2600	15%
Καταρράκτης Εηροποτάμου	1	25'	940	6%
Χώρα-Αγ.Ανέμη-Εηροπόταμος	2	1,40'	4100	15%
Χώρα-Φεγγάρι	3	5	7250	18%
Χώρα-Αη Γιώργης	3	3,20'	2900	26%
Χώρα-Βρυχός-Ζωωδόχος πηγή	1	1,15'	3050	4%
Χώρα-Μονή Αγ. Αθανασίου	1	45'	1800	11%
Χώρα-Αλώνια-Αγ.Ευστράτιος-Αη Γιώργης-Σατέρα	1	1,10'	2800	5%
Χώρα-Αρετσούδα	1	25'	910	6%
Χώρα-Παλιαπολη-Βασιλικό	2	2,40	3400	9%

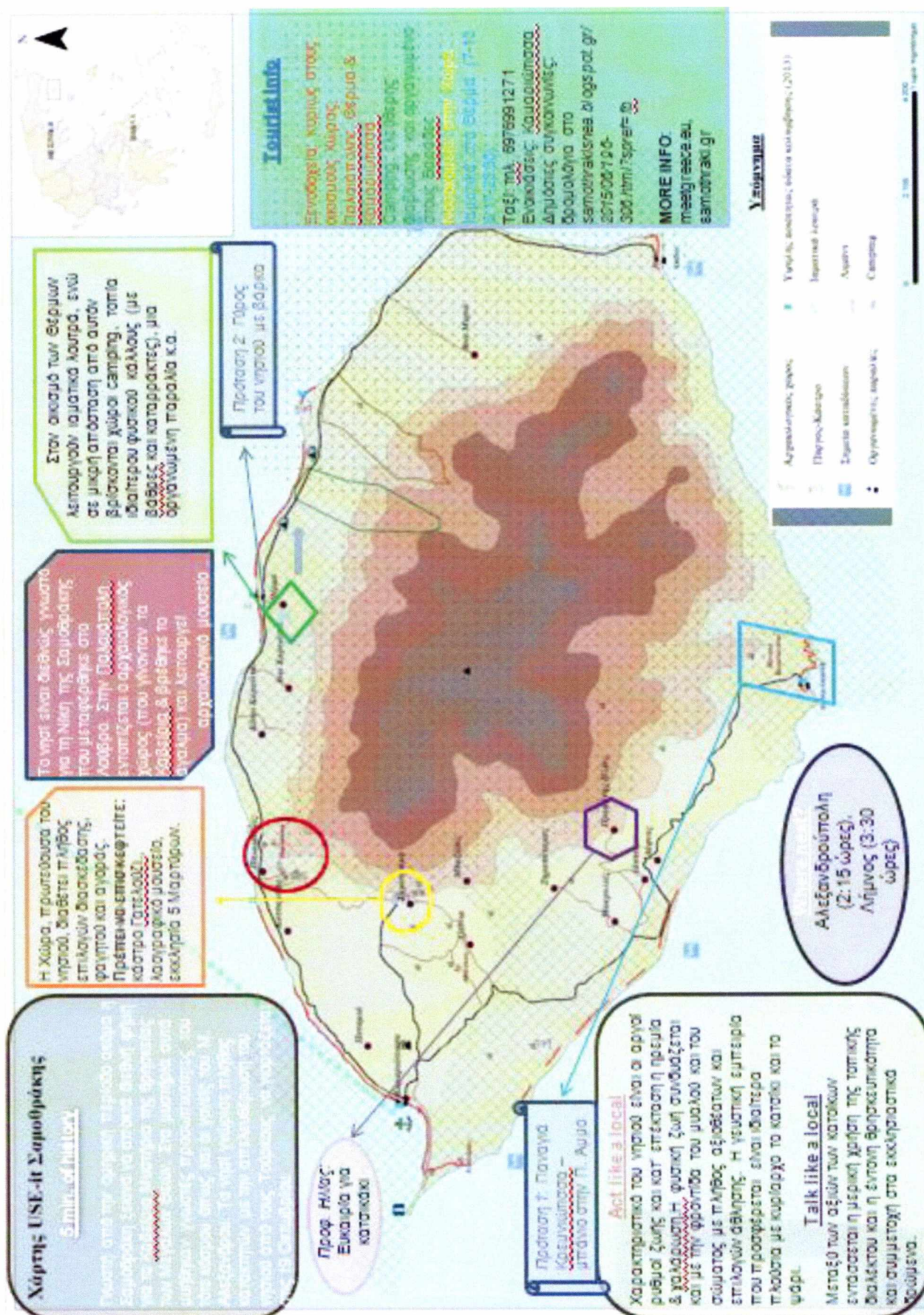
Πηγή: Αναγνωριστική έκθεση για τη Σαμοθράκη, 2011

Παράρτημα χαρτών

Χάρτης Ανάλυσης

Χάρτης USE-it - προσχέδιο

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

004000125556